

RES Management S.C.
Paweł Mentelski, Tomasz Bartnicki, Maciej Jednakiewicz
ul. Armii Krajowej 2, 36-200 Brzozów
tel. (13) 43 43 361, 603 846 718; fax. (13) 43 43 361
e-mail: p.mentelski@resmanagement.pl

Grupa Doradcza Partner
www.gdpartner.pl

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY OLSZANICA NA LATA 2008-2015

Dokument opracowany metodą
społeczno – konsultacyjną

Projekt roboczy

Olszanica, maj – wrzesień 2008

Strategia została opracowana metodą społeczno-konsultacyjną. W pracach diagnostyczno-projektowych uczestniczyli mieszkańcy Gminy oraz przedstawiciele instytucji i organizacji działających na terenie Gminy. Byli to: radni, sołtysi miejscowości, mieszkańcy Gminy, pracownicy Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych.

W konsultacjach społecznych związanych z przygotowaniem „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Olszanica” w dniu 18 czerwca 2008r. w Olszanicy:

Lp.	Imię i Nazwisko	Pełniona funkcja
1.	Chudio Witold	Radny Gminy Olszanica
2.	Dobrowolski Józef	Sołtys miejscowości Orelec
3.	Dobrowolski Marian	Radny Gminy Olszanica
4.	Gruza Alicja	z-ca Dyrektora ZSP w Uhercach Mineralnych
5.	Juszczak Andrzej	KP Policji w Lesku Rewir Dzielnicowych Olszanica
6.	Kloc Stanisława	Dyrektor Gimnazjum w Wańkowej
7.	Konik Mieczysław	Radny Gminy Olszanica
8.	Kozicki Jan	Radny Gminy Olszanica
9.	Małecki Marek	Radny Gminy Olszanica
10.	Michalek Roman	Sołtys miejscowości Paszowa
11.	Orłowski Kazimierz	Sołtys miejscowości Olszanica
12.	Początańska Lucyna	Dyrektor SP w Wańkowej
13.	Rogaliński Kazimierz	Sołtys miejscowości Stefkowa
14.	Roztocka Maria	Radna Gminy Olszanica
15.	Rydosz Grażyna	Dyrektor Zespołu Szkół Publicznych w Olszanicy
16.	Solarska Danuta	Pracownik socjalny – GOPS Olszanica
17.	Sroka Adam	Sołtys miejscowości Wańkowa
18.	Stach Justyna	Pracownik socjalny GOPS Olszanica
19.	Stram Barbara	KGW Rudenka
20.	Wota Andrzej	KP Policji w Lesku Rewir Dzielnicowych Olszanica
21.	Żelazko Anna	Pracownik socjalny – GOPS Olszanica
22.	Żelazko Gabriela	KGW Wańkowa

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	1
2. PODSTAWA OPRACOWANIA I METODYKA PRACY NAD STRATEGIĄ.....	3
2.1 Podstawa prawna systemu pomocy społecznej w Polsce.....	3
2.1.1 Ustawy regulujące system pomocy społecznej.....	4
2.2 Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej w Unii Europejskiej.....	6
2.3 Źródła pozyskania informacji.....	6
2.4 Dokumenty programowe.....	11
2.5 Metodyka pracy nad strategią.....	12
2.5.1 Uczestnicy budowania strategii.....	12
2.5.2 Proces uspołecznienia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	13
2.5.3 Zasady polityki społecznej.....	13
3. DIAGNOZA WARUNKÓW ŻYCIA	15
3.1. Charakterystyka Gminy - mapa problemów społecznych - skala ich intensywności	15
3.1.1. Informacje ogólne	15
3.2. Struktura demograficzna społeczności lokalnej.....	19
3.3. Sytuacja i tendencje gospodarcze w gminie, powiecie i województwie.....	25
3.3.1. Działalność pozarolnicza.....	25
3.3.2. Rolnictwo	34
3.4. Sytuacja i tendencje na lokalnym rynku pracy.....	39
3.5. Sytuacja mieszkaniowa i infrastruktura	46
3.5.1. Warunki życia i zamieszkania	46
3.5.2. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną	51
3.6. Sytuacja edukacyjna	56
3.7. Opis stanu opieki zdrowotnej.....	58
3.8. Charakterystyka życia kulturalnego	58
3.9. Stan bezpieczeństwa.....	60
3.10. Zasoby transportowe i komunikacyjne	62
3.11. Charakterystyka grup społecznie wrażliwych	63
3.12. Stan i możliwości pomocy społecznej	78
3.13. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych według społeczności lokalnej	88
3.13.1. Identyfikacja obszarów problemowych.....	88
3.13.2. Generowanie problemów	89
3.13.3. Analiza problemów	93
3.13.4. Ustalenie priorytetów	98
3.13.5. Analiza SWOT	100
4. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	105
4.1. Założenia do Strategii.....	105
4.2. Misja.....	105
4.3. Określenie celów strategicznych i szczegółowych.....	106
4.4. Określenie wskaźników realizacji celów szczegółowych.....	110
4.5. Ustalenie priorytetów	113
4.5.1. Strategie działania realizujące Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych	116
4.6. Działania operacyjne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	118
4.7. Harmonogram działań związanych z realizacją Strategii	118
5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	123
6. SYSTEM WDROŻENIA, MONITORINGU I EWALUACJI.....	124

1. WSTĘP

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, której zadaniem jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią przezwyciężyć jej przy wykorzystaniu własnych sił, możliwości i uprawnień.

W zamyśle ustawodawcy – własne siły i możliwości oznaczają nie tylko osobiste umiejętności jednostki, ale także możliwości bliższej i dalszej rodziny, sąsiadów, znajomych oraz szerszej społeczności lokalnej. Tak rozumiana pomoc społeczna z jednej strony daje szerokie możliwości działania, z drugiej jednak – w trudnych warunkach społeczno-gospodarczych, może te możliwości ograniczać.

Pod wpływem przeobrażeń ekonomiczno – społecznych polityka społeczna w Polsce ulega przekształcaniu – od modelu typowo opiekuńczego, z rozbudowanym bezpieczeństwem socjalnym, do modelu pośredniego, wzmacniającego indywidualną aktywność każdego człowieka i jego odpowiedzialność za swój los.

W rozwiązywaniu problemów społecznych najbardziej efektywna w perspektywie lat, jest nauka społeczności lokalnych niezbędnych umiejętności do radzenia sobie z problemami. I to ta metoda będzie podstawą realizacji celów strategicznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego. W najbardziej ogólnym ujęciu oznacza sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji i polityki społecznej.

Formuła otwartego, ciągłego przewidywania i projektowania przyszłości powinna stanowić przydatne pragmatyczne narzędzie regulacji rozwoju w sytuacji, gdy nadmiar celów w stosunku do ograniczonych środków utrudnia podejmowanie bieżących i przyszłych decyzji. Zmienność uwarunkowań zewnętrznych, występowanie sprzeczności a nawet konfliktów interesów i dążeń różnych grup społecznych narzuca konieczność przyjęcia negocjacyjnej formuły zarządzania polityką społeczną. Istotą jej jest dochodzenie do porozumienia społecznego, minimalizując sytuacje konfliktowe. Jest to, zatem formuła kształtowania strategii elastycznych, otwartych i dynamicznych wobec przyszłości.

Cele strategii powinny być wyrazem dążeń i aspiracji społeczności lokalnej zmierzających do rozwiązania zidentyfikowanych problemów, likwidacji barier i zagrożeń oraz do wykorzystania wszelkich szans tkwiących w potencjale ludzkim i materialnym dla przyszłej integracji.

Strategia jest więc instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie. Zasady realizacji polityki długofalowej określają cele strategiczne i zadania związane z ich realizacją. Działania i decyzje zarówno w najbliższym okresie, jak i decyzje w dalszym okresie powinny być podejmowane na podstawie niniejszej strategii.

Jako elastyczne narzędzie zarządzania Strategia będzie podlegać ciągłym zmianom – będą pojawiać się nowe, ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie straci swoją aktualność. Ten ciągły proces zmian jest jak najbardziej pożądany, ponieważ będzie on miernikiem działań i dążeń społeczności lokalnej.

Strategia została opracowana na lata 2008 – 2015.

2. Podstawa opracowania i metodyka pracy nad strategią

Podstawą prawną do opracowania niniejszej strategii jest zapis obowiązującej od 1 maja 2004 roku Ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku, który mówi, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: „*opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*” (art. 17 niniejszej Ustawy).

2.1 Podstawa prawna systemu pomocy społecznej w Polsce

Ustawa o pomocy społecznej określa:

- 1) zadania w zakresie pomocy społecznej;
- 2) rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania;
- 3) organizację pomocy społecznej;
- 4) zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według Ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1).

Ustawa wymienia również przypadki, w jakich udziela się pomocy społecznej. Według Ustawy o pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze;

- 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

2.1.1 Ustawy regulujące system pomocy społecznej

Różnorodność problemów społecznych występujących w Gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych regulujących system pomocy społecznej, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku (Dz. U. 228 poz. 2255 z późniejszymi zmianami) regulująca nowy system pozaubezpieczeniowych świadczeń społecznych, finansowanych w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Zamiast tak jak dotychczas szeregu różnych, niezależnych od siebie świadczeń Ustawa ta wprowadziła tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, które zastąpiły istniejące zasiłki i świadczenia (np. zasiłek wychowawczy, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, jednorazowy zasiłek macierzyński z pomocy społecznej, gwarantowany zasiłek okresowy).

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003r. Nr 122. poz. 1143 z późniejszymi zmianami)

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Wychodzi również naprzeciw postulatom organizacji pozarządowych, które oczekują od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Projekt Ustawy kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Regulacja ta ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców.

Tym osobom Ustawa oferuje zatrudnienie socjalne, rozumiane jako uczestnictwo w „inkubatorach społecznych” - Centrach Integracji Społecznej - lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, w Centrach Integracji Społecznej bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni.

Drugą formą pomocy przewidzianą w Ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do pracy u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia

danej osoby przez okres do 18 miesięcy, zaś powiatowy urząd pracy do refundowania przedsiębiorcy ze środków Funduszu Pracy części wynagrodzenia przez pierwsze 12 dwanaście miesięcy zatrudnienia osoby.

Ustawa powołuje do życia Centra Integracji Społecznej, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, mogą liczyć na zatrudnienie socjalne. Osoby te mogą przebywać w centrach od 1 do 1,5 roku oraz otrzymywać pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie jest równe 40% zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku – 80% zasiłku.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 1994r. Nr 111, poz. 535, z późniejszymi zmianami).

Według Ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

W świetle Ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

1. promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
2. zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
3. kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie (Dz. U. nr 96 poz. 873 z 2003r. z późniejszymi zmianami) uchwalona w dniu 24 kwietnia 2003 r. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest ważnym aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Obszary, które reguluje Ustawa, to: prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego), uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego), nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego, wolontariat.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r., nowelizowana dnia 28 marca 2003 r. (Dz. U. z 1984r. Nr 35, poz. 230, z późn. zm.) Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, iż większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów

alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4 [1] ust. 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy”.

2.2 Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej w Unii Europejskiej

W zakresie polityki strukturalnej i Europejskiego Funduszu Społecznego istnieją regulacje podejmowane przez Radę, Parlament i Komisję Europejską, dotyczące Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej oraz polityki społecznej i wsparcia społecznego:

- Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.
- Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

2.3 Źródła pozyskania informacji

Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich

Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich jest obecnie w fazie opracowywania w ramach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Poakcesyjny Program Wspierania Obszarów Wiejskich składa się z trzech części:

- Programu Integracji Społecznej,
- reformy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- kampanii informacyjno-promocyjnej na temat problemów integracji społecznej.

Dnia 7 kwietnia 2007 r. podpisana została umowa pomiędzy Bankiem Światowym, a polskim rządem w sprawie pożyczki na finansowanie Programu. Ma on trwać cztery lata i został zaplanowany w taki sposób, by co piąta gmina w Polsce otrzymała skuteczne narzędzia pomocne w trwałym rozwiązywaniu problemów społecznych.

W ramach Programu Integracji Społecznej ok. 40 mln euro trafi do 500 gmin w całej Polsce. Wybrano te gminy, które są w najgorszej sytuacji z uwagi na mnogość problemów społecznych. Wzięto przy tym pod uwagę kilkanaście wskaźników takich jak m.in. niski dochód na mieszkańca, peryferyjność położenia, liczba klientów pomocy społecznej, struktura demograficzna, niekorzystna struktura gospodarcza i mała aktywność społeczna.

Wysokość finansowania realizacji projektów mających przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu będzie zależeć m.in. od skali problemów i liczby korzystających z pomocy społecznej. Średnio będzie to ok. 20 tys. EURO rocznie przez cały czas trwania Programu. Zanim jednak gmina otrzyma środki z Programu, musi opracować własną strategię rozwiązywania problemów społecznych i na jej podstawie zaplanować konkretny projekt usług społecznych, na który otrzyma dofinansowanie. W ten sposób zostanie przygotowanych szereg działań, które w trwały i skuteczny sposób zmieniają sytuację rozmaitych grup wykluczonych – osób starszych, dzieci i młodzieży, ubogich rodzin z dziećmi, bezrobotnych, niepełnosprawnych. Przewidywana jest ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi i zlecanie im wykonania poszczególnych zadań. Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej będą nie tylko akceptować projekty, ale również pomagać w ich opracowywaniu. W ROPS-ach zatrudnieni zostaną konsultanci Programu. Część Programu skierowania do KRUS ma umożliwić nowocześniejsze i sprawniejsze zarządzanie ubezpieczeniami społecznymi rolników, prognozowanie dochodów rodzin rolniczych, bardziej dostosowaną do rosnących wymagań klientów obsługę itp. Ważnym elementem tej reformy jest informatyzacja KRUS m.in. zakup sprzętu komputerowego i zintegrowanie programów obsługi danych, co umożliwi szybsze i skuteczniejsze opracowywanie danych. Wdrożone zostaną również standardy automatyzacji, powstanie system archiwizowania danych itp. Obydwa te elementy Programu uzupełnia tzw. Komponent Świadomości Społecznej (kampania informacyjno-promocyjna), który wspomóc ma sfinansowanie szkoleń, upowszechnianie dobrych praktyk i wspieranie dialogu partnerów społecznych.

Narodowa Strategia Spójności

Zgodnie z rozporządzeniem Rady UE ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności Rada UE na poziomie Wspólnoty przygotowała strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy, z uwzględnieniem innych polityk Wspólnoty. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dla każdego z celów funduszy wytyczne te realizują priorytety Wspólnoty, w szczególności promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Wytyczne te są określone z uwzględnieniem zintegrowanych wytycznych w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodową Strategię Spójności 2007-2013” (NSS), wcześniej Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowa Strategia Spójności stanowi podstawę do programowania interwencji Europejskiego

Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Dokument określa działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSS służy jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych.

Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSS jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wskazała różnice w poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju oraz poszczególnych jego regionów, w stosunku do innych krajów UE oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSS realizują je jednocześnie, aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSS są m.in.:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej (NSIS). Wynikają ONE również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;

- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020

Strategia na lata 2007-2020 jest trzecim dokumentem programowym przygotowanym przez Zarząd Województwa od momentu wprowadzenia reformy ustrojowej i administracyjnej państwa i ustanowienia województwa samorządowego jako podmiotu realizującego własną politykę regionalną.

Dokument jest zgodny z założeniami Narodowej Strategii Spójności 2007-2013, ze Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, które uwzględniają zapisy nadrzędnego dokumentu programowego Unii Europejskiej, tj. Strategicznych Wytucznych Wspólnoty (SWW).

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 wyznacza cele i działania, służące przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych oraz podnoszeniu konkurencyjności regionu. Są to wyzwania, którym województwo podkarpackie musi sprostać w dobie postępującego procesu globalizacji, liberalizacji i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Celem strategicznym jest „podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zrównoważenia rynku pracy oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności”.

Obszar strategiczny: „Kapitał społeczny” rozumiany jako potencjał demograficzny, społeczno-kulturowy, edukacyjny, a także jako mobilność zawodowa i przestrzenna mieszkańców regionu, jest jednym z podstawowych uwarunkowań decydujących o szybkim rozwoju i bogactwie regionu. Aby nie dochodziło do zakłócenia i kryzysu rozwoju, każdy z tych czynników musi występować w odpowiedniej proporcji w stosunku do pozostałych. Dlatego też podejmowane działania w ramach tego obszaru strategicznego powinny zmierzać do rozwoju szeroko pojmowanego kapitału społecznego.

Celem strategicznym obszaru „Kapitał społeczny” jest: *wszechstronny rozwój kapitału społecznego, umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i możliwości rozwoju osobistego mieszkańców regionu.*

Do realizacji powyższego celu posłużą m.in. poniżej przedstawione priorytety, którym podporządkowane zostały kierunki działań:

Priorytet 1: Poprawa jakości systemu edukacji jako warunek pogłębiania wiedzy i wzrostu kompetencji.

Kierunek działania 1:

Zwiększenie dostępu do edukacji od najmłodszych lat życia.

Kierunek działania 2:

Wspieranie otwartości edukacji.

Kierunek działania 3:

Podniesienie jakości kształcenia.

Kierunek działania 4:

Dostosowanie systemu kształcenia, w tym ustawicznego, do potrzeb rynku pracy.

Priorytet 2: Wzmocnienie jakościowego rozwoju zasobów pracy regionu.

Kierunek działania 1:

Wzrost zatrudnialności osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Kierunek działania 2:

Podniesienie kompetencji i rozwój kadr regionu.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica na lata 2005- 2015

W zakresie pomocy społecznej, zadania gminy będą się koncentrować na usprawnieniu systemu kierowania, a mianowicie:

- usprawnienie metod docierania i kwalifikowania do objęcia pomocą społeczną osób i rodzin znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej,
- dopracowanie modelu ośrodka pomocy społecznej, w którym praca socjalna i współpraca z instytucjami i organizacjami byłaby funkcją pierwszoplanową.

Zasadniczymi celami powyższych działalności są:

- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego i zapobieganie patologii wśród najuboższej części społeczeństwa gminy,
- zwiększenie efektywności inwestowania w pomoc społeczną środków budżetowych,
- obejmowanie pomocą rodziny, które chwilowo, z różnych przyczyn znalazły się w trudnej sytuacji socjalnej.

2.4 Dokumenty programowe

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz ich rozwiązywania. Opracowując lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowa Strategia Spójności 2007-2013 (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

2.5 Metodyka pracy nad strategią

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Olszanica na lata 2008-2015 została opracowana metodą społeczno – konsultacyjną. W procesie programowania i opracowania Strategii bardzo istotną rolę odegrały zatem konsultacje społeczne, mające na celu zbudowanie sprawnego modelu organizacyjnego dla realizacji założonych celów na obszarze Gminy Olszanica. Ponadto w ramach metodyki opracowywania Strategii zostały wykorzystane wywiady bezpośrednie z pracownikami GOPS.

2.5.1 Uczestnicy budowania strategii

Metoda aktywnego planowania posłużyła dla określenia podstawowych celów, kierunków oraz działań. Zrealizowana została z udziałem przedstawicieli wiodących środowisk i organizacji:

- przedstawicieli samorządu Gminy Olszanica;
- przedstawicieli GOPS;

- przedstawicieli instytucji edukacyjnych z obszaru Gminy;
- przedstawicieli Rewiru Dzielnicowych w Olszanicy;
- przedstawicieli organizacji pozarządowych;
- przedstawicieli sołectw.

2.5.2 Proces uspołecznienia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Uspołecznienie procesu planowania strategicznego jest wymogiem Unii Europejskiej i wiąże się w praktyce z zastosowaniem w procesie planowania, co najmniej dwóch z czterech niżej podanych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

programowanie – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów;

subsydiarność – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli i upoważnienie (na mocy stosowanych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu;

partnerstwo – statutowy obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej;

koncentracja – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie przydziału środków na te działania w obszarach, na których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne.

2.5.3 Zasady polityki społecznej

Należą do nich:

1. **Zasada pomocniczości** (cytowana powyżej zasada subsydiarności) – można ją też tłumaczyć tak: najpierw pomagasz sobie sam, potem liczysz na pomoc rodziny, następnie społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe, samorząd), a na końcu państwa. Państwo pojawia się dopiero wtedy, gdy działania na „niższych szczeblach” okazały się niewystarczające.

2. **Zasada efektów odłożonych w czasie** - np. system emerytalny: płacisz dziś, „zwrot” pieniędzy następuje po latach. Inny przykład - zmiana nauczania przynosi efekty, kiedy nowe pokolenie, inaczej wykształcone, zastępuje poprzedników. Pamiętajmy, że zapowiedź zmian organizacyjnych czy prawnych z reguły powoduje wzrost oczekiwań. „Odkładany w czasie” efekt zmian często wywołuje rozgoryczenie, niepokój, pretensje, odruchy protestu, buntu, nawet rozruchy.

3. **Zasada szerokiego zasięgu skutków, inaczej zasada promieniowania efektów.** Oto przykład: w pierwszej połowie lat 90-tych w Niemczech wprowadzono ubezpieczenia pielęgnacyjne, obowiązkowe i powszechne. Spowodowało to wzrost zatrudnienia niskokwalifikowanych kobiet

w średnim wieku, odciążenie rodziny od bezpośredniej opieki nad niepełnosprawnymi członkami rodziny, zwiększyło poczucie bezpieczeństwa socjalnego.

4. **Zasada akceptacji społecznej** - jeżeli działania władz budzą pozytywne emocje społeczne (np. organizowanie wakacji dla dzieci czy rozgrywek sportowych), efekt jest szybki. Jeśli natomiast władza lokalna musi zabiegać o akceptację swoich zamiarów, wówczas należy przygotować plan, który powinien zawierać:

- wyjaśnienie celu podjętego działania,
- jawność wszelkich poczynań,
- poparcie uznanych w środowisku autorytetów,
- akcję informacyjną poprzedzającą decyzje,
- zaangażowanie do realizacji celu jak największej liczby osób i instytucji,
- obserwowanie, wskazywanie i podkreślanie pierwszych sukcesów i wspólne ich świętowanie,
- ujawnianie trudności i ewentualnych niepowodzeń.

5. **Zasada kontroli społecznej** - każda zbiorowość lokalna rozwija własny system „miar”, ocen, nakazów i zakazów, sankcji, a także uznania. Trzeba to brać pod uwagę planując strategię.

6. **Zasada aktywności, zaangażowania społecznego, polega na włączaniu w lokalne życie społeczne jak największej grupy mieszkańców.** Przykładem są np. organizacje pozarządowe, skupiające rodziców dzieci niepełnosprawnych, diabetyków czy kobiety po zabiegu mastektomii, ale także towarzystwa regionalne i wspólnoty mieszkaniowe.

7. **Zasada kompleksowości i sprzężenia zwrotnego** – zmiany dokonane w jednym obszarze życia zawsze powodują zmiany w innych jego dziedzinach. Na przykład taki ciąg skutków: brak wykształcenia – brak pracy – brak dochodu – zasiłek – utrata poczucia wartości – niechęć do otoczenia – obniżenie poziomu życia, konflikty z rodziną – przestępczość, alkoholizm. Takie „ciągi” zdarzeń to częste schematy biografii podopiecznych pomocy społecznej.

8. **Zasada pozornego altruizmu** (pomoc tzw. osobom wykluczonym w interesie osób niewykluczonych) – wprowadzając jakieś działania społeczne, argumentujemy dobrem powszechnym: musimy pomóc ludziom starym i niepełnosprawnym, bezradnym (dzieciom), bezdomnym. Trzeba mieć na uwadze, że jest także inna strona wyrażająca się w pytaniu: „Co ja z tego będę mieć?”. Obie są ważne. Żadnej nie można ani lekceważyć, ani oceniać jako gorszej¹.

¹ <http://www.mps.gov.pl/index.php?gid=969>

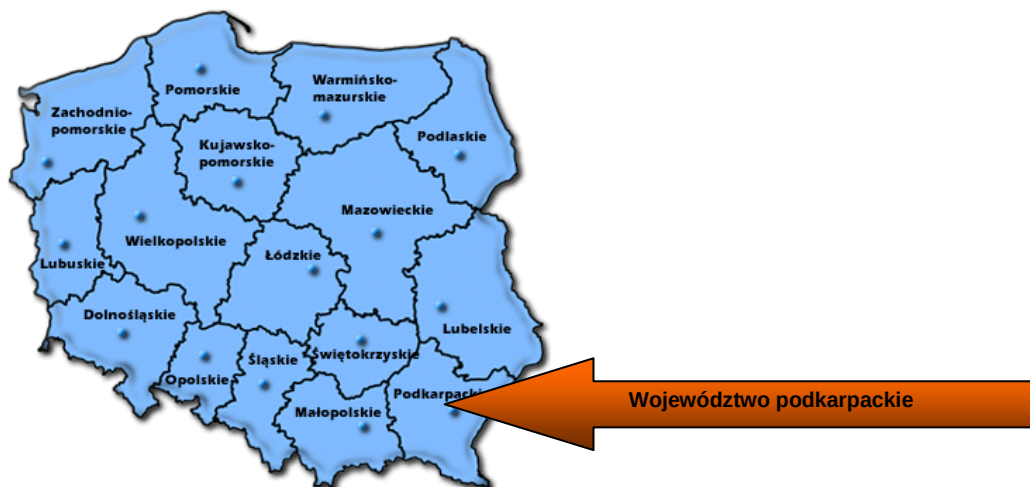
3. Diagnoza warunków życia

3.1. Charakterystyka Gminy - mapa problemów społecznych - skala ich intensywności

3.1.1. Informacje ogólne

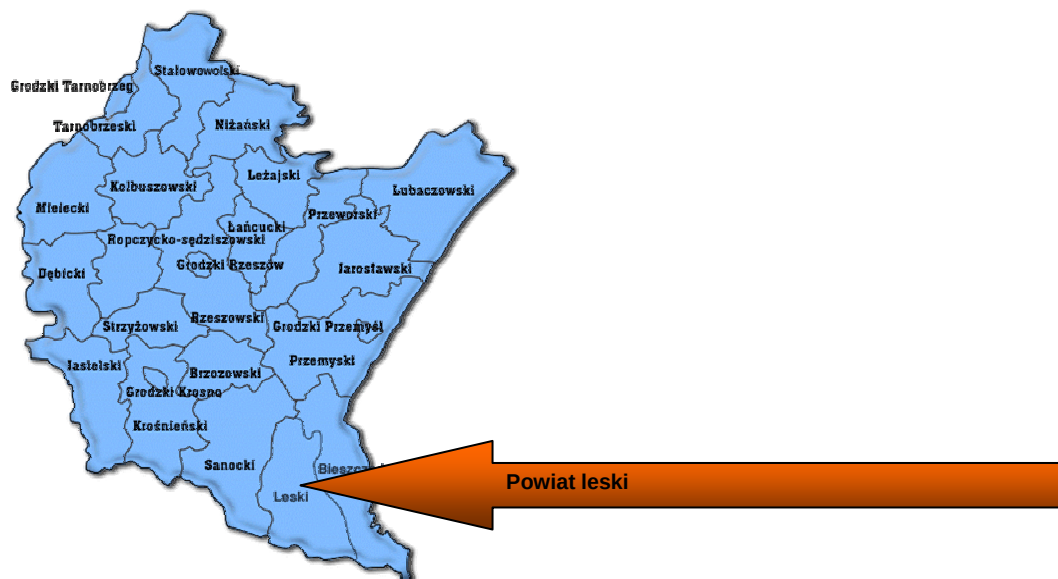
Gmina Olszanica położona jest w południowo-wschodniej Polsce w województwie podkarpackim, w powiecie leskim. Lokalizację Gminy na tle kraju, województwa i powiatu przedstawiają poniżej zamieszczone mapy.

Mapa 1. Lokalizacja Gminy Olszanica na tle kraju

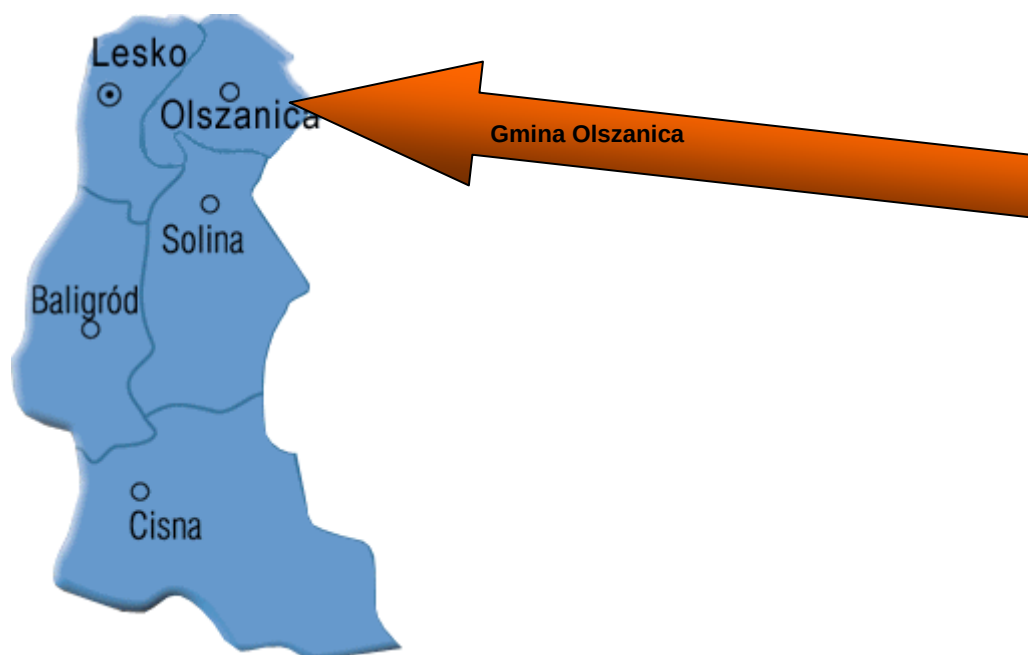
Źródło: <http://www.gminy.pl>

Mapa 2. Lokalizacja Gminy Olszanica na tle województwa podkarpackiego

Źródło: <http://www.gminy.pl>

Mapa 3. Lokalizacja Gminy Olszanica na tle powiatu leskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl>

Gmina wiejska Olszanica jest jedną z 5 gmin powiatu leskiego. Zajmuje obszar 93,54km² (ponad 11% powierzchni powiatu). Gmina graniczy z położonymi również w tym powiecie gminami: Lesko, Solina, Ustrzyki Dolne oraz z położoną w powiecie sanockim gminą Tyrawa Wołowska.

W skład Gminy Olszanica wchodzi 8 sołectw: Olszanica, Orelec, Paszowa, Rudenka, Stefkowa, Uherce Mineralne, Wańkowa, Zwierzyń.

Gmina Olszanica jest gminą turystyczno-rolniczą, gdzie głównym źródłem dochodu jest handel i usługi związane z turystyką. Na terenie gminy funkcjonuje kilkanaście większych zakładów zatrudniających ponad 10 osób, w sieci handlowej dominują sklepy małe, zatrudniające 1-2 pracowników. Działalność mieszkańców gminy opiera się na rolnictwie indywidualnym oraz dynamicznie rozwijających się usługach turystycznych i agroturystycznych.

Gmina Olszanica położona jest na pograniczu Bieszczadów i Pogórza Przemyskiego w obszarze o wybitnych walorach przyrodniczych: Parku Krajobrazowego Gór Słonnych - Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Gmina znajduje się w jednym z bardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym regionów kraju. Lasy zajmują ponad 65% powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne o wysokim stopniu naturalności występują w pasmach górskich Gór Słonnych, Czarnego Działu, Chwaniowa, Ostrego Działu i Żukowa, a także w mniejszych masywach Magury (630 m), Mostów (640m),

Stropu (552m), Kamionki (607m), Giewontu (527m), Węglisk (617m), Łazów (616m), Tarnawskiej (581m) i Pychtery (540m).

Podstawowym szlakiem komunikacyjnym wiodącym przez gminę jest tzw. Duża Pętla Bieszczadzka, prowadząca z Leska do Ustrzyk Dolnych przez Olszanicę a następnie Czarną, Lutowiska, Ustrzyki Górne, Cisnę, Baligród i Hoczew do Leska. Przez teren Gminy Olszanica przebiega linia kolejowa relacji Zagórz – Krościenko – granica państwa, na terenie gminy jej długość wynosi 12 km.

Linia ta umożliwia bezpośrednie połączenia kolejowe w układzie ponadregionalnym z miastami: Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Nowy Sącz, Krynica, Chyrov (Ukraina).

3.2. Struktura demograficzna społeczności lokalnej

Poniżej zamieszczone dane obejmujące lata 2002-2006 zostały przedstawione na podstawie informacji zamieszczonych na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

Według danych GUS (stan na 31.12.2006 r.) w Gminie wiejskiej Olszanica zamieszkiwało wówczas 5 051 osób na powierzchni 93,54km², z czego 2 527 stanowili mężczyźni, natomiast 2 524 kobiety. Średnia gęstość zaludnienia na koniec 2006 roku w Polsce wynosiła 122 osoby na km². Wskaźnik ten dla województwa podkarpackiego kształtował się na poziomie 118 osób na km², a w powiecie leskim, do którego administracyjnie należy gmina jedynie 32 osoby na km². W porównaniu z krajem i województwem podkarpackim, wskaźnik gęstości zaludnienia w Gminie Olszanica w 2006 roku kształtował się na poziomie niższym niż w kraju i województwie, a wyższym niż w powiecie leskim i wyniósł 54 osoby na km².

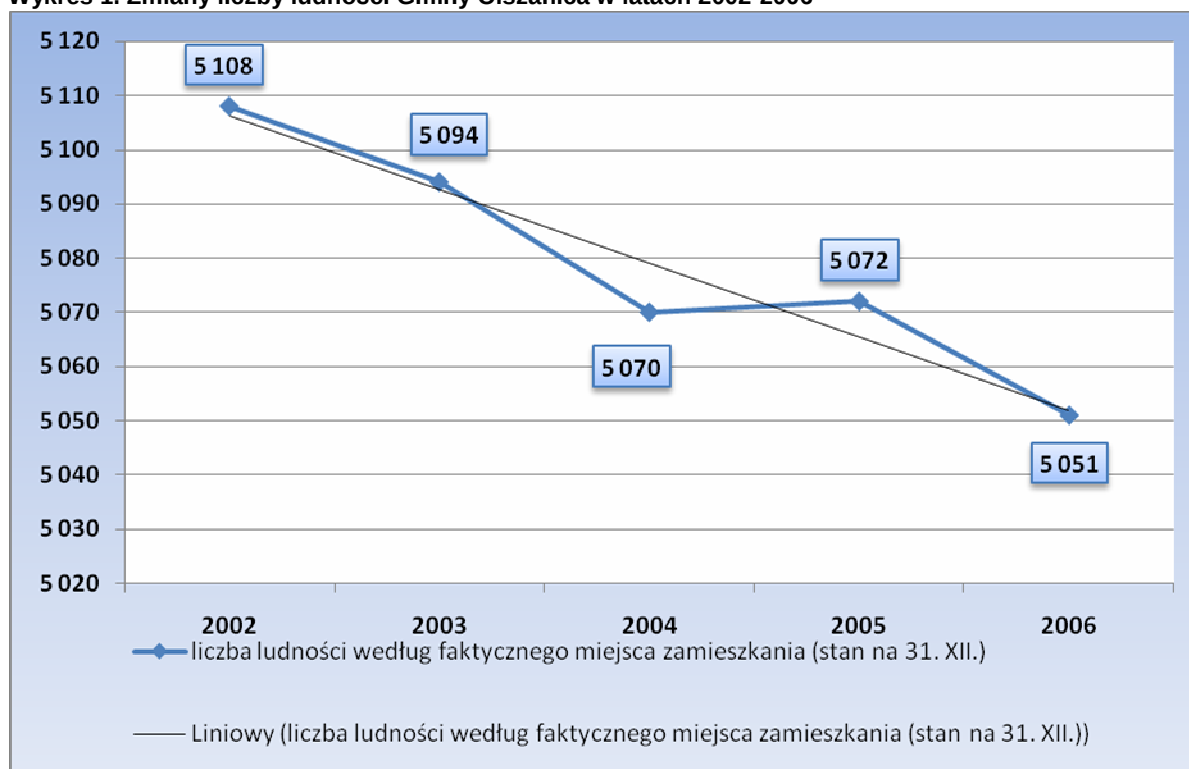
Zmiany w liczbie ludności zamieszkałej w Gminie Olszanica w latach 2002 – 2006 przedstawia poniższa tabela i obrazuje wykres.

Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych latach na dzień 31.12 każdego roku – według faktycznego miejsca zamieszkania [osoby]

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006
STAN LUDNOŚCI I RUCH NATURALNY						
Ludność według faktycznego miejsca zamieszkania i płci (stan na 31 XII)						
ogółem	osoba	5 108	5 094	5 070	5 072	5 051
mężczyźni	osoba	2 555	2 557	2 552	2 532	2 527
kobiety	osoba	2 553	2 537	2 518	2 540	2 524

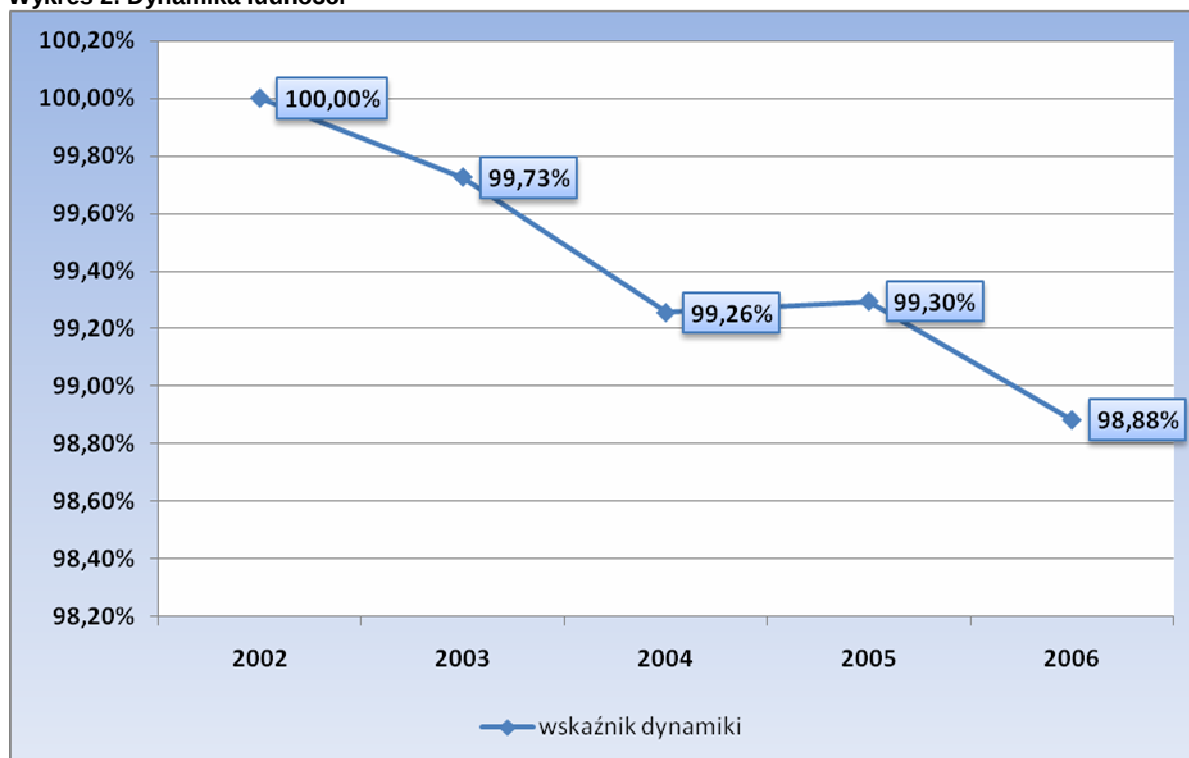
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Gminy Olszanica w latach 2002-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 2. Dynamika ludności

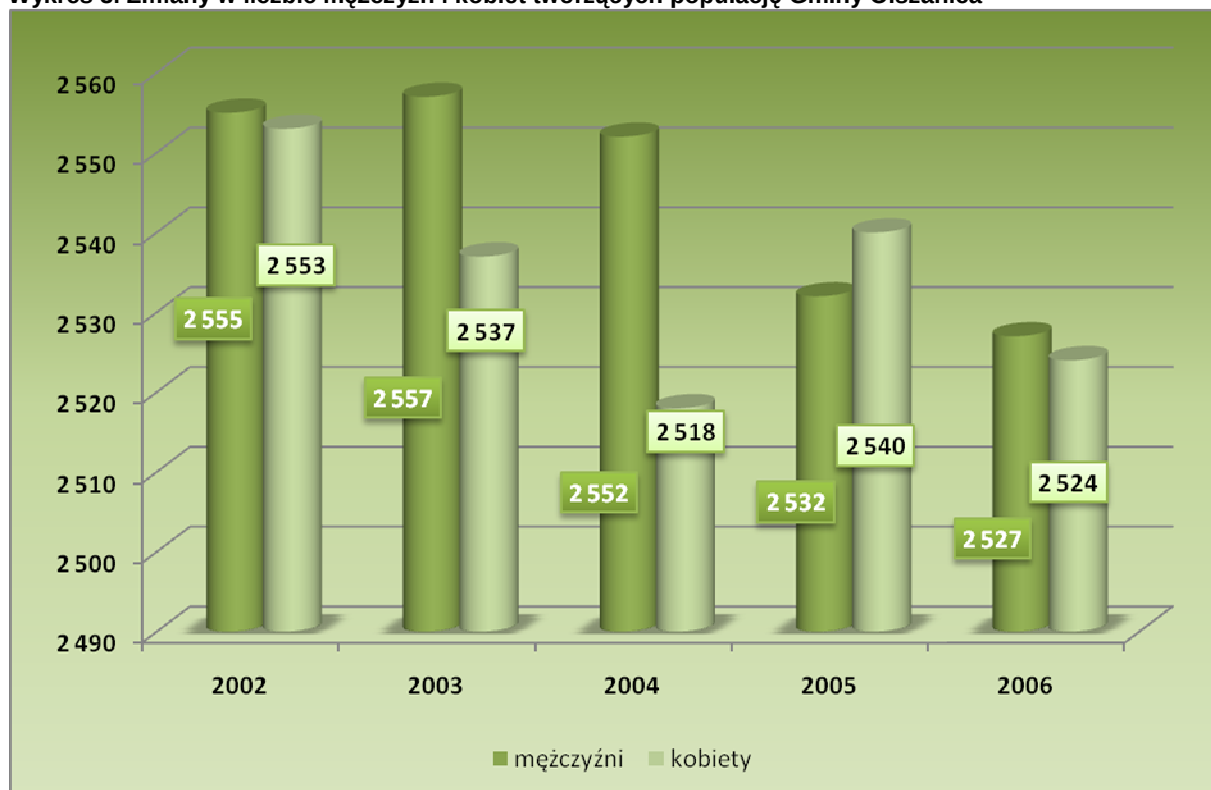

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe dane wskazują, iż analizowany okres charakteryzował się stałym spadkiem liczby ludności zamieszkującej Gminę Olszanica. Liczba ludności na koniec 2006 roku była niższa od notowanej w 2002 o ponad 1%.

Liczba mężczyzn w ostatnim pięcioleciu przewyższała nieznacznie liczbę kobiet (sytuacja odwrotna niż w województwie podkarpackim), wyjątek stanowi jedynie rok 2005, kiedy liczba kobiet przewyższyła liczbę mężczyzn. Na 100 mężczyzn w Gminie Olszanica w roku 2006 przypadało blisko 100 kobiet. Zmiany w liczbie mężczyzn i kobiet tworzących populację Gminy Olszanica obrazuje poniższy wykres.

Wykres 3. Zmiany w liczbie mężczyzn i kobiet tworzących populację Gminy Olszanica

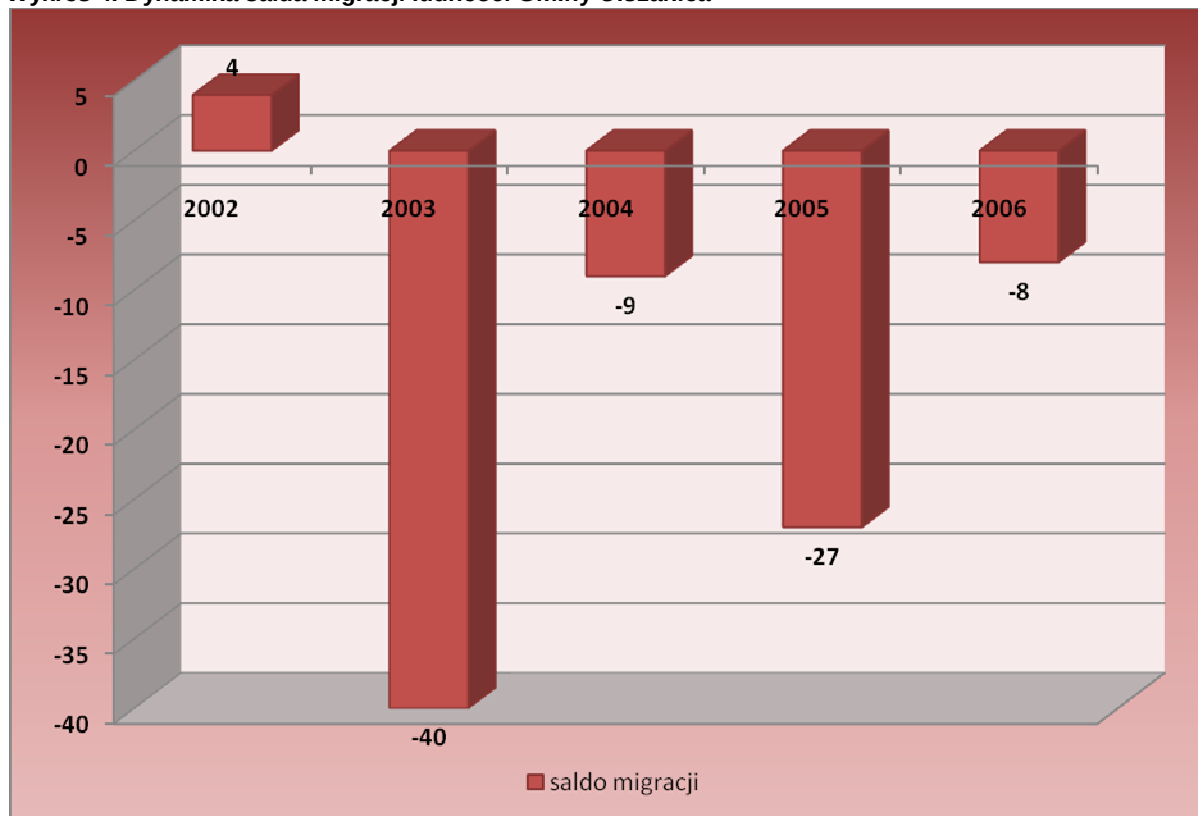
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 2. Saldo migracji ludności Gminy Olszanica

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006
saldo migracji						
w ruchu wewnętrznym						
ogółem	osoba	4	-40	-9	-27	-8
mężczyźni	osoba	-6	-18	5	-20	-7
kobiety	osoba	10	-22	-14	-7	-1
zagranica						
ogółem	osoba	-2	0	1	0	-4
mężczyźni	osoba	-1	0	0	0	-2
kobiety	osoba	-1	0	1	0	-2

Źródło: www.stat.gov.pl

Wykres 4. Dynamika salda migracji ludności Gminy Olszanica

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie obserwuje się niepokojące tendencje demograficzne, występujące na terenie całego kraju, takie jak niski przyrost naturalny i ujemne saldo migracji. Pierwszy analizowany wskaźnik w ostatnim pięcioleciu charakteryzował się zarówno wartościami dodatnimi jak i ujemnymi. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2006 roku wyniósł 0,0. Saldo migracji, w stosunku do roku 2002, kiedy miało wartość plus 4 nasiliło się, w roku 2006 wzrosło do minus 8, w roku 2003 było to nawet minus 40. Przywołane wskaźniki pozwalają na przeprowadzenie prognozy co do liczebności mieszkańców gminy na najbliższe lata. Szacowane jest, iż na obszarze tym do roku 2025 roku będzie następował stały wzrost liczby mieszkańców, po czym nastąpi spadek ich liczby o 0,4% w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2030 roku liczba osób w Gminie wyniesie około 5 102, a zatem będzie stanowiła 101,50% stanu ludności ogółem na dzień 31 grudnia 2005 roku.

Najczęstszym powodem odpływu ludności z Gminy Olszanica jest migracja zarobkowa. Migracja zarobkowa to zjawisko społeczne, które jest jednym z przejawów poszukiwania przez ludzi lepszych warunków zaspokajania własnych potrzeb i realizacji aspiracji życiowych.

W analizowanym okresie miały miejsce zarówno migracje na krótkich dystansach - ze wsi do miast oraz migracje długodystansowe do państw bogatych, często przeradzające się w migracje trwałe.

Wzrost liczby wyjazdów do pracy za granicę wpłynął na wzrost dochodów rodzin. Jednak nie zawsze dochody te są ujawniane, zatem sytuacja nie przekłada się na spadek klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń rodzinnych. Coraz częstszym zjawiskiem jest pozostawianie bez opieki lub środków do życia starych, niepełnych rodziców czy innych członków rodzin (w tym dzieci). Osoby te prędzej czy później trafiają do GOPS-u.

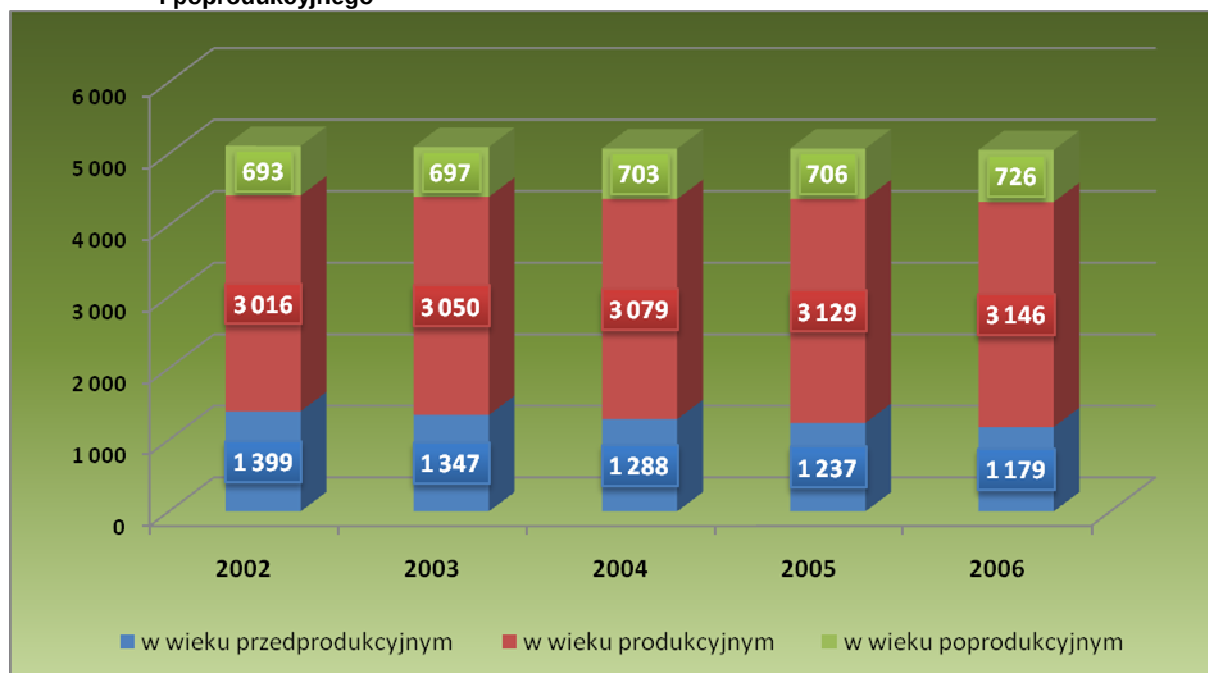
Zamieszczona poniżej tabela przedstawia strukturę mieszkańców Gminy Olszanica według ekonomicznych grup wieku. Udział ludności w wieku produkcyjnym w w/w strukturze jest najwyższy i stanowi 62,3%. Ludności w wieku przedprodukcyjnym (23,3%) jest więcej niż w wieku poprodukcyjnym (14,4%).

Tabela 3. Zmiany liczby ludności Gminy Olszanica w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i nieprodukcyjnym w latach 2002 – 2006

Lata	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006	%
ogółem	5 108	100%	5 094	100%	5 070	100%	5 072	100%	5 051	100%
w wieku przedprodukcyjnym	1 399	27,4%	1 347	26,4%	1 288	25,4%	1 237	24,4%	1 179	23,3%
w wieku produkcyjnym	3 016	59,0%	3 050	59,9%	3 079	60,7%	3 129	61,7%	3 146	62,3%
w wieku poprodukcyjnym	693	13,6%	697	13,7%	703	13,9%	706	13,9%	726	14,4%

Źródło: dane GUS. Bank Danych Regionalnych

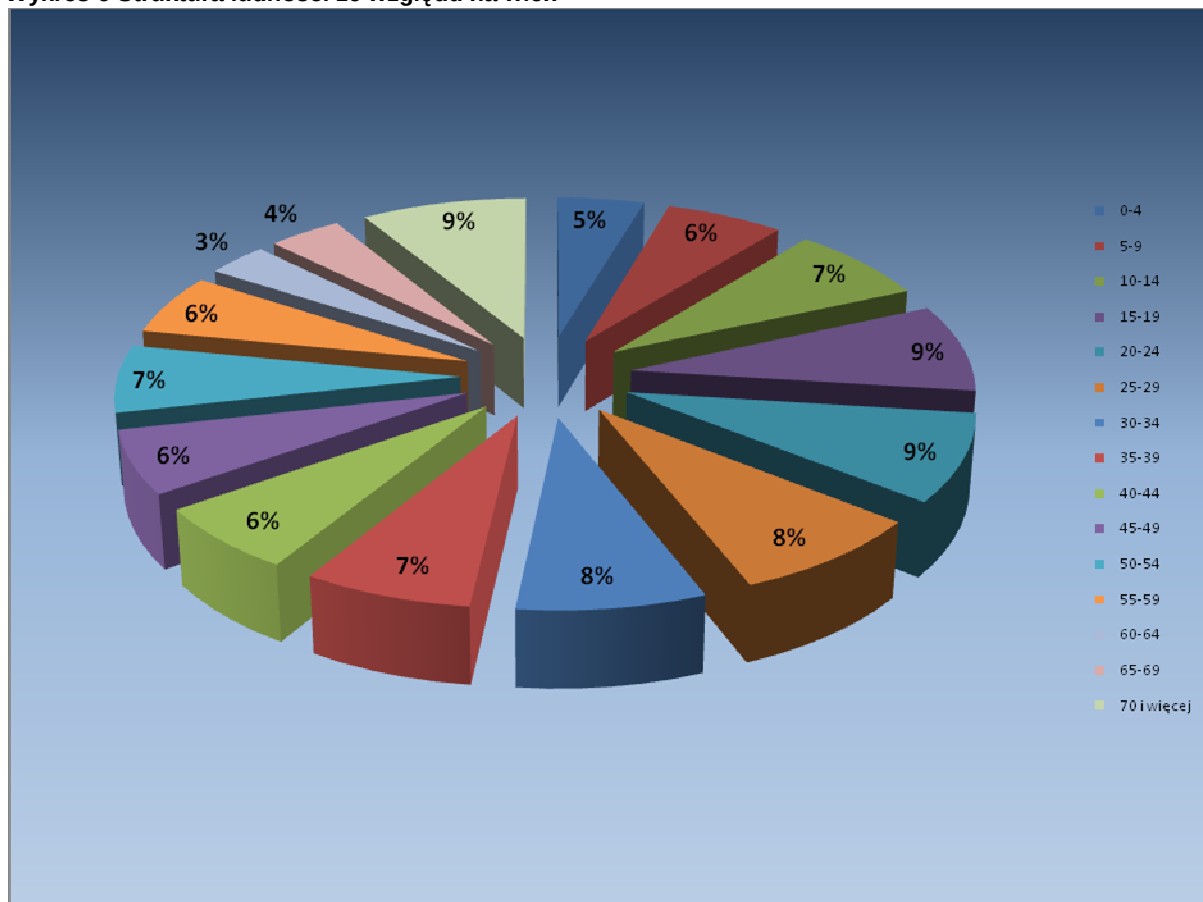
Wykres 5. Liczba ludności w Gminie Olszanica wg wieku: przedprodukcyjnego, produkcyjnego i poprodukcyjnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Graficzne ujęcie struktury ludności ze względu na wiek przedstawia poniżej zamieszczony wykres.

Wykres 6 Struktura ludności ze względu na wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Rozkład klientów GOPS w Olszanicy ze względu na liczebność członków w rodzinie przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 4. Struktura/liczba rodzin, dzietność

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Rodziny ogółem	291	310	251	1.128	1.146	941
O liczbie osób w rodzinie:						
1	40	52	42	40	52	42
2	31	34	31	62	68	62
3	53	51	38	159	153	114
4	61	65	56	244	260	224
5	58	57	46	290	285	230
6 i więcej	48	51	38	333	328	269
Rodziny z dziećmi ogółem	209	210	175	971	976	807
O liczbie dzieci:						
1	62	63	59	206	218	208
2	69	70	58	300	297	246
3	45	49	38	231	263	205
4	23	16	11	147	101	67
5	6	6	5	46	43	45
6	1	2	2	8	15	16
7 i więcej	3	4	2	33	39	20
Rodziny niepełne ogółem	37	38	45	118	116	129

O liczbie dzieci:						
1	19	16	23	47	35	49
2	9	14	14	30	43	45
3	5	4	6	20	17	16
4 i więcej	4	4	2	21	21	20
Rodziny emerytów i rencistów ogółem	63	56	52	185	166	143
O liczbie dzieci:						
1	15	13	15	15	13	15
2	13	11	10	26	22	20
3	15	16	13	45	48	39
4	20	16	14	99	83	69

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Analizując typy rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2005 - 2007 należy zauważyć, że największą liczbę rodzin stanowią rodziny z jednym dzieckiem w 2007 r. - 59 rodzin, sporo jest rodzin z trójką dzieci w 2007 r. - 38, najmniejszą liczbę stanowią rodziny z 6 i więcej dzieci w 2007 r. - 2 rodziny.

Znaczącą grupę zasiłkobiorców w Gminie Olszanica stanowią emeryci i renciści. W roku 2007 było to 52 rodziny.

W poniższym zestawieniu został przedstawiony podział klientów pomocy społecznej na osoby samotne, osoby w rodzinach, liczbę osób w tych rodzinach i liczbę osób samotnie wychowujących dzieci.

Tabela 5. Podział klientów pomocy społecznej

Osoby samotne	Osoby w rodzinach			
	Osoby w rodzinach	Liczba osób w tych rodzinach	Liczba osób samotnie wychowujących dzieci	
			Kobiety	Mężczyźni
42	209	899	51	6

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

3.3. Sytuacja i tendencje gospodarcze w gminie, powiecie i województwie

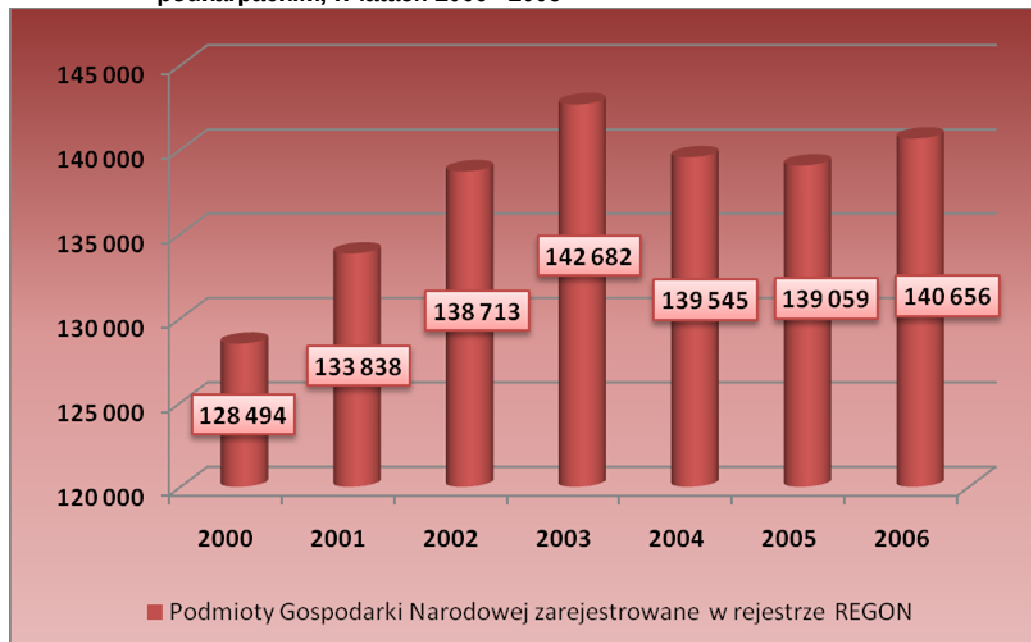
3.3.1. Działalność pozarolnicza

Na całokształt działalności gospodarczej prowadzonej w województwie podkarpackim ma wpływ poziom koniunktury gospodarczej tworzących go jednostek samorządu terytorialnego. Rozwój ten uzależniony jest od kondycji trzech sfer działalności ludzkiej, a mianowicie rolnictwa, przemysłu i usług. Przedsiębiorstwa działające na danym terenie, stadium ich rozwoju, zdolności do tworzenia miejsc pracy, struktura branż i poziom ich konkurencyjności na rynku wewnętrznym (gminy, powiatu) i rynkach zewnętrznych (regionalnym, krajowym, europejskim, światowym) mają zasadniczy wpływ na stan gospodarki danego regionu.

Jedną z zasadniczych gałęzi w skali całej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa. Od ich działania zależna jest w dużej mierze kondycja rynku pracy zarówno w skali krajowej, jak i lokalnej. Bardzo często przedsiębiorstwa te stanowią o sile rozwoju ekonomicznego gminy i powiatu i są często jednym z najważniejszych źródeł utrzymania mieszkańców.

W końcu 2006 roku w województwie podkarpackim działalność gospodarczą prowadziło 140656 jednostek gospodarczych, przy czym na obszarach wiejskich 32% ogółu podmiotów gospodarczych, a w miastach 68%. Na 1000 mieszkańców w województwie podkarpackim przypada 67 podmiotów gospodarczych.

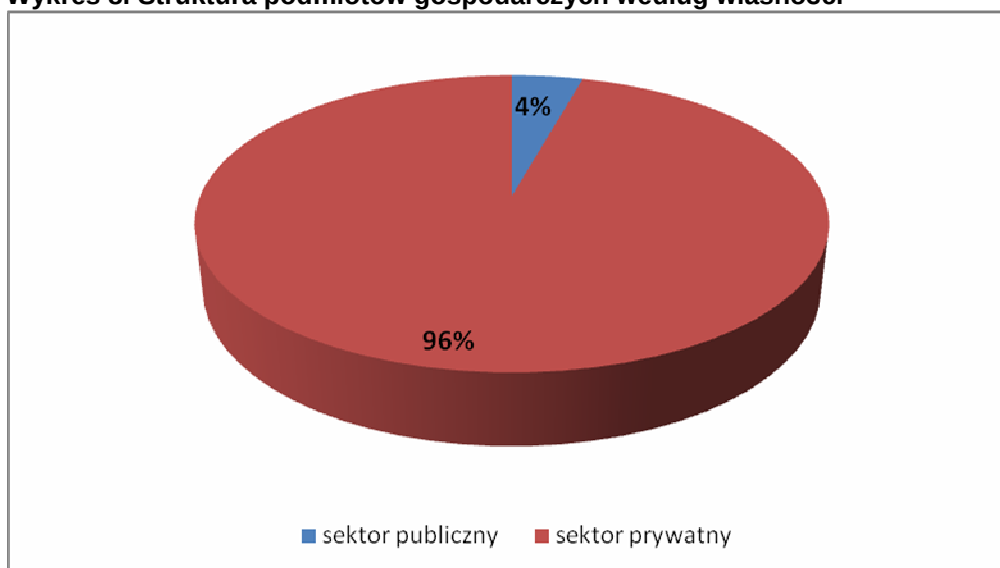
Wykres 7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w województwie podkarpackim, w latach 2000 - 2005

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższy wykres obrazuje dynamikę podmiotów gospodarczych działających na terenie województwa podkarpackiego w latach 2000 - 2006. Liczbę podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie charakteryzuje tendencja rosnąca. W 2006 roku nastąpił wzrost liczby podmiotów o ponad 9% w porównaniu do roku 2000.

Wykres 8. Struktura podmiotów gospodarczych według własności

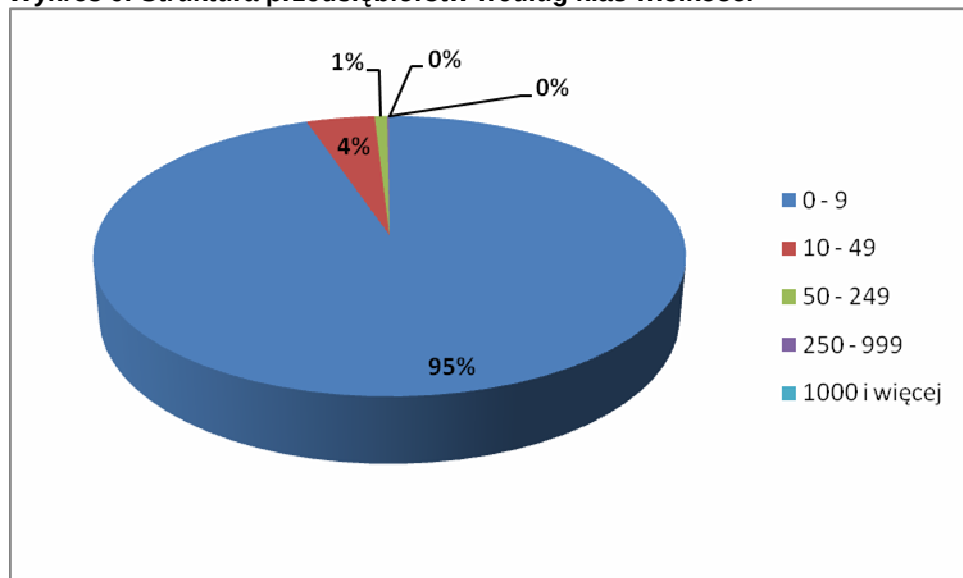
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze podmiotów gospodarczych według własności dominuje sektor prywatny, który stanowi 96%. W sektorze tym przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, mniej jest natomiast spółek handlowych, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Z kolei fundacje, spółdzielnie i spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, będące własnością prywatną tworzą najmniejsze grupy w analizowanym sektorze.

Sektor publiczny z kolei to przede wszystkim państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, aczkolwiek na terenie województwa podkarpackiego działa 9 przedsiębiorstw państwowych i 238 spółek handlowych.

W strukturze przedsiębiorstw według klas wielkości, aż 95% stanowią mikroprzedsiębiorstwa, 4% to przedsiębiorstwa małe, a zaledwie 1% przedsiębiorstwa średnie. Najmniejszy odsetek stanowią w województwie podkarpackim duże firmy. Analizowaną strukturę przedstawia poniżej zamieszczony wykres.

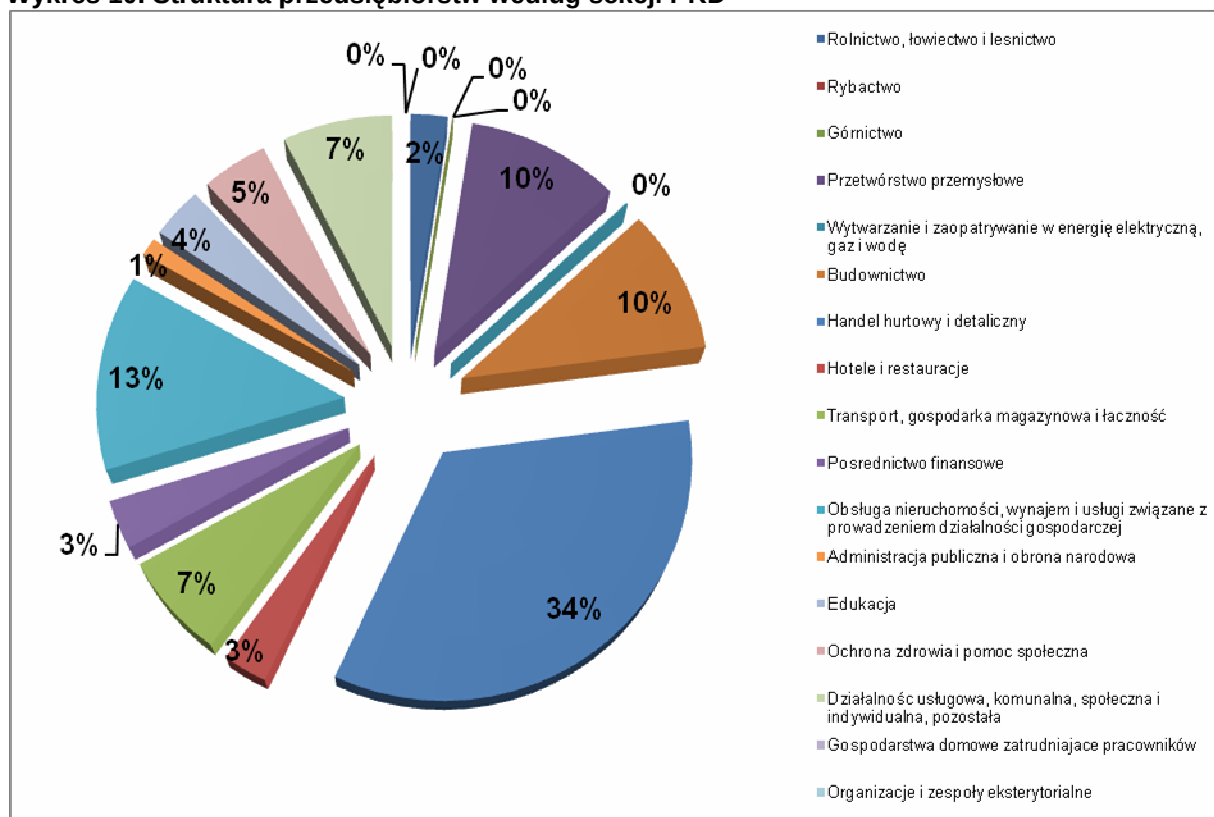
Wykres 9. Struktura przedsiębiorstw według klas wielkości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poddając analizie liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności przedstawionych na poniższym wykresie, widać wyraźną dominację sekcji związanej z handlem. Jest to ogólnie występująca tendencja.

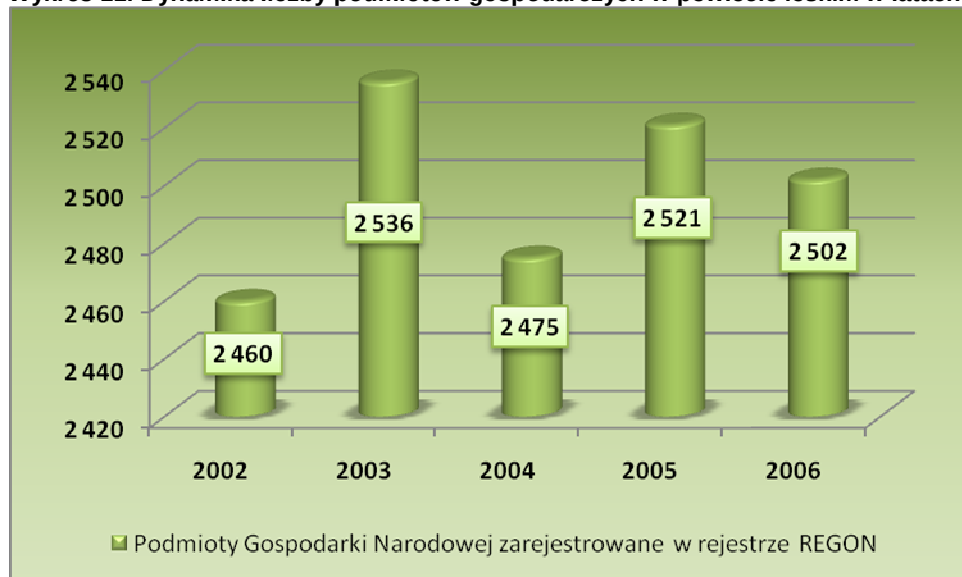
W warunkach zaistniałej gospodarki rynkowej najszybciej zaczął funkcjonować handel, nie uwikłany w procesy prywatyzacji, tworzony prawie od podstaw i nie wymagający też dużych nakładów i kwalifikacji zawodowych. W niniejszej strukturze dominuje też obsługa nieruchomości, górnictwo i budownictwo, aczkolwiek ich udział jest znacznie mniejszy niż handlu.

Wykres 10. Struktura przedsiębiorstw według sekcji PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według stanu na dzień 31.12.2006 r. w powiecie leskim były zarejestrowane 2 502 podmioty gospodarcze ogółem. Wśród nich było 79 spółek handlowych, w tym 3 z udziałem kapitału zagranicznego. W powiecie leżajskim liczba ta wynosiła 13, w ropczycko-sędziszowskim - 28, w sanockim 28, w strzyżowskim - 5. Dane te świadczą o mniejszej atrakcyjności inwestycyjnej, i zarazem słabszej konkurencyjności powiatu leskiego w stosunku do wymienionych, za wyjątkiem strzyżowskiego. Porównanie struktury podmiotów gospodarczych według liczby pracujących nie wykazuje istotnych różnic. Zdecydowanie najwięcej jest firm małych, zatrudniających 9 osób i mniej, stanowią one 97% ogółu podmiotów gospodarczych w powiecie. Ponadto w regionie 3% stanowią przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 pracowników, zaś 1 firma zatrudnia - więcej niż 250 osób. W strukturze podmiotów gospodarczych według form własności przeważa sektor prywatny, który stanowi 95% ogółu podmiotów gospodarczych działających w powiecie leskim, pozostałe 5% to sektor publiczny, reprezentowany głównie przez państwowe jednostki prawa budżetowego i samorząd.

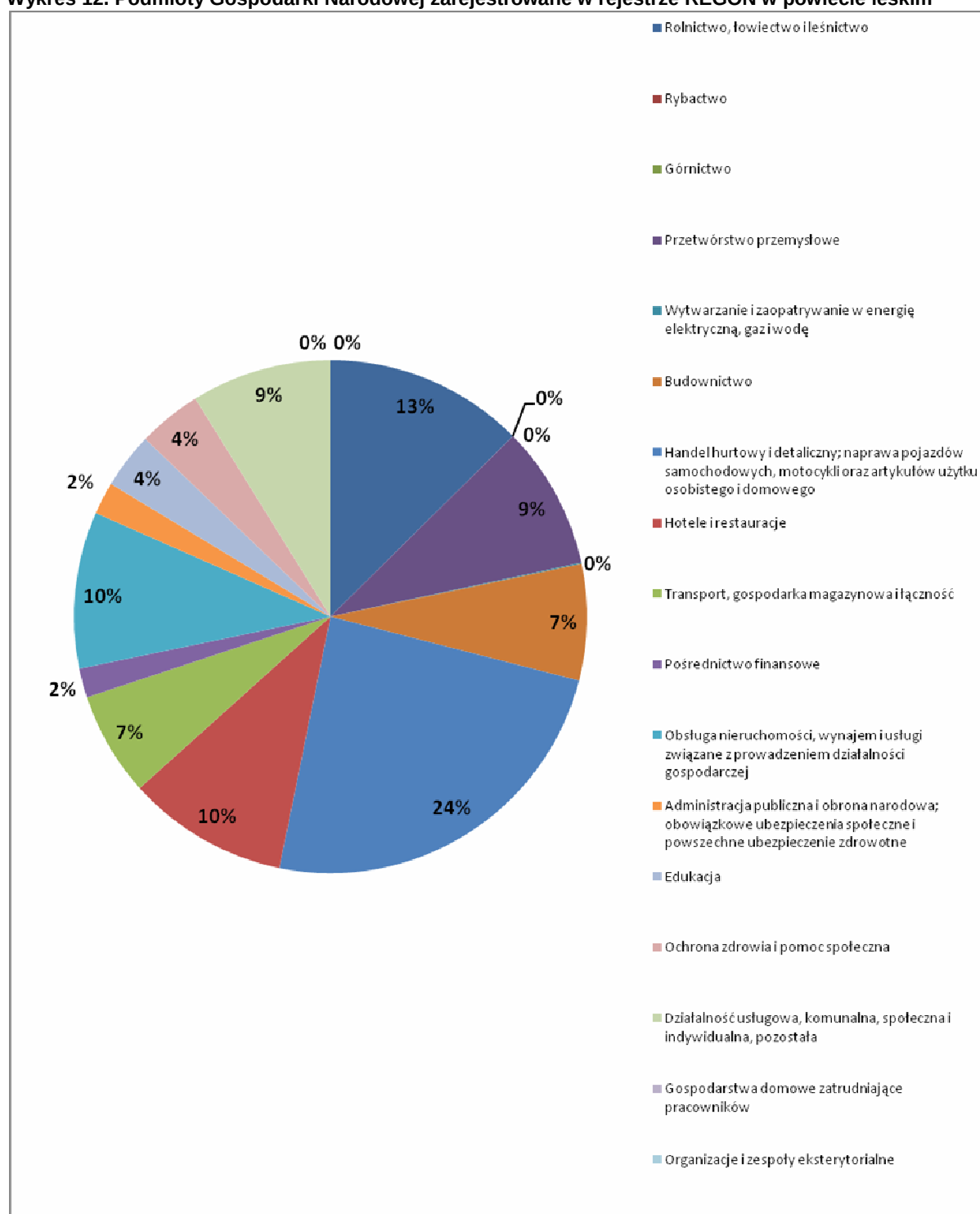
Analizując poniżej zamieszczony wykres obrazujący dynamikę podmiotów gospodarczych działających w powiecie leskim w latach 2002 - 2006, sukcesywny ich wzrost następował do 2003 roku po czym nastąpił spadek o blisko 2,5% w porównaniu z rokiem 2003 (sytuacja adekwatna do zaistniałej w województwie podkarpackim) oraz kolejny wzrost i spadek w latach 2005 i 2006.

Wykres 11. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w powiecie leskim w latach 2002-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Rzeszowie

W strukturze podmiotów gospodarczych według wybranych sekcji, najczęściej osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą w sekcji handel i naprawy. Około 10% stanowi branża: hotele i restauracje, liczebnie wyróżnia się też rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (13%) oraz obsługa nieruchomości, pośrednictwo finansowe i budownictwo.

Wykres 12. Podmioty Gospodarki Narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie leskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Rzeszowie

Gospodarka powiatu nastawiona jest przede wszystkim na przetwórstwo drzewne i rolnictwo. Na terenie miasta i gminy Lesko brak jest większych zakładów przemysłowych. Jednakże w obrębie miasta i gminy mają swą siedzibę przedsiębiorstwa o zasięgu wojewódzkim i krajowy o zróżnicowanym charakterze. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- Zakład Drzewne w Łukawicy;

- TALENS Sp. z o.o.;
- Połonina Sp. z o.o.;
- „Darjan” w Hoczwi.

W sposób równomierny rozwija się handel, rolnictwo, usługi drzewne i w małym zakresie przemysł spożywczy. Dominującą branżą na terenie gminy jest handel, usługi budowlane, leśne, transportowe i gastronomiczne. Na przestrzeni kilku ostatnich lat nastąpiła znaczna poprawa jakości oferowanych usług we wszystkich branżach.

Na terenie gminy Baligród swoją siedzibę mają: Nadleśnictwo Baligród, Zakład Rolny w Jabłonkach, Zakład Produkcji Kruszyw „Bieszczady” Kamieniołom Rabe, Firma Transportowo-Spedycyjna „OTL” w Baligrodzie oraz prywatne zakłady drzewne w Baligrodzie i Zahoczewiu.

Gminy Cisna i Solina stanowią atrakcyjny ośrodek turystyczny. Działalność gospodarcza prowadzona jest w następujących branżach:

- usługi handlowe;
- usługi turystyczne;
- gospodarka leśna.

W gminie Cisna pozarolnicza działalność małych firm, opiera się głównie na usługach leśnych (48 za ładów), gastronomii (31), handlu artykułami spożywczymi (18), prowadzeniu hoteli i pensjonatów (14). Działalność przemysłowa na terenie gminy ma znaczenie marginalne i jest ograniczona przede wszystkim do przetwórstwa i wypału węgla drzewnego.

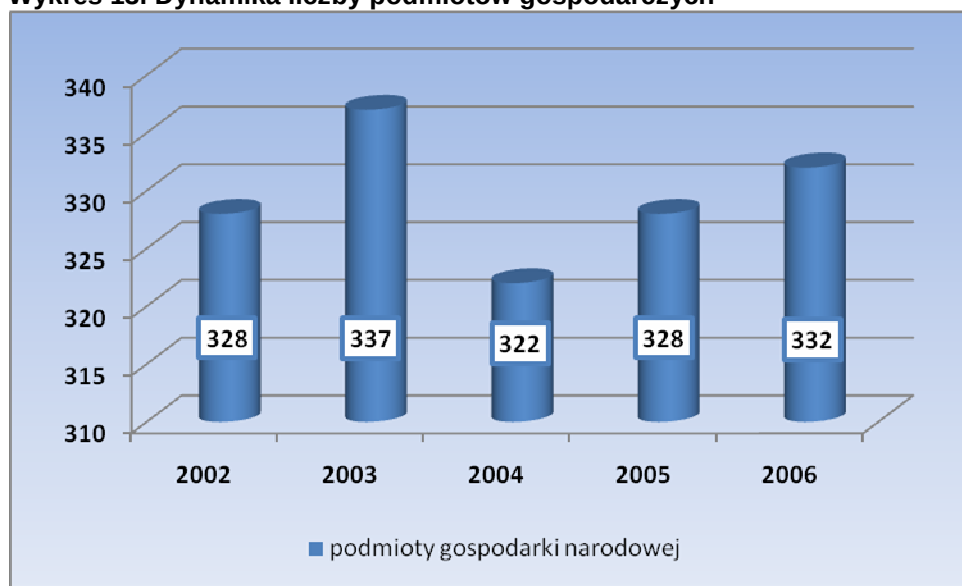
Podstawowym działem gospodarki, który dominował w Gminie Olszanica od ponad 130 lat był przemysł wydobywczy, a dokładnie eksploatacja ropy naftowej, głównie na terenie Ropienki, należącej do Gminy Ustrzyki Dolne, gdzie obecnie pracuje znaczna liczba mieszkańców Gminy Olszanica. Pracuje tutaj około 280 odwiertów, które są zlokalizowane na terenie kopalni Ropienka, Wańkowa, Brelików, Leszczowate i Paszowa. W roku 1997 wydobyto 4,5 tys. ton ropy naftowej i 300 tys. m³ gazu ziemnego.

Obecnie gospodarka na terenie Gminy oparta jest głównie na rolnictwie indywidualnym oraz małych zakładach produkcyjnych zajmujących się produkcją drzewną, usługami w zakresie budownictwa, usługami sprzętowo – transportowymi, obsługą ruchu turystycznego oraz lokalnym handlem detalicznym. Zmiany, które nastąpiły w kraju spowodowały, że znacznie spadło znaczenie rolnictwa drobnotowarowego. Powodem takiego stanu rzeczy było wejście na polski rynek spożywczy dużej ilości dotowanej żywności z państw Unii Europejskiej, co wymusiło na rolnikach stopniową zmianę struktury gospodarstw w kierunku upraw i hodowli, na jakie pozwalają warunki klimatyczno – glebowe panujące na terenie Gminy.

Równocześnie coraz więcej gospodarstw rolnych rozwija drugą działalność, jaką jest agroturystyka, która jest dodatkowym źródłem dochodów dla rolników. Następną dziedziną

mającą w Gminie największe możliwości rozwoju jest turystyka oraz cała infrastruktura z tym związana. W sferze produkcji przemysłowej sytuacja jest w znacznym stopniu uzależniona od koniunktury na rynku krajowym i nie tylko. Podstawowym produktem lokalnym jest surowiec tartaczny, produkcja elementów betoniarskich, węży i akcesoriów ciśnieniowych, armatura dla przemysłu naftowego, wyroby z drewna oraz węgiel drzewny. Wielkość ich produkcji uzależniona jest od popytu na rynku ogólnokrajowym, który potrafi być bardzo niestabilny. Dlatego też jakiegokolwiek załamanie popytu na wyroby z drewna ma natychmiastowe negatywne odbicie u lokalnych producentów.

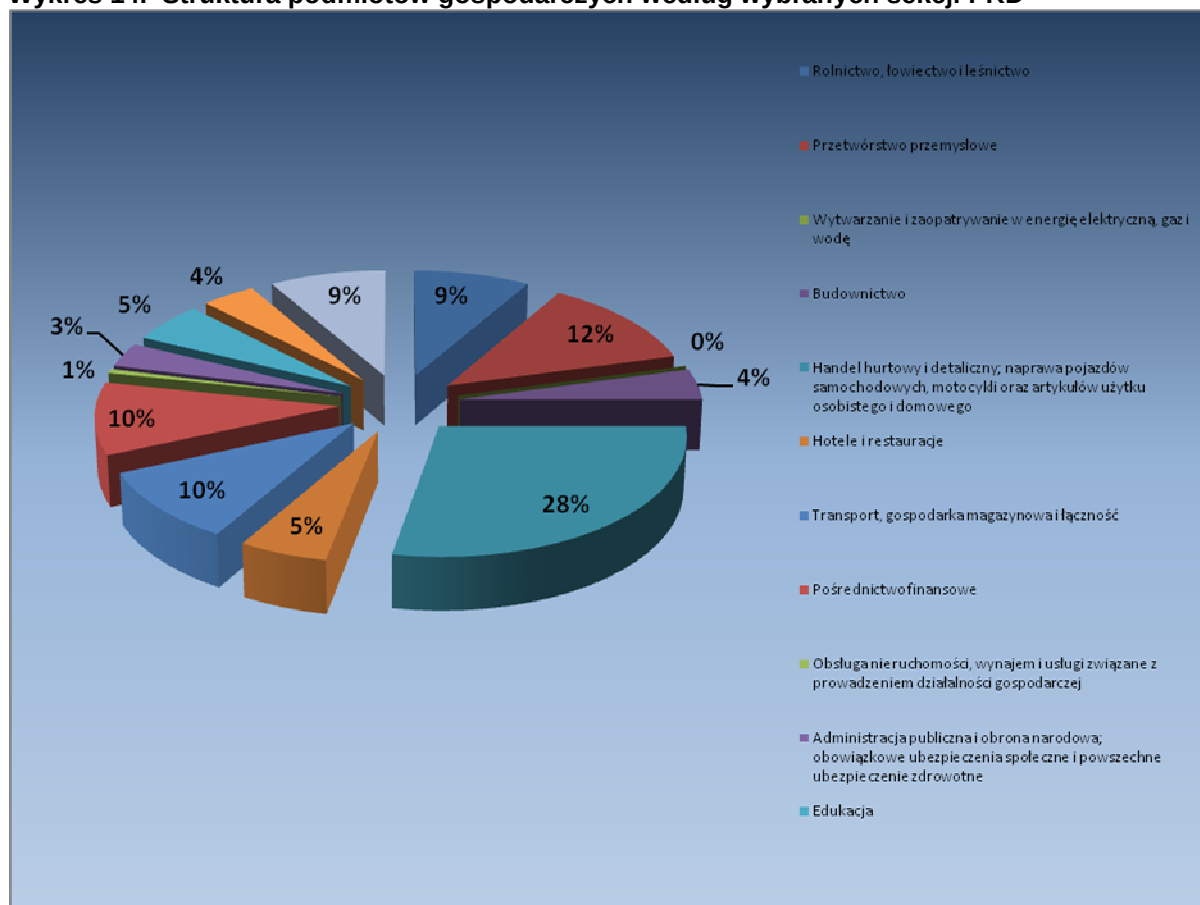
Wykres 13. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych

Źródło: na podstawie informacji Urzędu Gminy w Olszanicy

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2006 roku na terenie Gminy funkcjonowały 332 podmioty gospodarcze. Poniżej zamieszczony wykres przedstawia strukturę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według wybranych sekcji w 2006 roku. W strukturze tej najwięcej osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą w sekcji handel i naprawy, 12% podmiotów gospodarczych zajmuje się przetwórstwem przemysłowym. W sposób równomierny rozwija się transport i pośrednictwo finansowe (po 10%) oraz rolnictwo i działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała (po 9%).

Wykres 14. Struktura podmiotów gospodarczych według wybranych sekcji PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podobny układ sekcji PKD ze względu na liczbę podmiotów gospodarczych charakteryzował lata 2002 – 2005.

Dominującą grupę podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ok. 77%). Spółki handlowe stanowią 4%, stowarzyszenia i organizacje społeczne blisko 5%, spółdzielnie 1%.

Struktura organizacyjna przedsiębiorstw w Gminie Olszanica wskazuje jednoznacznie na jednoosobowe podmioty gospodarcze, jako dominujące w sektorze. Podmioty te stanowią ponad 78% wszystkich jednostek gospodarczych działających na terenie Gminy.

W Gminie dominują firmy z sektora prywatnego stanowiące blisko 94% wszystkich podmiotów. Struktura podmiotów wyraźnie wskazuje na kierunek zmian na lokalnym rynku pracy w stronę odchodzenia od etatowego zatrudniania pracowników w stronę samozatrudnienia.

Do większych zakładów przemysłowych i usługowych działających na terenie gminy Olszanica należy zaliczyć:

- Zakład Produkcyjno – Usługowo – Handlowy PROHANBUD w Uhercach Mineralnych

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe „ EKSTRANS” – Zakład Produkcji Węgla Drzewnego w Uhercach Mineralnych,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „ OLSZANEX” w Olszanicy,
- Ośrodek Służby Więziennej w Olszanicy,
- Zakład Karny w Uhercach Mineralnych,
- Firma Transportowo – Handlowa s.c. w Uhercach Mineralnych,
- Skład Opału „PANMAR” w Uhercach Mineralnych,
- Stacja Kolejowa PKP Uherce Min.,
- Urząd Poczty Uherce Min.
- Firma Handlowo - Usługowo –Produkcyjna „ WIZA” w Uhercach Min.,
- Urząd Poczty w Olszanicy,
- Ośrodek Maszynowy Podkarpacki w Olszanicy
- Zakład Drzewny „ KORA” s. z. o.o. w Olszanicy,
- Firma „ DREW – MAR” w Olszanicy,
- Bank Spółdzielczy – filia w Olszanicy,
- „OTL” - firma Składnica Drewna w Uhercach Min.,
- Zakład Remontowo – Budowlany przy Zakładzie Karnym w Uhercach Min.,
- Zakład Mechaniki Pojazdowej w Uhercach Min.,
- Polskie Górnictwo Nafty i Gazu filia w Olszanicy,
- Nadleśnictwo Lesko – rejon Rudenka i Uherce Min. i Nadleśnictwo Brzegi Dolne – rejon Orelec, Stefkowa, Wańkowa.

3.3.2. Rolnictwo

Polska jest krajem o zbyt dużym odsetku mieszkańców pracujących w rolnictwie. Dlatego też przekształcenie tej gałęzi gospodarki ma duże znaczenie dla rozwoju naszego kraju, czy poszczególnych regionów. Ważnymi sposobami zmierzającymi do zmiany tej niekorzystnej struktury na szczeblu powiatu, czy gminy jest z jednej strony wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenie warunków do rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych, a z drugiej umożliwianie profesjonalizacji działań w rolnictwie.

W województwie podkarpackim są korzystne warunki do prowadzenia działalności rolniczej. Niewątpliwym atutem tego regionu jest małe zanieczyszczenie środowiska naturalnego i niewielka urbanizacja obszaru. Zdecydowanie najlepsze dla rolnictwa są tereny leżące w pasie od Ropczyc przez Rzeszów do Przemyśla. Występują tutaj najlepsze gleby, agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne.

W chwili obecnej do celów rolniczych wykorzystywanych jest ok. 749,9 tys. ha użytków rolnych, co stanowi ponad 45% ogólnej powierzchni województwa. Największy udział w tej powierzchni mają grunty orne - 541,2 tys. ha. Pozostała część użytków rolnych to: sady - 5,7 tys. ha, łąki - 121,4 tys. ha, pastwiska - 54,3 tys. ha. Ponadto 659,2 tys. ha zajmują lasy. Z kolei 375,1 tys. ha zajmują pozostałe grunty, czyli m.in.: drogi, miejsca zabudowane oraz nieużytki.

W rękach prywatnych jest 694 tys. ha, co stanowi 92,5% całkowitej powierzchni użytków rolnych. W Podkarpackiem jest 307,8 tys. gospodarstw indywidualnych o średniej powierzchni 2,68ha, z czego w każdym takim gospodarstwie 2,31ha stanowią użytki rolne - dla porównania w Polsce wskaźniki te wynoszą 5,68ha i 5,16ha.

Zwłaszcza w części południowej i wschodniej województwa dominują gospodarstwa do 5ha, które stanowią 90,5% wszystkich gospodarstw. Około 8% gospodarstw ma areał 5-10ha, a w 1,5% gospodarstw powierzchnia przekracza 10ha. Duże rozdrobnienie gospodarstw, choć wpływa na niską towarowość rolnictwa, może jednak zostać wykorzystane dla celów rolnictwa ekologicznego, które ma szansę w Podkarpackiem na systematyczny rozwój.

Podkarpacka produkcja rolnicza ma charakter wszechstronny i pod tym względem nie odbiega od normy krajowej. Pozycję dominującą zajmują zboża, które osiągają tutaj ponad 69% wszystkich zasiewów, oraz rośliny okopowe (ziemniaki) - 14,2% zasiewów. Ponad 97% wszystkich zasiewów dokonywanych jest w gospodarstwach indywidualnych. W chowie i hodowli zdecydowanie przeważa chów bydła stanowiący 33% w chowie i hodowli łącznej bydła, trzody chlewnej, owiec i koni.

Znaczna część gospodarstw specjalizuje się w produkcji wielokierunkowej, obejmującej wartość produkcji roślinnej, zwierzęcej, łącznie z produktami zużytymi na pasze we własnym gospodarstwie oraz produktami nierolniczymi pozyskiwanymi także w niektórych gospodarstwach.

Warunki glebowe pozwalają, aby województwo podkarpackie mogło stać się regionem rolniczym, posiadającym bardzo wyspecjalizowane rolnictwo. Około 31,4% gleb występuje w I-IIIb klasach bonitacyjnych, czyli bardzo dobrych i dobrych. Najwięcej, bo aż 45% gleb to IV średnia klasa bonitacyjna. Najbardziej urodzajne gleby - czarnoziemy - zalegają w okolicach Jarosławia, Przemyśla i Przeworska, zaś w dolinach Wisły, Sanu i Wisłoka - mady.

W Podkarpackiem bardzo dobrze rozwija się przetwórstwo rolno-spożywcze koncentrujące się w branży mięsnej, zbożowo-młynarskiej, owocowo-warzywnej, mleczarskiej i cukrowniczej. Funkcjonuje tutaj wiele zakładów przetwórstwa mięsnego oraz przetwórstwa owocowo-warzywnego. Z uwagi na dość duże rozdrobnienie w produkcji rolnej w ostatnich

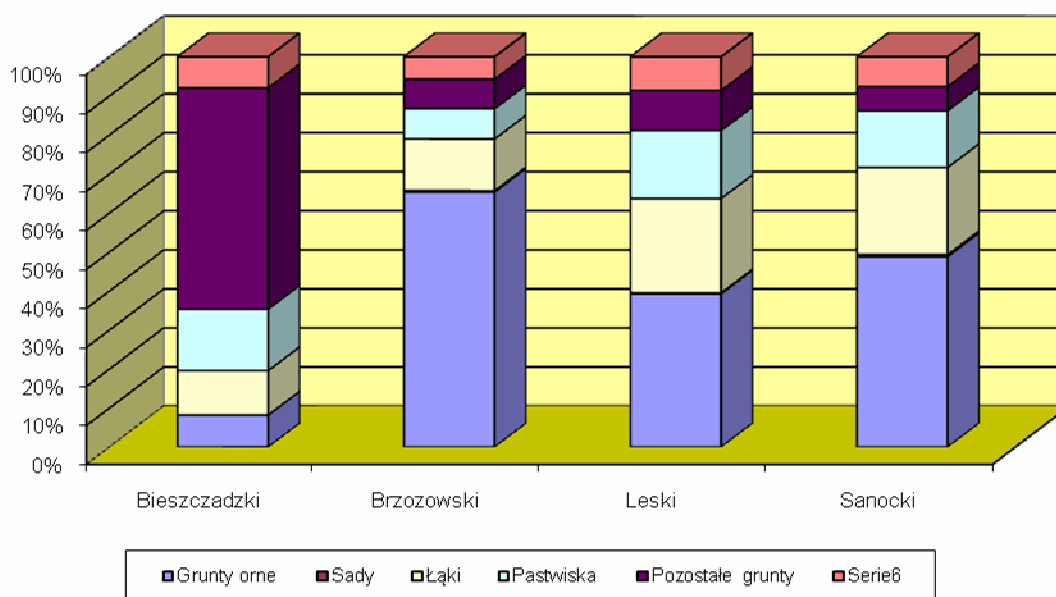
latach podjęto działania zmierzające do stworzenia rynku rolnego na zasadach unijnych. Z jednej strony chodzi o uruchomienie profesjonalnego rynku towarowego, z drugiej o zwiększenie koncentracji producentów w grupach producenckich. Do tej pory na terenie województwa udało się powołać osiem grup producenckich, a kolejne czekają na rejestrację.²

Powierzchnia powiatu leskiego wynosi 17 600ha, z czego działalność rolnicza obejmuje 14274ha, lasy i grunty leśne 1810ha, a pozostałe grunty 1515ha. Stanowi to odpowiednio 81,1%, 10,3% i 8,6% powierzchni powiatu. W powiecie leskim blisko 50% użytków rolnych stanowią grunty orne, a pozostała część to przede wszystkim łąki i pastwiska.

W rejonach o wyższej kulturze rolnej, lepszej bonitacji gleb nie zagospodarowane grunty orne wykorzystują gospodarstwa o większym areale i bardziej usprzętowane.

W przypadku gospodarstw posiadających gleby słabe, o mniejszej powierzchni, ziemia leży odlegiem, a gospodarstwa chylą się ku upadkowi. Sytuację tą potęguje bezrobocie. Obserwuje się naturalny proces odchodzenia z rolnictwa ludzi starszych w wieku poprodukcyjnym, nie pozostawiających na gospodarstwie następcy.

Wykres 15. Struktura użytkowania gruntów w wybranych powiatach w 2002 roku

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Leskiego

Struktura zagospodarowania użytków rolnych w poszczególnych gminach powiatu jest silnie związana z klasami bonitacyjnymi ziem na tych obszarach. Strukturę użytków rolnych w poszczególnych gminach powiatu leskiego obrazuje poniższa tabela.

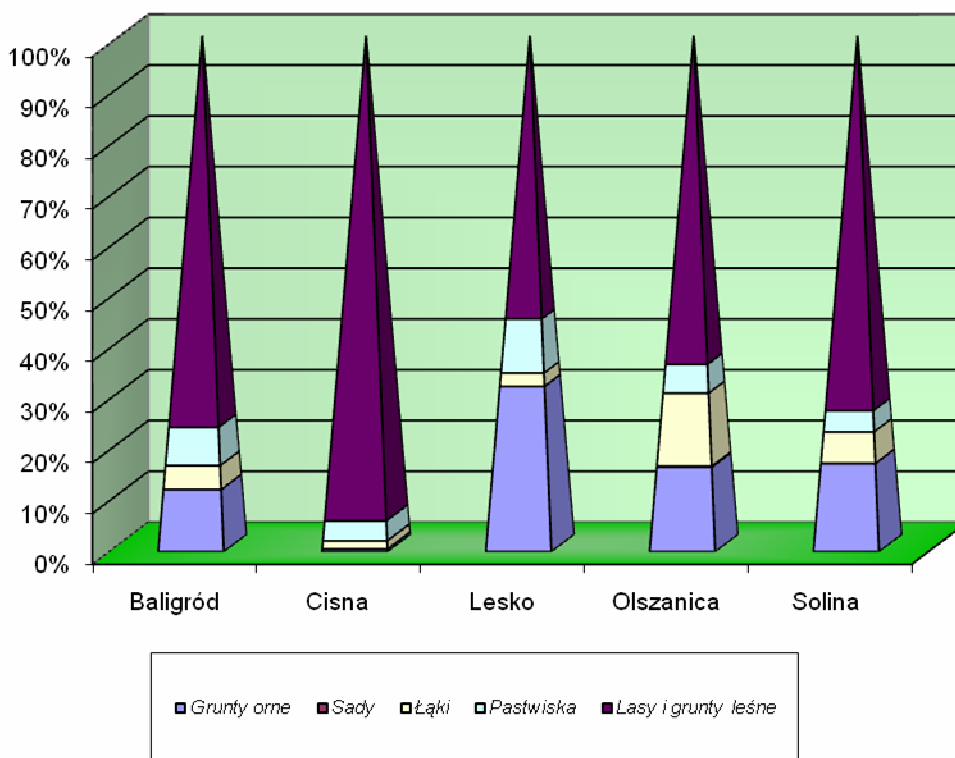
² <http://www.wrota.podkarpackie.pl/pl/rolnictwo/liczby>

Wykres 16. Użytki rolne w gminach powiatu leskiego w 2002 roku [ha]

Gmina	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska	Lasy i grunty leśne
Baligród	1 700	1	658	1 046	10 725
Cisna	143	0	425	1 037	25 306
Lesko	3 045	2	245	997	5 222
Olszanica	1 360	16	1 176	463	5 292
Solina	2 388	5	855	572	10 168
Razem	8 636	24	3 359	4 115	56 713

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Leskiego

W strukturze upraw dominują zboża natomiast w znacznie mniejszych ilościach uprawia się rośliny pastewne i sporadycznie przemysłowe.

Wykres 17. Struktura użytków rolnych i lasów w gminach powiatu leskiego w 2002 roku

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Leskiego

Dosyć popularną w wielu gminach powiatu działalnością podejmowaną przez gospodarstwa położone w atrakcyjnych okolicach, jest świadczenie usług turystycznych, agroturystycznych. Ze względu na niekorzystne warunki przyrodnicze dla produkcji rolnej Gmina Olszanica należy do grupy gmin wiejskich o stosunkowo słabo rozwiniętym rolnictwie, a główną rolę odgrywa hodowla bydła mlecznego, uprawa zbóż z dominacją pszenicy i owsa (odpowiednio 28,0% i 23,0% powierzchni zasiewów zbóż) oraz uprawa ziemniaków obejmująca 26,0% powierzchni zasiewów głównych ziemioplodów.

W rolnictwie na terenie Gminy Olszanica dominuje indywidualna gospodarka chłopska, w której posiadaniu jest przeważająca część użytków rolnych. Trudne warunki gospodarowania i utrzymująca się dekonunktura w rolnictwie stwarzają konieczność poszukiwania w agroturystyce i turystyce wiejskiej środka na zwiększenie zatrudnienia w gminie i poprawy warunków życia jej mieszkańców.

Użytkowanie ziemi w Gminie Olszanica ma charakter względnie stabilny, w odniesieniu do struktury użytkowania ziemi, natomiast w zakresie struktury form własności pewne przeobrażenia dokonały się wskutek przemian społeczno-gospodarczych zachodzących w kraju po 1989 roku. Strukturę tę tworzy 1658 gospodarstw w tym 564 działki rolne do 1ha. Liczba gospodarstw indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych nie jest stabilna, zmienia się wykazując pewną dynamikę przemian.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku struktura agrarna gospodarstw w Gminie Olszanica przedstawiała się następująco:

- do 1 ha - 664 gospodarstw;
- 2 ha - 534 gospodarstw;
- 5 ha - 341 gospodarstw;
- 7 ha - 67 gospodarstw;
- 10 i więcej ha - 65 gospodarstw.

Powierzchnia gruntów osób fizycznych wchodzących w skład gospodarstw rolnych wynosi 3242ha, w tym użytki rolne zajmują powierzchnię 2701ha. Grunty orne stanowią powierzchnię 1669ha, łąki 156ha, pastwiska 774ha. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzaczone stanowią 52ha. Pod zasiewami jest ogółem 490,52ha. Pozostałe grunty obejmują 12ha. Ogólna powierzchnia upraw w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosi 467,26ha, w tym:

- zboża - 299,48ha;
- ziemniaki - 126,02ha;
- pastewne łącznie z mieszankami zbożowo- strączkowymi na ziarno - 9,59ha;
- pozostałe - 55,45ha.

Na ogólną liczbę 1658 indywidualnych gospodarstw rolnych: 262 gospodarstwa posiada bydło, 180 gospodarstw trzodę chlewną, 84 gospodarstwa posiada konie, 22 gospodarstwa posiada owce, natomiast pozostałe gospodarstwa posiadają pnie pszczele, kozy, zwierzęta futerkowe. Pogłowie zwierząt gospodarskich przedstawia się następująco: bydło 525 szt. (w tym 421 krów), trzody chlewnej 240 szt., koni 112 szt. oraz owce 672 szt. Produkcją zwierzęcą jako głównym kierunkiem działalności rolniczej zajmuje się 270 gospodarstw.

Dominującą rolę w produkcji zwierzęcej spełniają gospodarstwa o powierzchni do 2ha. Następną grupą są gospodarstwa, które posiadają areał gruntów do 5ha.

3.4. Sytuacja i tendencje na lokalnym rynku pracy

W kwietniu 2008 roku stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 10,5% (bezrobocie rejestrowane). Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lesku z maja 2008 roku w Gminie Olszanica zarejestrowanych było 377 osób bezrobotnych.

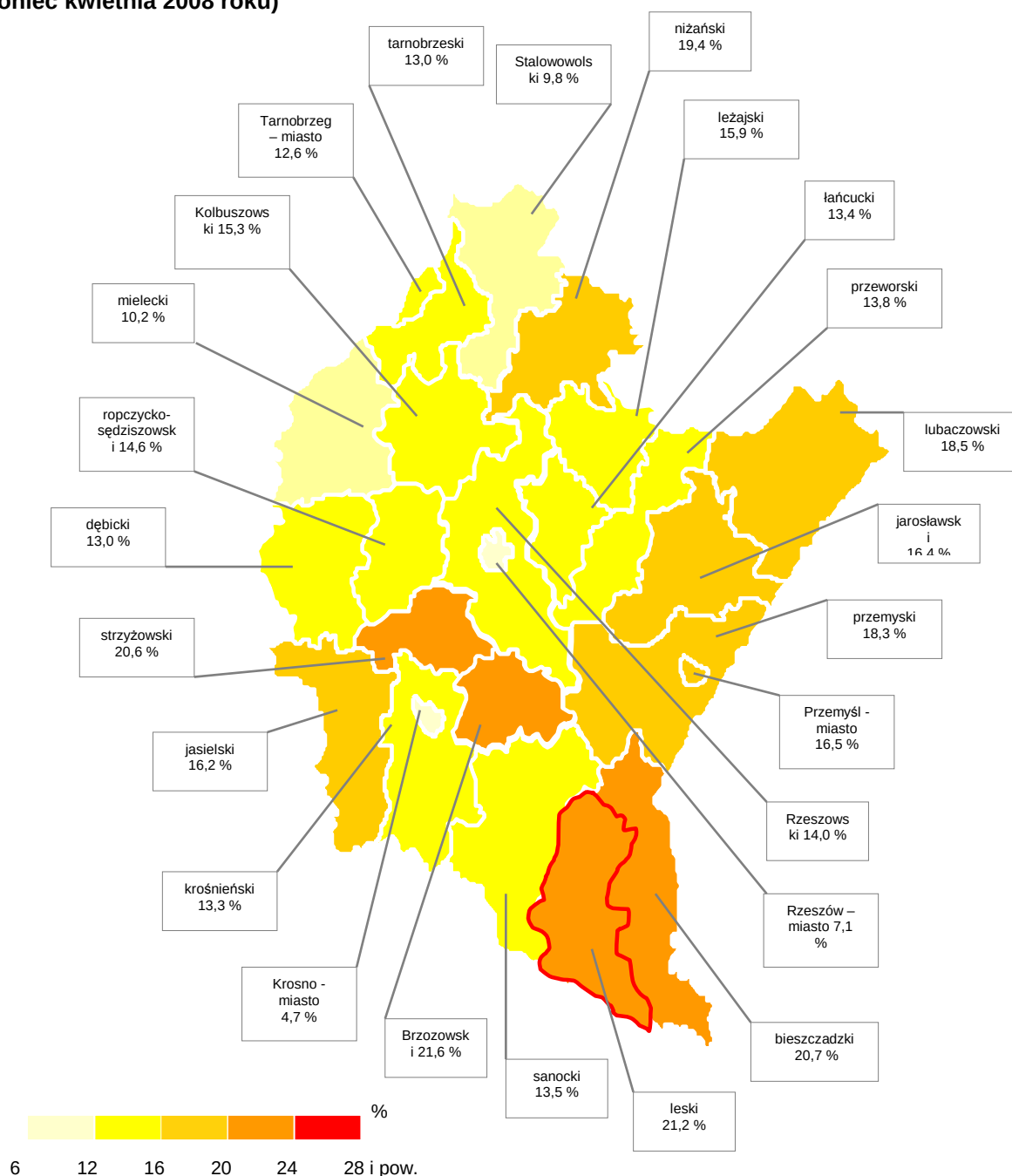
Oficjalne dane zamieszczone w poniższej tabeli pokazują utrzymujący się w ciągu ostatnich kilku lat wysoki wskaźnik bezrobocia w powiecie leskim, (wyższy niż w województwie i kraju).

Tabela 6. Stopa bezrobocia na dzień 31.12 w powiecie leskim na tle województwa i kraju [%]

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 (30.04.)
Polska	18,1%	18,0%	19,1%	17,6%	14,9%	11,4%	10,5%
województwo podkarpackie	16,9%	16,7%	19,1%	18,4%	16,5%	14,0%	13,6%
powiat leski	20,9%	20,6%	27,1%	26,5%	25,3%	22,0%	21,2%

Źródło: WUP w Rzeszowie

Sytuację na rynku pracy w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego mierzoną wskaźnikiem stopy bezrobocia przedstawia poniżej zamieszczona mapa. Powiat leski jest jednym z powiatów o najwyższej stopie bezrobocia w województwie.

Mapa 4. Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego (stan na koniec kwietnia 2008 roku)

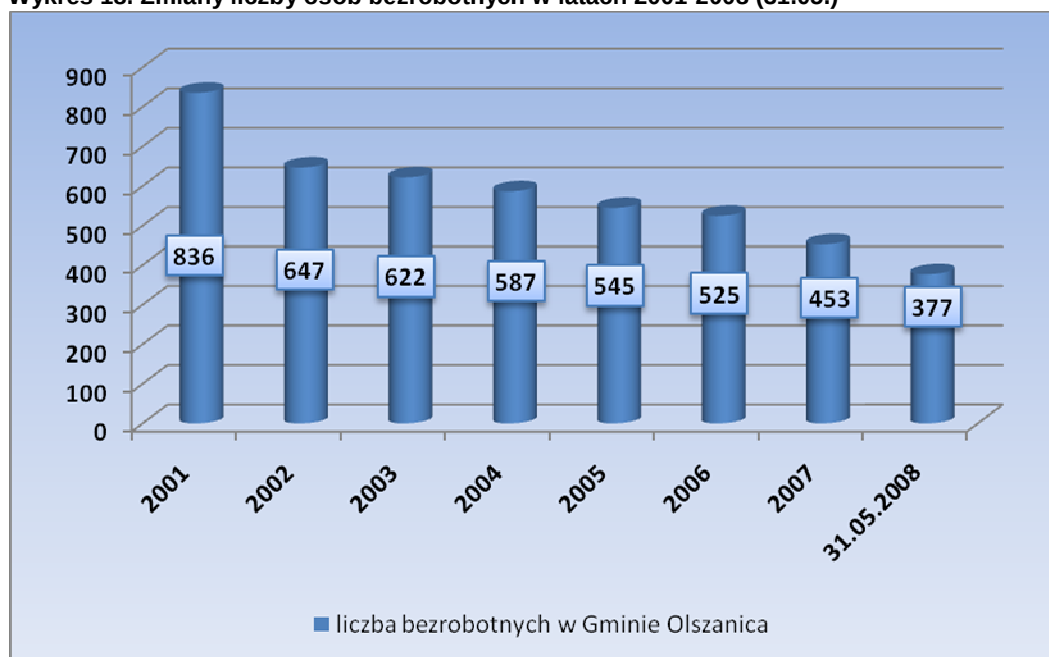
Źródło: <http://www.wup-rzeszow.pl>

Zmianę liczby osób bezrobotnych w Gminie Olszanica w latach od 2001 do 2007 roku przedstawiają poniższa tabela i wykresy.

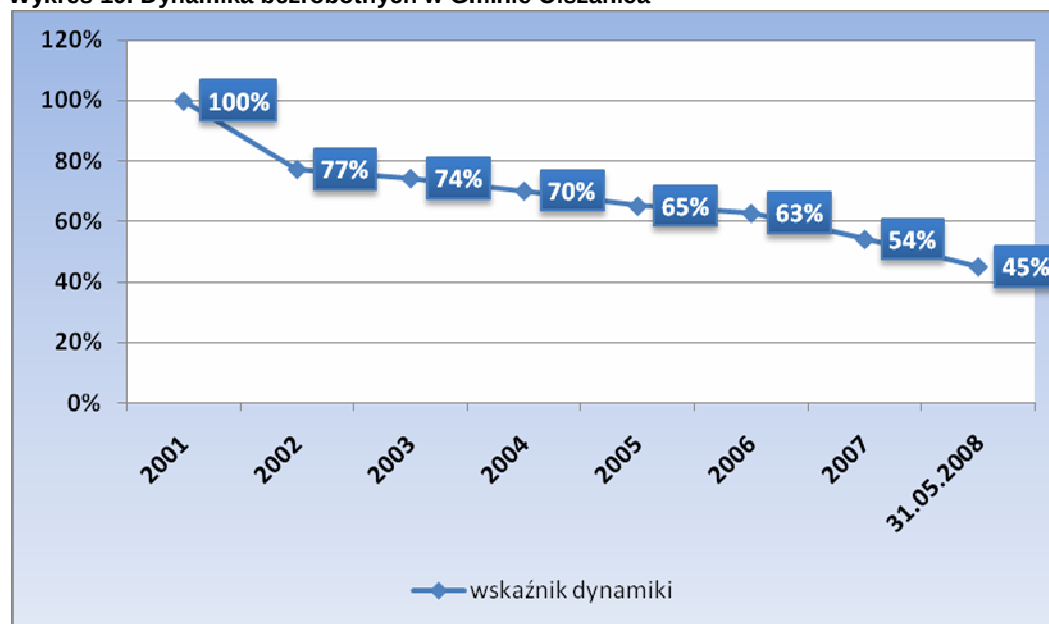
Tabela 7. Liczba osób bezrobotnych w latach 2001-2008 (31.05.)

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	31.05.2008
liczba bezrobotnych w Gminie Olszanica	836	647	622	587	545	525	453	377

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lesku

Wykres 18. Zmiany liczby osób bezrobotnych w latach 2001-2008 (31.05.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lesku

Wykres 19. Dynamika bezrobotnych w Gminie Olszanica

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lesku

Zmianę liczby bezrobotnych w Gminie Olszanica charakteryzuje tendencja malejąca.

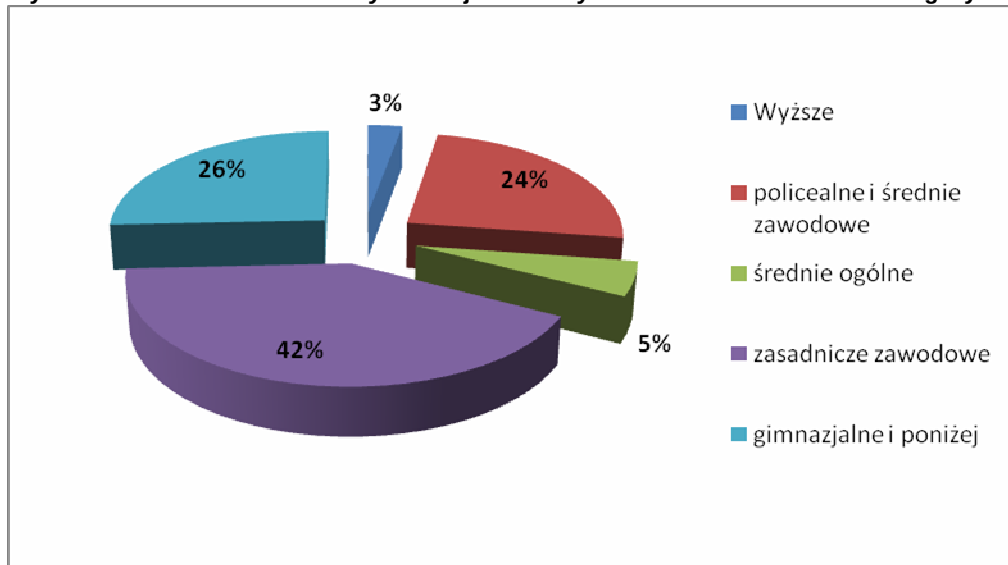
Poniższa tabela przedstawia strukturę bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica na koniec maja 2008 roku według wykształcenia, wieku, stażu i czasu pozostawania bez pracy.

Tabela 8. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica

Wyszczególnienie	Gmina Olszanica
Wykształcenie	
wyższe	11
policealne i średnie zawodowe	92
średnie ogólne	20
zasadnicze zawodowe	157
gimnazjalne i poniżej	97
Wiek	
18 – 24 lata	63
25 – 34 lata	109
35 – 44 lata	89
45 – 54 lata	90
55 – 59 lata	24
60 – 64 lata	2
Staż pracy w latach	
do 1 roku	39
od 1 do 5	77
od 5 do 10	72
od 10 do 20	80
od 20 do 30	36
30 lat i więcej	4
bez stażu	69
Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	
do 1 miesiąca	22
od 1 do 3	33
od 3 do 6	50
od 6 do 12	69
od 12 do 24	62
powyżej 24	141
Razem	377

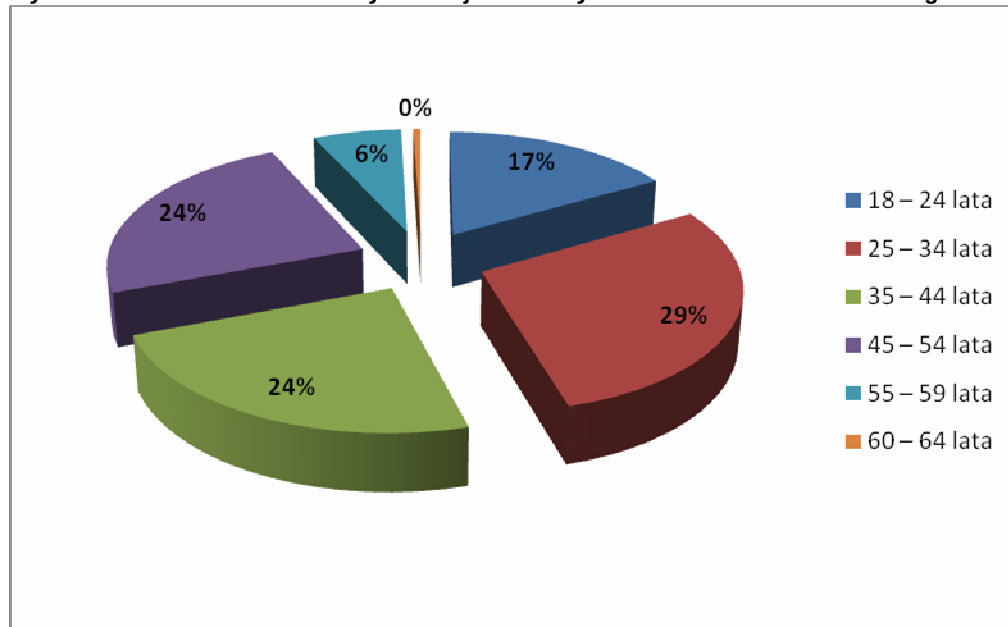
Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lesku

Wykres 20. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według wykształcenia

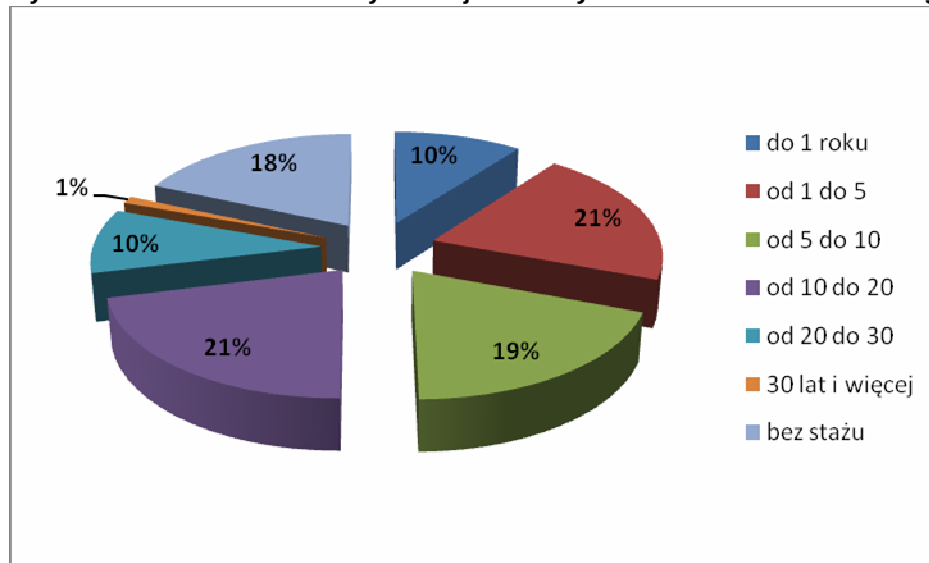

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lesku

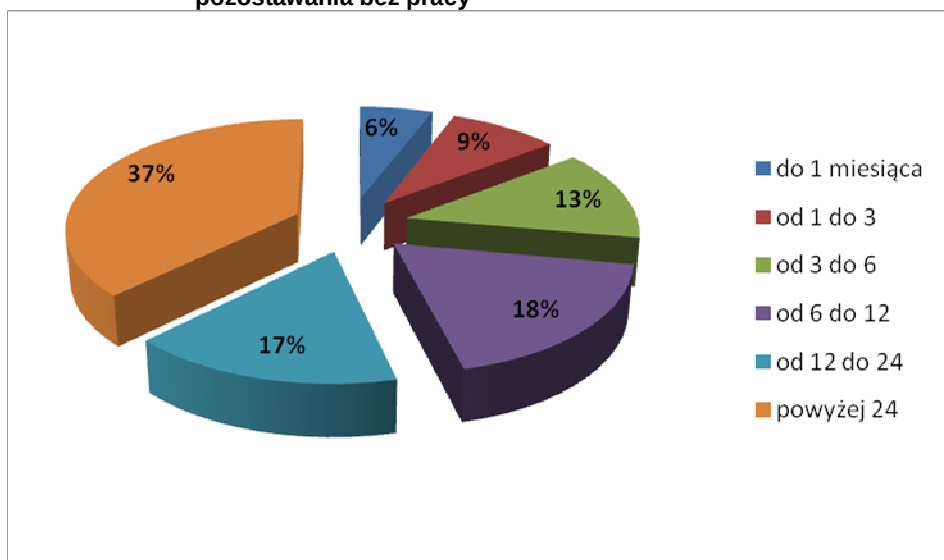
Wykres 21. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lesku

Wykres 22. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według stażu pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lesku

Wykres 23. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według czasu pozostawania bez pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lesku

Bezrobocie w Gminie Olszanica dotyczy szczególnie osoby młode. Taka struktura bezrobocia rodzi zagrożenie patologiami społecznymi, wpływa na ogólny stopień ubożenia społeczeństwa, a w konsekwencji stanowi realne zagrożenie dla części mieszkańców Gminy problemami wykluczenia społecznego, które wynikać mogą zarówno z nieporadności życiowej jak również z nierówności szans. W końcu maja 2008 r. wśród bezrobotnych dominowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, które stanowiły 42% ogółu bezrobotnych z Gminy Olszanica. Największą grupę w strukturze bezrobotnych według wieku (29%) stanowiły osoby od 25 do 34 lat. W strukturze bezrobotnych ze względu na czas pozostawania bez pracy znacząco przeważały osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy – 37% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a 18% ogółu bezrobotnych

pozostawało wówczas bez stażu. Przyczyną utrzymującego się bezrobocia stała się recesja ekonomiczna oraz sytuacja na rynku rolnym, niedostosowanie kwalifikacji osób poszukujących pracy do tych technologii, restrukturyzacja przemysłu, zmiany w organizacji pracy w mieście i na wsi. Kwestią niemierzalną pozostaje bezrobocie ukryte występujące na terenach wiejskich, które na pewno powiększa faktyczną liczbę osób pozostających bez stałego źródła utrzymania. Niepokojącym zjawiskiem jest dominujący udział osób długotrwale bezrobotnych wśród pozbawionych pracy, którzy stanowią 63% ogółu bezrobotnych. Strukturę bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej prezentują poniższe zestawienia.

Tabela 9. Zjawisko bezrobocia w rodzinach osób korzystających z pomocy społecznej

Liczba bezrobotnych (w tym również dorosłe dzieci w rodzinie)				Liczba bezrobotnych				Liczba rodzin w których:	
Kobiety		Mężczyźni		Kobiety		Mężczyźni		obydwoje	jedno z
Ogółem	Samotne	Ogółem	Samotni	z prawem do zasiłku	bez prawa	z prawem do zasiłku	bez prawa	małżonkowie są bezrobotni	małżonków jest bezrobotne
250	51	215	103	41	209	32	183	28	43

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Liczba bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej stanowi 5% ogółu bezrobotnych z Gminy Olszanica, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lesku, przy czym 30% z tej grupy ma prawo do zasiłku. Poniżej zamieszczona tabela przedstawia czasokres pozostawiania osób bezrobotnych w rodzinach korzystających z pomocy społecznej bez prawa do zasiłku. W tej strukturze najwięcej bezrobotnych pozostawało bez prawa do zasiłku od 3 do 4 lat.

Tabela 10. Okresy pozostawiania osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych

Czasokres	Kobiety	Mężczyźni
poniżej 1 roku	22	18
od 1 roku do 2 lat	34	31
od 3 do 4 lat	63	57
od 4 do 6 lat	38	42
powyżej 6 lat	52	35

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

W 2007 roku GOPS w Olszanicy pomógł podjąć stałe zatrudnienie 12 osobom, w tym 5 usamodzielniało się i zaprzestało pomocy społecznej.

Tabela 11. Liczba osób, którym GOPS pomógł podjąć pracę

Liczba osób, którym GOPS pomógł podjąć:			
zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych/robót publicznych	zatrudnienie w ramach prac społecznie użytecznych	stałe zatrudnienie	
		Ogółem	w tym liczba osób, które usamodzielniały się i zaprzestały korzystania z pomocy społecznej
-	-	12	5

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

3.5. Sytuacja mieszkaniowa i infrastruktura

3.5.1. Warunki życia i zamieszkania

W 2006 r. w gospodarstwach domowych ogółem przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę wyniósł około 835 zł i był realnie wyższy o 8,5% od dochodu z roku 2005. Wzrost realnego poziomu dochodów odnotowano we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Największy wzrost wystąpił, tak jak w 2005 r. w gospodarstwach rolników, natomiast najmniejszy w gospodarstwach emerytów.

Poziom przeciętnych miesięcznych nominalnych wydatków w gospodarstwach domowych ogółem w 2006 r. wyniósł około 745 zł w przeliczeniu na osobę i był realnie wyższy niż w roku poprzednim o 6,8%. We wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych zanotowano realny wzrost poziomu wydatków. W strukturze wydatków gospodarstw domowych w porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano wzrost udziału wydatków na nośniki energii, odzież i obuwie, rekreację i kulturę oraz spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe.

W skład wyposażenia gospodarstw domowych wchodzi przedmioty i urządzenia o różnym charakterze, służące zaspokojeniu potrzeb podstawowych (lodówki, pralki itp.), potrzeb związanych z kulturą i rozrywką (sprzęt audio i wideo) bądź zaspokajające wiele różnych potrzeb (np. komputery). Niektóre z tych dóbr mogą też mieć znaczenie prestiżowe lub być symbolami zamożności czy luksusu (np. kamery wideo, kuchnie mikrofalowe, zmywarki do naczyń). Przy omawianiu wyposażenia gospodarstw domowych trzeba również uwzględnić posiadanie samochodów, które mogą świadczyć o statusie społecznym czy osiągniętym poziomie materialnym. Tradycyjnie za miarę zaspokojenia potrzeb materialnych przyjmuje się także wskaźniki mówiące o poziomie wyposażenia w dobra trwałego użytkowania. Polskie gospodarstwa domowe coraz lepiej wyposażone są w dobra trwałego użytku. Dotyczy to m.in. sprzętu gospodarstwa domowego (kuchenki mikrofalowe, zmywarki), sprzętu RTV (np. odtwarzacz DVD). Zwiększyła się liczba posiadaczy samochodów. Z roku na rok przybywa gospodarstw domowych wyposażonych w komputery, telefony komórkowe oraz posiadających dostęp do Internetu. Przy czym w wielu przypadkach gospodarstwa domowe rezygnują z posiadania danego dobra z innych powodów niż brak środków finansowych.

W 2006 roku utrzymała się tendencja poprawy wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania, tj. odtwarzacze DVD i CD, komputery osobiste z dostępem do Internetu, drukarki, telefony komórkowe, a spośród sprzętu AGD – zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe. Zaobserwowano też stosunkowo wysoką dynamikę wyposażenia gospodarstw domowych w pojazdy jednośladowe (motocykle, skutery, motorowery). Najpowszechniej występującymi elementami wyposażenia w domach w Gminie Olszanica są

telewizor i radio. 90% gospodarstw domowych posiada co najmniej jeden telewizor, zaś 98% - przynajmniej jeden odbiornik radiowy. W porównaniu z pozostałymi dobrami będącymi w posiadaniu mieszkańców, w przypadku odbiorników radiowych i telewizyjnych obserwujemy też najwyższe odsetki wskazań pod względem liczby dwóch i trzech telewizorów oraz radioodbiorników znajdujących się w domach. 95% mieszkańców wskazuje, że ma pralkę automatyczną bez suszarki i tyle samo, że posiada telefon komórkowy.

Tabela 12. Wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania

Wyszczególnienie artykułu gospodarstwa domowego	Odsetek gospodarstw posiadających wybrane dobro trwałe (w%)
telewizor kolorowy	90
odkurzacz	73
lodówka	80
pralka	95
magnetowid / odtwarzacz	20
radiomagnetofon	74
telefon komórkowy	95
rower	60
zamrażarka	15
radio	98
samochód	65
sprzęt hi-fi	71
odtwarzacz cd	10
antena satelitarna	78
magnetofon	74
komputer	25
kuchenka mikrofalowa	8
maszyna do szycia	10
kamera video	-
zmywarka do naczyń	-
motocykl, skuter, motorower	15

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Stan wyposażenia gospodarstw domowych na koniec 2006 roku z Gminy Olszanica w media przedstawiają poniżej zamieszczone tabele.

Tabela 13. Wyposażenie mieszkań

Wyposażenie mieszkań w instalację techniczno - sanitarną		
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2006
wodociąg	miesz.	1 199
ustęp splukiwany	miesz.	1 050
łazienka	miesz.	1 068
centralne ogrzewanie	miesz.	827
gaz sieciowy	miesz.	6
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań		
wodociąg	%	92,6
łazienka	%	82,5
centralne ogrzewanie	%	63,9

Źródło: dane GUS, BDR

Tabela 14. Wyposażenie mieszkań

Liczba osób i rodzin posiadających w mieszkaniu /domu									
wodę bieżącą zimną	wodę bieżącą ciepłą	łazienka	WC	ogrzewanie				gaz	telefon
				CO	piece	elektryczne	inne		
221	161	125	125	100	151	-	-	140	200

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

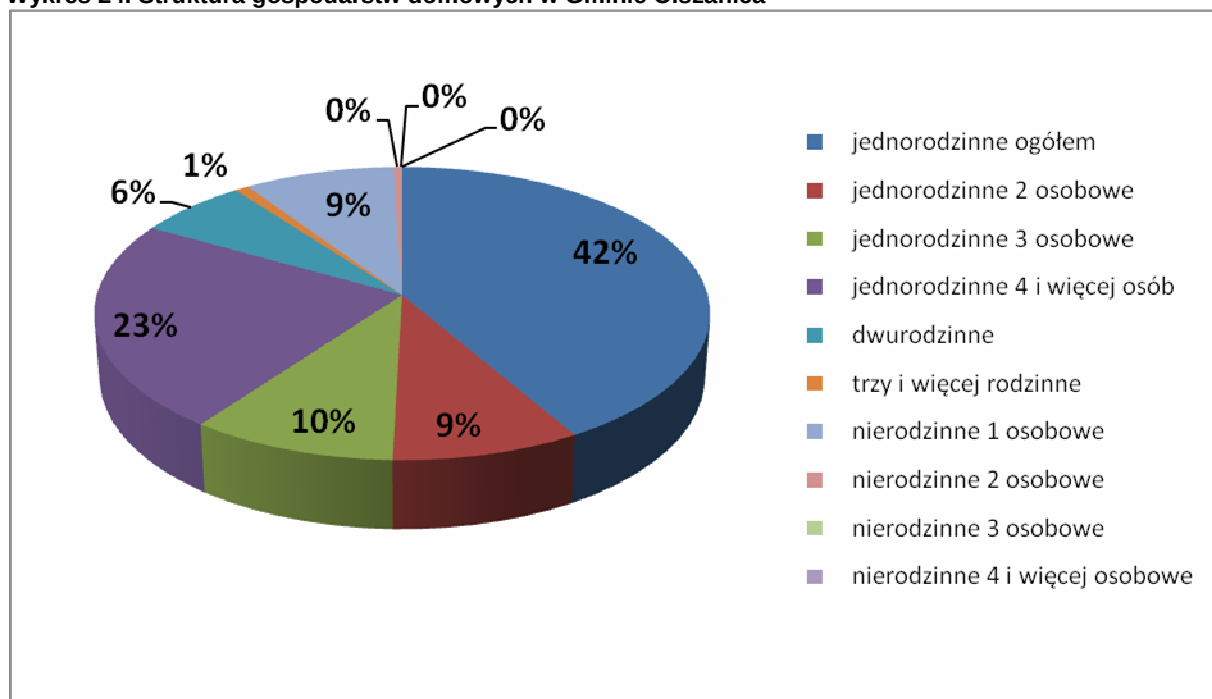
Według danych zebranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego Gospodarstw Domowych przeprowadzonego w 2002 roku w Gminie Olszanica liczba gospodarstw domowych wynosiła 1350. Najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa domowe jednorodzinne - 4 i więcej osób, z kolei wśród gospodarstw nierodzinnych gospodarstwa jednoosobowe.

Tabela 15. Struktura gospodarstw domowych w Gminie Olszanica

Gospodarstwa domowe ogółem	Jednostka miary	2002
ogółem	gosp. dom.	1 350
jednorodzinne ogółem	gosp. dom.	961
jednorodzinne 2 osobowe	gosp. dom.	204
jednorodzinne 3 osobowe	gosp. dom.	223
jednorodzinne 4 i więcej osób	gosp. dom.	534
dwurodzinne	gosp. dom.	151
trzy i więcej rodzinne	gosp. dom.	19
nierodzinne ogółem	gosp. dom.	219
nierodzinne 1 osobowe	gosp. dom.	206
nierodzinne 2 osobowe	gosp. dom.	12
nierodzinne 3 osobowe	gosp. dom.	0
nierodzinne 4 i więcej osobowe	gosp. dom.	0

Źródło: www.stat.gov.pl (Narodowy Spis Powszechny 2002 Gospodarstwa Domowe)

Wykres 24. Struktura gospodarstw domowych w Gminie Olszanica

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Poniżej zamieszczone zestawienie prezentuje główne źródło utrzymania gospodarstw domowych w Gminie Olszanica.

Tabela 16. Główne źródła utrzymania gospodarstw domowych

GŁÓWNE ŹRÓDŁO UTRZYMANIA	
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania praca najemna	
poza rolnictwem w sektorze publicznym	282
poza rolnictwem w sektorze prywatnym	209
w rolnictwie w sektorze publicznym	0
w rolnictwie w sektorze prywatnym	3
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania praca na rachunek własny	
poza rolnictwem	66
w swoim gospodarstwie rolnym	45
w rolnictwie poza swoim gospodarstwem rolnym	3
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania niezarobkowe	
emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne	340
emerytura rolna	27
renta z tytułu niezdolności do pracy	177
renta socjalna	5
renta rodzinna	70
zasiłek dla bezrobotnych	41
zasiłek pomocy społecznej	13
inne niezarobkowe źródło	37
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania inne dochody	
dochody z własności	0
dochody z najmu	0
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania na utrzymaniu	
ogółem	28
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania nieustalone	
ogółem	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Według Narodowego Spisu Powszechnego 2002 (NSP 2002) w Gminie Olszanica z pracy najemnej poza rolnictwem w sektorze publicznym utrzymywało się 282 gospodarstwa, w sektorze prywatnym 209. Praca na rachunek własny poza rolnictwem, była źródłem utrzymania 66 gospodarstw, natomiast w swoim gospodarstwie rolnym 45 gospodarstw. Z niezarobkowych źródeł, takich jak emerytury pracownicze, kombatanckie i pochodne utrzymywało się wówczas 340 gospodarstw domowych, z emerytury rolnej 27 gospodarstw domowych, z renty z tytułu niezdolności do pracy 177 gospodarstw domowych, renty rodzinnej 70 gospodarstw domowych, zasiłku dla bezrobotnych 41 gospodarstw domowych, z zasiłku pomocy społecznej 13 gospodarstw domowych i innych niezarobkowych źródeł 37 gospodarstw domowych. Ponadto 28 gospodarstw domowych jako źródło utrzymania podaje „na utrzymaniu”. Podsumowując należy podkreślić, że z niezarobkowych źródeł utrzymuje się ok. 53% gospodarstw domowych.

Warunki zamieszkania

W 2006 roku w województwie podkarpackim oddano do użytkowania 4 652 mieszkania, tj. blisko o 41% mniej niż w roku 2005. Mieszkania oddane do użytkowania w budownictwie indywidualnym stanowiły 3 492, w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem 120, oddane do użytkowania przez spółdzielnie mieszkaniowe 836. Mieszkania oddane do użytkowania w budownictwie społecznym czynszowym wyniosły 48, w budownictwie komunalnym 153 i oddane do użytkowania przez zakłady pracy 3. Mieszkania, których rozbudowę rozpoczęto to 5 155. Ponadto w 2006 roku wydano 3 808 pozwoleń na budowę, w tym 3 774 na budownictwo indywidualne.

Zasoby mieszkaniowe powiatu leskiego, do którego administracyjnie należy Gmina Olszanica w 2006 roku stanowiło 7 324 mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej 583 767m². Przeciętna liczba izb w mieszkaniu wyniosła 4,13. Na jedno mieszkanie przypadło wówczas 3,63 osoby, wynik ten był nieco wyższy od notowanego w województwie podkarpackim, gdzie osiągnął on poziom 3,49. Z kolei analizując wskaźnik obrazujący liczbę osób przypadających na jedną izbę w powiecie leskim to osiągnął on wartość 0,88 i był porównywalny od wojewódzkiego 0,88. W poszczególnych gminach powiatu leskiego wskaźnik ten był mniejszy od 1. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w powiecie leskim wynosi 79,7m², a na jedną osobę przypada 22,0m². Zasoby mieszkaniowe Gminy Olszanica prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe Gminy Olszanica (stan na koniec 2006 roku)

Lp.	Wyszczególnienie	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²
1.	Gmina Olszanica	1 295	5 472	109 199

Źródło: na podstawie danych US w Rzeszowie

Warunki mieszkaniowe w rodzinach osób, którym przyznano decyzją świadczenie z pomocy społecznej - w roku 2006 prezentują poniższe tabele.

Tabela 18. Warunki mieszkaniowe w rodzinach osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej - w roku 2006

Posiadających własne		Mieszkających i prowadzących <u>wspólne</u> gospodarstwo domowe z rodziną (rodzice, teściowie, dziadkowie itp.)		Wspólnie mieszkających i prowadzących <u>odrębne</u> gospodarstwo domowe z rodziną (rodzice, teściowie, dziadkowie i itp.)		Wynajmujących	
		w mieszkaniu	w domu	w mieszkaniu	w domu		
mieszkanie	dom					mieszkanie	Dom
25	194	5	11	-	64	10	1

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Tabela 19. Wyposażenie mieszkań w media

Liczba osób i rodzin posiadających w mieszkaniu /domu									
wodę bieżącą zimną	wodę bieżącą ciepłą	łazienka	WC	Ogrzewanie				gaz	telefon
				CO	piece	elektryczne	inne		

221	161	125	125	100	151	-	-	140	200
-----	-----	-----	-----	-----	-----	---	---	-----	-----

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Tabela 20. Ilość pomieszczeń w mieszkaniach

wyłącznie jedno pomieszczenie mieszkalne	Liczba osób i rodzin posiadających oddzielne pomieszczenie na kuchnię i:			
	1 pokój	2 pokoje	3 pokoje	4 i więcej pokoi
8	63	150	25	5

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Warunki mieszkaniowe klientów pomocy społecznej można ocenić jako dobre, 25 rodzin posiada własne mieszkanie, a 194 własny dom. Jedenaście rodzin mieszka w gospodarstwie domowym (domu) wspólnie z rodzicami, teściami, czy dziadkami i wspólnie z nimi prowadzi gospodarstwo, 64 rodziny mieszka wspólnie w rodzicami, teściami czy dziadkami, ale prowadzi odrębne gospodarstwo, natomiast 10 rodzin wynajmuje mieszkanie, a 1 rodzina dom.

3.5.2. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną

Sieć wodociągowa

Obszar Gminy Olszanica położony jest w obrębie górsko-wyżynnej prowincji hydrogeologicznej (wg A.S. Kleczkowskiego), w której wydzielono szereg mniejszych jednostek. Gmina znajduje się w obrębie zewnętrznej części Masywu Karpackiego, a dokładniej w obrębie gór i pogórza. Wody wgłębne tu występujące to głównie wody zbiornika czwartorzędowego (dolinne), występujące w ośrodku porowym oraz trzeciorzędowego (szczelinowe i szczelinowo-porowe). Oba te zbiorniki pozostają często w związku hydraulicznym, tworząc przypowierzchniowy, pierwszy poziom wód gruntowych. Poziom ten bezpośrednio reaguje na istniejące warunki hydrologiczne, a jego wydajność jest bardzo zmienna i uzależniona od wielkości opadów atmosferycznych. Jednocześnie jest to poziom najbardziej narażony na zanieczyszczenie. Jest on podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności miejscowej. Górny odcinek Sanu (wraz z retencyjnym zbiornikiem w Solinie), a właściwe wody wgłębne w jego obrębie, wchodzi w skład zbiornika rzeki San. Zbiornik ten zaliczony został do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce jako ten, który w przyszłości stanie się jedynym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, które przedstawia poniżej zamieszczona tabela w analizowanym okresie stopień zwodociągowania Gminy nie zmienił się, długość czynnej sieci rozdzielczej wynosiła 8,6km. Podłączone do niej było w 2006 roku 132 budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania, a liczba korzystających z sieci wodociągowych wynosiła wówczas 973 osoby. W 2006 roku ilość dostarczonej gospodarstwom wody wyniosła 18,6dam³.

Tabela 21. Sieć wodociągowa na terenie gminy w latach 2002-2006

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006
URZĄDZENIA SIECIOWE						
Wodociągi						
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6
długość czynnej sieci rozdzielczej stanowiącej własność gminy	km	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
długość czynnej sieci rozdzielczej stanowiącej własność gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	0	0	0	0	0
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	125	129	130	131	132
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	33,1	25,8	20,6	20,2	18,6
mieszkania w budynkach mieszkalnych nowo dołączonych do sieci wodociągowej	miesz.	0	4	-	-	-
ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	0	0	0	0	0
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	960	971	969	974	973

Źródło: www.stat.gov.pl

Oczyszczalnie ścieków i sieć kanalizacji sanitarnej

Stan sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Olszanica w okresie ostatnich sześciu lat prezentuje poniższa tabela.

Tabela 22. Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy w latach 2002-2006

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006
URZĄDZENIA SIECIOWE						
Kanalizacja						
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	13	13	13	13	13
mieszkania w budynkach mieszkalnych nowo dołączonych do sieci kanalizacyjnej	miesz.	0	0	-	-	-
ścieki odprowadzone	dam ³	20,5	39,3	39,8	41,8	36,9
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w całej gminie	osoba	495	494	492	492	490

Źródło: www.stat.gov.pl

Na terenie Gminy Olszanica funkcjonują: gminna oczyszczalnia ścieków w Wańkowej, dwie zakładowe w Olszanicy oraz jedna w Uhercach Mineralnych.

- Podkarpacki Ośrodek Motoryzacyjny „Olszanica” – Sebifikon - 30 m³/d,

- Ośrodek Doskonalenia Kadr Służby Więziennej – Bioblok – MU- 50 a - 50 m³/d,
- Szkoła Olszanica – mechaniczno-biologiczna Sebiofikon - 10 m³/d,
- Zakład Karny Uherce – mechaniczno-biologiczna - 94,9 m³/d,
- Blok w Wańkowej – mechaniczno-biologiczna - 12 m³/d.

Poza w/w systemami w Gminie brak jest kanalizacji, ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych.

Układ drogowy

Gmina Olszanica położona jest w północno-wschodniej części powiatu leskiego. System komunikacji jako jeden z podstawowych elementów zagospodarowania układu przestrzennego Gminy pełni w stosunku do niego rolę usługową. Usługowa rola systemu komunikacji polega przede wszystkim na zaspokojeniu podstawowych potrzeb w przewozie ludzi i towarów. Jego prawidłowe funkcjonowanie jest czynnikiem stymulującym rozwój danego regionu. Stąd w gospodarce rynkowej rozwój komunikacji ma wymierny aspekt ekonomiczny. Wyższa jest atrakcyjność terenów dostępnych komunikacyjnie i odwrotnie mniejsza jest atrakcyjność terenów wymagających ponoszenia kosztów ich udostępnienia. Miejscowość Olszanica jest siedzibą władz gminnych i pełni wielorakie funkcje, w tym administracyjne, usługowe, oświatowe, rolnicze.

Parkingi

Na terenie Gminy w chwili obecnej jest niewiele miejsc parkingowych dla potrzeb mieszkańców a zwłaszcza turystów odwiedzających Bieszczady, a te które funkcjonują, znajdują się przeważnie przy obiektach użyteczności publicznej oraz punktach usługowych.

Wykaz dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie gminy Olszanica:

Tabela 23. Wykaz dróg krajowych

Lp.	Nazwa drogi	Numer drogi	Klasa	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni
1	Lesko – Olszanica- Ustrzyki Dolne	84	G	13,6	masa asfaltowa
Razem				13,6	

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica

Tabela 24. Wykaz dróg wojewódzkich

Lp.	Nazwa drogi	Numer drogi	Klasa	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni
1	Uherce Mineralne – do granicy miejscowości Orelec/Bóbrka	895	Z	6,2	asfaltobeton
Razem				6,2	

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica

Tabela 25. Wykaz dróg powiatowych

Lp.	Nazwa drogi	Numer drogi	Klasa	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni
1	Uherce Mineralne – Myczkowce – Bóbrka	1272	L	2,0	Bitumiczna
2	Podkamionka – Zwierzyń – Średnia Wieś	1271	L	0,8	Bitumiczna

3	Olszanica – Ropienka – Wojtkowa	1293	L	7,3	Bitumiczna
4	Uherce Mineralne – Rudenka	1268	L	2,986	Bitumiczna
5	Tyrawa Wołoska – Wańkowa	1225	L	6,238	Powierzchniowe utrwalenie
6	Rakowa – Stańkowa - Ropienka	1226	L	0,9	Powierzchniowe utrwalenie
7	Wańkowa – Dźwiniacz – Brzegi Dolne	1269	L	1,75	Powierzchniowe utrwalenie
8	Wańkowa – Leszczowate – Łodyna	1268	L	0,5	Powierzchniowe utrwalenie
Razem				22,474	

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica

Tabela 26. Zestawienie dróg publicznych na terenie Gminy Olszanica

Lp.	Wyszczególnienie	Długość drogi w km
1	Drogi krajowe	13,6
2	Drogi wojewódzkie	6,2
3	Drogi powiatowe	22,474
4	Drogi gminne	18,115
Razem		60,389

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica

Tabela 27. Zestawienie dróg gminnych według rodzaju nawierzchni

Lp.	Rodzaj nawierzchni drogi	Długość drogi w km	%
1	Tłuczniowa	1,226	6,76
2	Asfaltowa	7,24	39,96
3	Żwirowo - tłuczniowa	4,8	26,49
4	Gruntowa	0,280	1,54
5	Żwirowa	4,607	25,43
Razem		18,115	

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica

Tabela 28. Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Olszanica

Lp.	Nr ewidencyjny drogi	Nazwa drogi według obowiązującego wykazu urzędowego	Rodzaj nawierzchni	Całkowita długość drogi w kilometrach	Klasa techniczna drogi
1.	1 18301 R	Paszowa	tłuczniowa	0,516	D
2.	1 18302 R	Paszowa – Paszowa Górna	0,370 emul. asfaltowa; 0,950 asfaltowa 0,980 żwirowa	2,300	L
3.	1 18305 R	Olszanica – boisko sportowe	0,520 asfaltowa; 0,505 żwirowa	1,025	D
4.	1 18306 R	Olszanica – Olszanica - Leśniczówka	żwirowo - tłuczniowa	0,780	D
5.	1 18307 R	Olszanica – do rzeki Olszanica	żwirowa	0,335	D
6.	1 18309 R	Olszanica – osiedle Błonie	żwirowo - tłuczniowa	0,625	D
7.	1 18323 R	Olszanica	żwirowa	0,068	D
8.	1 18324 R	Olszanica – Olszanica Górna	żwirowa	0,336	D
9.	1 18324 R	Olszanica obok przedszkola	żwirowa	0,238	D
10.	1 18324 R	Olszanica Górna	żwirowa	0,358	D
11.	1 18325 R	Olszanica Górna	żwirowa	0,280	D

12.	1 18326 R	Olszanica Górna	żwirowa	0,235	D
13.	1 18311 R	Uherce Mineralne - Żłobiny	asfaltowa	0,290	D
14.	1 18312 R	Uherce Mineralne do Leśniczówki	asfaltowa	0,750	D
15.	1 18313 R	Uherce Mineralne	asfaltowa	0,190	D
16.	1 18314 R	Uherce Mineralne - Tunel	żwirowo - tłuczniowa	1,920	D
17.	1 18315 R	Uherce Mineralne obok remizy OSP	tłuczniowa	0,210	D
18.	1 18316 R	Uherce Mineralne - Kostryń	żwirowa	1,667	D
19.	1 18317 R	Uherce Mineralne obok przedszkola	tłuczniowa	0,157	D
20.	1 18318 R	Uherce Mineralne przez wieś	asfaltowa	1,310	L
21.	1 18319 R	Uherce Mineralne cmentarz	asfaltowa	0,300	D
22.	1 18320 R	Uherce Mineralne	tłuczniowa	0,350	D
23.	1 18321 R	Zwierzyń przez wieś do mostu na rzece San	żwirowo - tłuczniowa	0,520	D
24.	1 18322 R	Zwierzyń	0,675 emul. asfaltowa; 0,400 żwir	1,075	L
25.	1 18327 R	Orelec	żwirowo - tłuczniowa	0,445	D
26.	1 18328 R	Orelec	żwirowa	0,245	D
27.	1 18329 R	Orelec	żwirowo - tłuczniowa	0,510	D
28.	1 18330 R	Stefkowa	żwirowa	0,200	D
29.	1 18331 R	Stefkowa	gruntowa	0,280	D
30.	1 18303 R	Wańkowa obok sklepu	żwirowa	0,600	D
Razem				18,115	

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Olszanica

Elektryfikacja i gazyfikacja

Energetyka

W energię elektryczną Gmina zasilana jest odgałęzieniami linii elektroenergetycznej średniego napięcia 15 kV, która w całości pokrywa zapotrzebowanie w energię oraz zapewnia niezbędną rezerwę. Linia obsługiwana jest przez Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A.- Rejon Energetyczny w Sanoku, Nadzór w Lesku. Stan techniczny linii jest dobry. Energia elektryczna stanowi jedno z głównych mediów potrzebnych współczesnemu człowiekowi w celu zaspokojenia potrzeb bytowych warunkujących odpowiedni standard życia. Dostarczanie energii ze źródeł zasilania do odbiorcy wymaga przesyłu niejednokrotnie na znaczne odległości. Poza obszarami zurbanizowanymi odbywa się to, głównie systemem linii i stacji redukcyjnych napowietrznych.

Na terenie Gminy zlokalizowane są następujące linie energetyczne:

- linia elektroenergetyczna 110 kV Solina – Ustrzyki Dolne,
- linia elektroenergetyczna 110 kV Solina – Bircza.

Gaz

W miejscowościach Gminy zorganizowany jest system dystrybucji gazu propan-butan z butli. W miejscowości Uherce Mineralne istnieje stacja paliw płynnych oraz stacja paliw gazowych, oraz stacja paliw płynnych w Olszanicy.³

Gospodarka odpadami

W związku z rolniczo-turystyczną specyfiką terenu (bez uciążliwego dla środowiska przemysłu), powstają tu głównie odpady komunalne (od ludności i z obiektów infrastruktury społecznej). Z odpadów przemysłowych powstają tu głównie: trociny, ścinki drewna, złom.

W skład odpadów komunalnych, powstających na omawianym obszarze, wchodzi przede wszystkim odpady z gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności. Wśród odpadów komunalnych można znaleźć wiele składników, które zaliczamy do odpadów niebezpiecznych, ponieważ zawierają substancje toksyczne, palne, wybuchowe lub mikroorganizmy chorobotwórcze (m.in.: zużyte baterie, akumulatory, świetlówki, termometry, opakowania po farbách, rozpuszczalnikach, lakierach, smary, oleje przepracowane, niewykorzystane leki, przeterminowane środki i opakowania po środkach chemicznych oraz nawozach stosowanych w rolnictwie). Szacuje się, iż na analizowanym terenie ww. odpady stanowią około 0,5% ogólnej masy odpadów. Gmina obowiązana jest do budowy systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.⁴

3.6. Sytuacja edukacyjna

Według danych statystycznych za rok szkolny 2005/2006, w 7 szkołach podstawowych zlokalizowanych na terenie Gminy Olszanica, w 29 oddziałach, uczyło się 418 uczniów. Z kolei w 3 gimnazjach, w analizowanym okresie uczyło się 249 uczniów w 14 oddziałach.

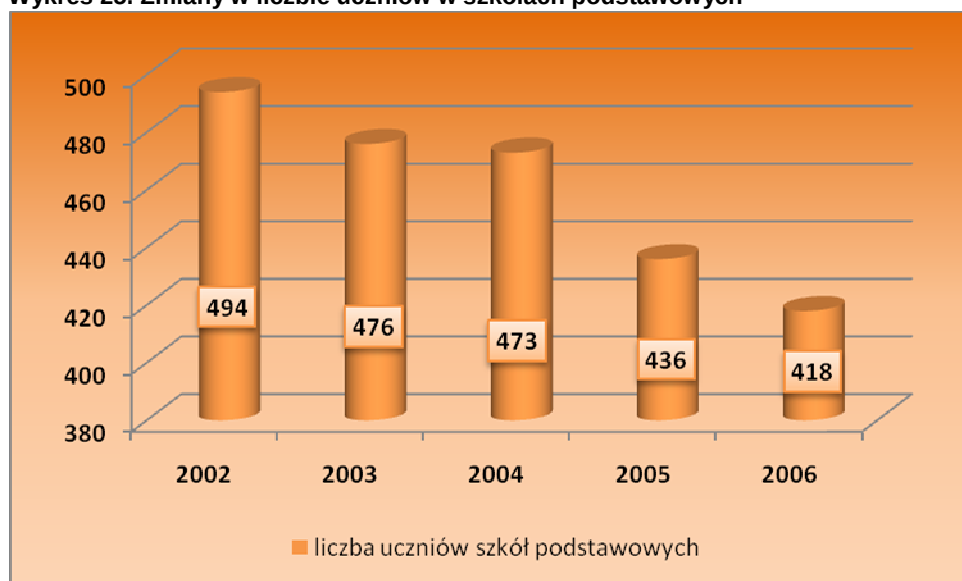
Tabela 23. Placówki oświatowe w Gminie Olszanica

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Szkoły podstawowe						
Liczba placówek	7	7	7	7	7	7
Liczba uczniów	663	494	476	473	406	418
Liczba oddziałów	31	31	31	31	31	31
Liczba absolwentów	118	88	104	85	85	89
Liczba nauczycieli	48	48	48	48	48	48
Szkoły gimnazjalne						
Liczba placówek	3	3	3	3	3	3
Liczba uczniów	212	304	297	274	258	249
Liczba oddziałów	10	13	14	14	14	14
Liczba absolwentów	103	87	83	87	82	81
Liczba nauczycieli	18	22	24	24	24	24

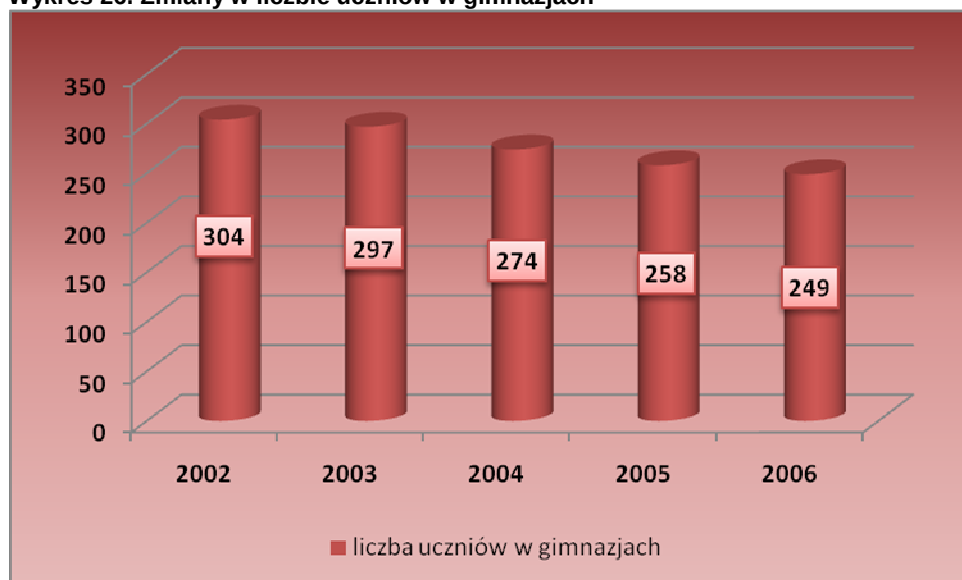
Źródło: na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych i danych GOPS w Olszanicy

³ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica

⁴ j.w.

Wykres 25. Zmiany w liczbie uczniów w szkołach podstawowych

Źródło: na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 26. Zmiany w liczbie uczniów w gimnazjach

Źródło: na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Analizując wykresy obrazujące zmiany liczby uczniów zarówno w szkołach podstawowych, jak i w gimnazjach w Gminie Olszanica uważa się wyraźną tendencję malejącą w ich przebiegu.

Kadra nauczycielska ucząca w szkołach zlokalizowanych na terenie Gminy to osoby o wysokich kwalifikacjach, które ciągle się doksztalają są to nauczyciele o najwyższym stopniu awansu zawodowego, tj. dyplomowani i mianowani. Wielu z nich posiada po kilka specjalności. Szkoły zatrudniają także pedagogów. We wszystkich placówkach odbywają się zajęcia pozalekcyjne w formie kół przedmiotowych (polonistycznych, matematycznych, informatycznych i językowych), itp. Warunki, wyposażenie w pomoce dydaktyczne, przedsiębiorcza kadra dyrektorska i wysoko wykwalifikowani nauczyciele składają się na

sukcesy wychowanków, z których część kontynuuje naukę w liceach, a potem kształci się dalej w uczelniach wyższych.

3.7. Opis stanu opieki zdrowotnej

Pomoc w zakresie opieki zdrowotnej mieszkańcom Gminy świadczy:

- Prywatna Praktyka Lekarska lek. Med. Zbigniew Fałkowski
- Specjalistyczna Praktyka Lekarska – specjalista med. Rodzinnej i Chorób dziecięcych – Urszula Pałubicka
- Gabinet fizjoterapeutyczny

Do podstawowych usług medycznych oferowanych mieszkańcom na terenie Gminy należą: porada lekarska, czyli wizyta u lekarza pierwszego kontaktu lub rodzinnego, leczenie ambulatoryjne (przychodnia, ośrodek zdrowia) oraz w domu pacjenta (wizyta domowa), pomoc doraźna (wezwanie pogotowia ratunkowego) w przypadkach zagrożenia życia, rehabilitacja lecznicza oraz szczepienia ochronne. Dostępność usług medycznych oferowanych mieszkańcom Gminy Olszanica jest dobra.

Liczbę korzystających z gabinetu rehabilitacyjnego w latach 2002 – 2007 przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 24. Rodzaj świadczonych usług mieszkańcom Gminy Olszanica

Rodzaj świadczonych usług medycznych	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Liczba korzystających					
Rehabilitacja lecznicza (gabinet rehabilitacyjny)	350	390	450	460	480	500

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Mieszkańcy Gminy korzystają też z usług jednej apteki, zlokalizowanej na jej terenie. Ponadto mieszkańcy Gminy korzystają z usług Szpitala Powiatowego w Lesku.

3.8. Charakterystyka życia kulturalnego

Kultura najczęściej rozumiana jest jako całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa. Kultura to również charakterystyczne dla danego społeczeństwa wzory postępowania.

W Gminie Olszanica funkcjonuje szereg placówek kulturalnych tj. Domy Kultury, Świetlice Wiejskie. Każdy z tych obiektów skupia życie towarzyskie i kulturalne miejscowego społeczeństwa. Do tych obiektów zalicza się:

- Dom Ludowy w Olszanicy,
- Świetlica Wiejska w Orelcu,
- Świetlica Wiejska w Paszowej,
- Świetlica Wiejska w Rudence,
- Świetlica Wiejska w Stefkowej,

- Wiejski Dom Kultury w Uhercach Mineralnych,
- Klub Młodzieżowy "Hades" w Uhercach Mineralnych,
- Świetlica wiejska w Wańkowej,
- Świetlica wiejska w Zwierzyniu.

Biblioteki

- Gminna Biblioteka Publiczna w Olszanicy,
- Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Stefkowej,
- Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Uhercach Mineralnych,
- Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Wańkowej.

Muzyczne Zespoły Ludowe

Gmina Olszanica posiada bogatą ofertę artystyczną. Na jej terenie działają liczne zespoły muzyczne, grupy śpiewacze, kapele ludowe posiadające długoletnie tradycje.

- Zespół ludowy „Uherczanie”,
- Zespół ludowy „Młode Uherczanki”,
- Zespół ludowy „Zwierzynianie”,
- Kapela „Wrzos” z Olszanicy,
- Zespół ludowy „Olsza”,
- Zespół ludowy „Paszowianki”,
- Zespół ludowy „Orelczanki”,
- Zespół ludowy „Wańkowianki”,
- Zespół ludowy „Stefkowianki”,
- Zespół ludowy „Rudeńczanki”.

Na terenie Gminy Olszanica zlokalizowane są 3 amfiteatry:

- Amfiteatr w Olszanicy „Sołtysówka”,
- Amfiteatr w Orelcu,
- Amfiteatr w Paszowej.

Sport i rekreacja

Gmina Olszanica dysponuje następującymi obiektami sportowo – rekreacyjnymi:

- hala sportowa w Olszanicy;
- stadion piłkarski w Uhercach Mineralnych;
- stadion piłkarski w Rudence;
- stadion piłkarski w Olszanicy;

- boisko sportowe w Stefkowej.

Na terenie Gminy Olszanica działa 3 ludowe kluby sportowe:

- Ludowy Klub Sportowy „BUMAR” Rudenka,
- Ludowy Klub Sportowy Tenisa Stołowego „ECK” TEAM Olszanica,
- Ludowy Klub Sportowy „Szarotka” Uherce.

3.9. Stan bezpieczeństwa

Nad ochroną bezpieczeństwa mieszkańców i porządku w Gminie Olszanica czuwają Komenda Powiatowa Policji w Lesku działająca całodobowo, Rewir Dzielnicowych w Olszanicy Pogotowie Ratunkowe oraz Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Lesku i 8 jednostek OSP działających w miejscowościach przynależnych do Gminy. Zasoby transportowe oraz liczbę członków jednostek OSP działających w Gminie Olszanica przedstawia poniżej zamieszczone zestawienie:

OSP Olszanica	– 29 członków - posiadany samochód LIAZ – cysterna 8 tys. litrów, wóz bojowy STAR,
OSP Orelec	– 18 członków, bez samochodu,
OSP Zwierzyń	– 22 członków – samochód ŻUK,
OSP – Rudenka	– 43 członków – samochód ŻUK,
OSP – Paszowa	– 29 członków – samochód ŻUK,
OSP Wańkowa	– 21 członków – samochód bojowy STAR,
OSP Uherce Mineralne	– 74 członków – samochód bojowy STAR,
OSP Stefkowa	– 24 członków – samochód bojowy STAR.

Wszystkie wyżej wymienione jednostki są wpisane do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego.

Powiat leski, do którego administracyjnie należy Gmina Olszanica pomimo wysokiej skali bezrobocia należy raczej do względnie bezpiecznych. W 2005 roku popełniono tu ogółem 827 przestępstw co stanowi blisko 2% ogółu przestępstw dokonanych w województwie podkarpackim i o niespełna 53% mniej niż w roku 2004. Liczba popełnionych przestępstw jest jedną z niższych wśród notowanych w powiatach tworzących podregion krośnieńsko-przemyski.

Dominującą kategorią przestępstw w powiecie leskim były przestępstwa drogowe w liczbie 205, nieco mniejszą grupę stanowią przestępstwa przeciwko mieniu, w tym głównie kradzieże i kradzieże z włamaniem - 201 łącznie. W strukturze popełnionych przestępstw liczną grupę stanowiły też przestępstwa o charakterze gospodarczym - 98, było też 14 udziałów w bójce lub pobiciu i 10 rozbojów. Odnotowano 9 przestępstw przeciwko życiu

i zdrowiu i 1 zabójstwo. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba kradzieży w powiecie leskim zmniejszyła się o około 14%, a przestępstw o charakterze gospodarczym, aż o 91%, wzrosła natomiast liczba przestępstw drogowych o 30%. Liczba rozbojów i udziałów w bójce utrzymała się praktycznie na tym samym poziomie.

Strukturę popełnionych przestępstw w Gminie Olszanica przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 25. Struktura popełnionych przestępstw w Gminie Olszanica w latach 2004 - 2007 roku

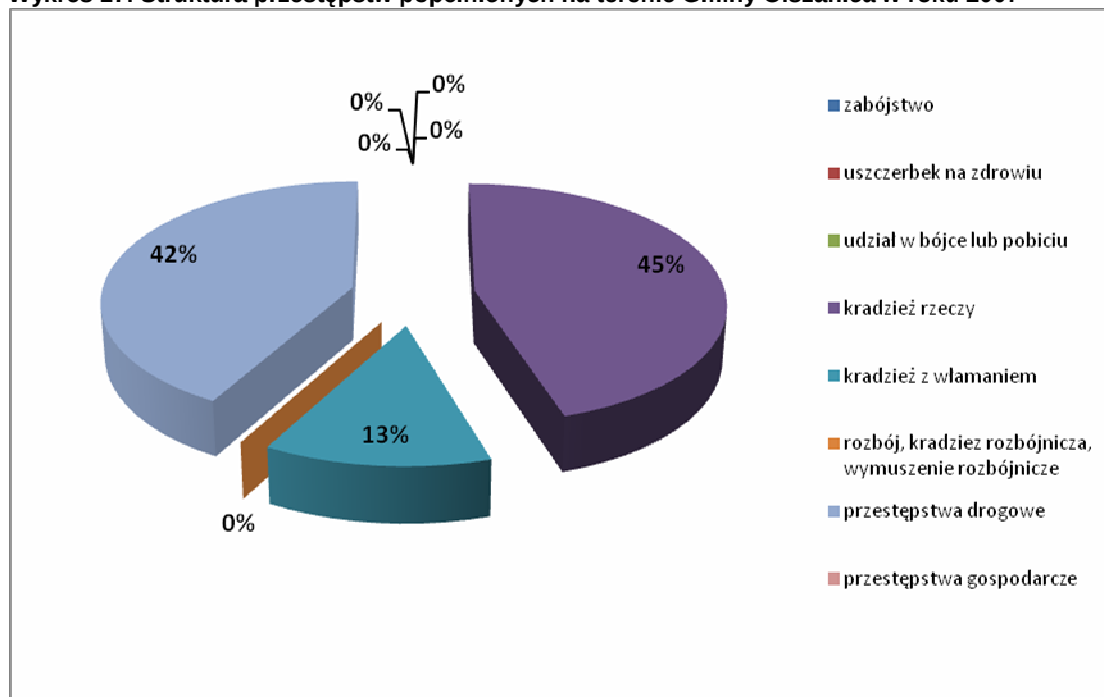
Tabela 20. Struktura popełnionych przestępstw w Gminie Olszanica w latach 2004 - 2007 roku									
Wyszczególnienie	Ogółem	W tym							
		zabójstwo	uszczerbek na zdrowiu	udział w bójce lub pobiciu	kradzież rzeczy	kradzież z włamaniem	rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	drogowe	gospodarcze
Gmina Olszanica									
2004 rok	60	0	2	1	16	9	2	29	1
2005 rok	74	0	1	5	20	13	1	33	1
2006 rok	50	0	4	4	8	2	0	35	1
2007 rok	31	0	0	0	14	4	0	13	0

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Lesku

Z zamieszczonych powyżej danych wynika, że w Gminie Olszanica w analizowanym okresie liczbę popełnionych przestępstw charakteryzowała tendencja malejąca.

Poniższy wykres obrazuje strukturę popełnionych przestępstw w Gminie.

Wykres 27. Struktura przestępstw popełnionych na terenie Gminy Olszanica w roku 2007

Źródło: opracowanie na podstawie danych KPP w Lesku

Największy udział w wyżej wymienionej strukturze miały przestępstwa związane z kradzieżą rzeczy 45% oraz przestępstwa drogowe 42%, 13% ogółu przestępstw popełnionych w Gminie Olszanica w analizowanym 2007 roku stanowiła kradzież z włamaniem, natomiast nie odnotowano wówczas żadnych przestępstw związanych z zabójstwem, uszczerbkiem na zdrowiu, udziałem w bójce lub pobiciu, rozbojem, kradzieżą rozbójniczą, wymuszeniem rozbójniczym oraz przestępstwami gospodarczymi.

Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych w powiecie leskim według wybranych rodzajów przestępstw w 2006 r. przedstawia przedstawiona poniżej tabela.

Tabela 26. Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według wybranych rodzajów przestępstw w 2006 r.

wyszczególnienie	Ogółem	W tym							
		zabójstwo	uszczerbek na zdrowiu	udział w bójce lub pobiciu	kradzież rzeczy	kradzież z włamaniem	rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	drogowe	gospodarcze
2006 rok	75,8	-	100	100	23,6	22,4	100	100	95,6

Źródło: na podstawie danych US w Rzeszowie

Stuprocentową wykrywalność przestępstw odnotowano w przypadku uszczerbku na zdrowiu, udziału w bójce lub pobiciu, w przypadku rozboju, kradzieży rozbójniczych, wymuszeń rozbójniczych oraz w przypadku przestępstw drogowych. Natomiast najniższa wykrywalność sprawców miała miejsce w przypadku kradzieży z włamaniem.

3.10. Zasoby transportowe i komunikacyjne

Głównymi zewnętrznymi powiązaniami komunikacyjnymi Gminy Olszanica są kierunki:

I. Zewnętrzne

a / drogowe:

Powiązanie poprzez drogę krajową nr 84:

Olszanica - Lesko,

Olszanica - Ustrzyki Dolne.

Droga krajowa nr 84 administrowana jest przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Rzeszowie, Rejon w Lesku.

Powiązanie poprzez sieć dróg powiatowych:

Olszanica - Tyrawa Wołowska,

Olszanica - Ustrzyki Dolne,

Olszanica - Solina.

b / kolejowe:

Przez teren Gminy Olszanica przebiega linia kolejowa relacji Zagórz – Krościenko – granica państwa, na terenie gminy jej długość wynosi 12km.

Linia ta umożliwia bezpośrednie połączenia kolejowe w układzie ponadregionalnym z miastami: Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Nowy Sącz, Krynica, Chyrow (Ukraina).

II. Wewnętrzne

Generalnie powiązania wewnętrzne opierają się na sieci dróg powiatowych, a elementem uzupełniającym są drogi gminne.

Do najważniejszych połączeń należy zaliczyć drogi powiatowe łączące przyległe miejscowości:

Olszanica - Tyrawa Wołowska,

Olszanica - Ustrzyki Dolne,

Olszanica - Solina.

III. Sieć drogowa – stan istniejący

Na terenie Gminy Olszanica główną osią komunikacyjną jest droga krajowa nr 84 relacji Sanok – Lesko – Ustrzyki Dolne.

Podstawowy układ sieci komunikacyjnej Gminy Olszanica stanowią następujące drogi:

- w systemie transportowym wojewódzkim:

droga wojewódzka nr 895 od torów kolejowych w miejscowości Uherce Mineralne do granicy miejscowości Orelec/Bóbrka,

- w systemie transportowym lokalnym drogi powiatowe klasy Z na kierunkach:

- Uherce Mineralne – Myczkowce - Bóbrka dł. 2,00 km Nr drogi 1272;
- Podkamionka – Zwierzyń – Średnia Wieś dł. 0,8 km Nr drogi 1271;
- Olszanica – Ropienka – Wojtkowa dł. 7,3 km Nr drogi 1293;
- Uherce Mineralne – Rudenka dł. 2,9 km Nr drogi 1268;
- Tyrawa Wołowska – Wańkowa dł. 6,2 km Nr drogi 1225;
- Rakowa – Stańkowa – Ropienka dł. 0,9 km Nr drogi 1226;
- Wańkowa – Dźwiniacz – Brzegi Dolne dł. 1,75 km Nr drogi 1269;
- Wańkowa – Leszczowate – Łodyna dł. 0,5 km Nr drogi 1268.

Na zasoby transportowe Gminy Olszanica składają się:

- autobusy szkolne - GIMBUS – 2 szt.,
- Volkswagen T4 - osobowo-ciężarowy,
- Lanos - samochód osobowy.

3.11. Charakterystyka grup społecznie wrażliwych

Grupy szczególnie narażone na bezrobocie to tzw. grupy podwyższonego ryzyka (grupy społecznie wrażliwe). Do takich grup należą między innymi osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, uzależnione, wywodzące się z niektórych mniejszości etnicznych,

niepełnosprawne, nieakceptowane z powodu obniżonej sprawności umysłowej. Zasadnicze trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają osoby czasowo wykluczone, np. długo chorujące – szczególnie psychicznie, bezdomni, więźniowie. Na rynku pracy chorzy psychicznie są traktowani jako pracownicy nieproduktywni i niewiarygodni, wymagający specjalnej kontroli i nadzoru.

Osoby bezdomne

Bezdomność, z uwagi na skalę zjawiska, jego złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki, jest kwestią społeczną o znaczeniu i zasięgu globalnym, mającym swoje specyficzne, regionalne i lokalne uwarunkowania.

Bezdomność warunkują liczne przyczyny, do których należy zaliczyć przede wszystkim:

- rozpad rodziny - a więc zerwanie więzi formalnych, psychologicznych i społecznych oraz brak możliwości spełniania przez rodzinę jej podstawowych funkcji;
- eksmisje - prawny nakaz opuszczenia lokalu, spowodowany w większości przypadków zadłużeniem z tytułu opłat czynszowych;
- opuszczenie zakładu karnego przy jednoczesnym braku możliwości powrotu do mieszkania;
- brak stałych dochodów;
- przemoc w rodzinie;
- konflikty spowodowane brakiem tolerancji społecznej;
- uzależnienia;
- brak schronienia spowodowany: likwidacją hoteli pracowniczych, opuszczeniem Domu Dziecka, opuszczeniem szpitala psychiatrycznego;
- uchodźstwo.

W roku 2006 problem bezdomności dotknął 3 gospodarstwa domowe w Gminie Olszanica liczące 9 osób, a w 2007 roku była to 1 osoba.

Osoby uzależnione

Alkoholizm

Alkoholizm jest zjawiskiem, które dotyka mieszkańców Gminy Olszanica w różnym wieku, niezależnie od miejsca zamieszkania, płci i wykształcenia.

Alkoholizm jest szczególnie drastycznym problemem w naszym kraju. Każdy człowiek doświadczający tej choroby ma prawo do pomocy prawnej, socjalnej, psychologicznej i medycznej, bez naruszenia jego godności osobistej.

Nadużywanie alkoholu jest przyczyną powstawania innych problemów: zdrowotnych, materialnych, wychowawczych. Powoduje zaburzenie relacji między członkami rodziny.

Alkohol często bywa przyczyną agresji, stosowania przemocy wobec członków rodziny, stosowania niewłaściwych metod wychowawczych wobec dzieci.

W rodzinach długotrwale nadużywających alkoholu wzorzec picia powielają dzieci. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt wzrastania liczby osób uzależnionych i obniżania się wieku osób sięgających po alkohol. Coraz częściej interwencje w leczeniu alkoholizmu rozpoczyna się od nieuzależnionych członków rodzin uwikłanych tak czy inaczej w problem alkoholowy.

Nie ma żadnego gwarantowanego sposobu na to, aby alkoholik porzucił picie i stał się trzeźwym człowiekiem. Każdy człowiek doświadczający choroby alkoholowej, czy związanej z tym przemocy ma prawo do wiedzy potrzebnej do radzenia sobie w życiu i przeciwdziałania jej skutkom.

Klienci pomocy społecznej mają dostarczaną wiedzę na temat choroby alkoholowej. Wiedza ta obejmuje podstawowy opis zjawiska alkoholizmu, możliwości szukania pomocy w środowisku lokalnym.

Zgodnie z zapisami Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi - udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie należy do zadań własnych Gminy.

Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy, problemem alkoholizmu w 2007 roku dotkniętych było 15 osób.

Na terenie Gminy działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) w Olszanicy licząca 6-ciu członków. Zestawienie przeprowadzonych działań przez GKRPA w latach 2005 – 2007 prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 27. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Rok	Liczba członków komisji	Osoby objęte pomocą z powodu uzależnienia	Zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych
2005	6	11	35
2006	6	10	21
2007	6	5	31

Źródło: dane UG w Olszanicy, GOPS

Działania podjęte przez GKRPA w latach 2006 – 2007:

2006

Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowywane i realizowane przez młodzież skierowane do grup rówieśniczych (kluby dyskusyjne, gazetki, dyskoteki bez alkoholowe) – liczba uczestników - 50.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do Sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego – 1 osoba.

Liczba osób, z którymi przeprowadzono rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu – 14 osób.

2007

Liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do Sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego – 4.

Liczba osób, z którymi przeprowadzono rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu – 5.

Kolonia letnia z programem profilaktycznym – 10 osób.

Inne działania:

- Program alkoholowy „Życie z pasją”,
- Program „Zdrowy styl życia” – SP Rudenka,
- „Piknik rodzinny” – Olszanica,
- Wycieczka szkolna – ZSP Uherce Mineralne.

Liczba uczestników dot. pozalekcyjnych zajęć sportowych w ramach rozwiązywania problemów alkoholowych – 30 osób.

Liczba osób zatrzymanych w stanie nietrzeźwych w pomieszczeniach policyjnych – 9 osób, przewiezionych do Izby Wytrzeźwień (teren innej gminy) – 3 osoby.

Poniżej zamieszczone zestawienie prezentuje dane dotyczące struktury osób zagrożonych alkoholizmem.

Tabela 28. Struktura osób zagrożonych alkoholizmem

Lp.	Liczba rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu	Liczba członków rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu	Liczba dzieci w rodzinach dotkniętych problemem alkoholizmu
1.	30	89	59

Źródło: danych GOPS w Olszanicy

Narkomania

Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwujemy w naszym kraju znaczny wzrost rozmiarów problemu narkotyków. Szybko zwiększało się rozpowszechnienie eksperymentalnego i okazjonalnego używania substancji nielegalnych wśród młodzieży. Pojawiły się pierwsze sygnały zainteresowania narkotykami wśród dorosłych. W znacznym tempie rosły wskaźniki narkomanii rozumianej jako regularne używanie narkotyków. Zwiększała się podaż narkotyków i w ślad za tym ich dostępność. Wraz ze wzrostem ilościowym następowały zmiany jakościowe. Pojawiły się na szerszą skalę nowe, charakterystyczne dla krajów zachodnich substancje i nowe wzory ich używania, które choć pod pewnymi względami są mniej destruktywne, sprzyjają rozwojowi problemu. Nowe środki takie jak: amfetamina, heroina w odmianie do palenia czy halucynogeny, a przede wszystkim przetwory konopi, nie kojarzą się w świadomości młodych ludzi z narkomanią i jej ciemnymi stronami.

Badania porównawcze ESPAD z roku 2003 (z próbą z lat 1995, 1999) przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii na próbie reprezentatywnej gimnazjalistów pokazują m.in.:

- obniżenie wieku inicjacji narkotykowej;
- miejsca szczególnej dostępności narkotyków to: szkoła, dyskoteka, bar, ulica;
- szeroki wachlarz narastających problemów związanych z narkotykami – doświadczanych przez młodzież tj. problemy z rodzicami, przyjaciółmi, w szkole; kłopoty z policją; seks bez zabezpieczenia; kłótnie i sprzeczki; przepychanki i bójki; niechciane doświadczenia seksualne; interwencje lekarza bądź pogotowia ratunkowego;
- jako środek inicjacyjny badania wskazują: marihuanę, haszysz, środki uspokajające i nasenne, amfetaminę, LSD, Ecstasy;
- dużą znajomość działania różnych środków przez badanych, bez świadomości skutków ich zażywania dla organizmu i funkcjonowania psychicznego i społecznego;
- postawę akceptacji dla środków nielegalnych tj. marihuana, haszysz, amfetamina, Ecstasy;
- małą skuteczność przeprowadzanych programów profilaktycznych w szkołach i konieczność elastyczności, innowacyjności i dostosowania treści oddziaływań profilaktycznych do specyfiki środowisk lokalnych z uwzględnieniem wyników diagnozy problemowej zjawisk oraz trudności charakterystycznych dla okresów rozwojowych odbiorców programu (rekomendacje);
- konieczność kształcenia i doskonalenia kadry i środowisk zainteresowanych podejmowaniem działań profilaktycznych w związku ze zmianami trendów i specyfiki problemu;

Na przeciwdziałanie narkomanii składa się szereg działań z zakresu:

- szeroko rozumianego wspierania w rozwoju dzieci i młodzieży;
- udostępniania osobom potrzebującym możliwości korzystania z konsultacji, pomocy psychologicznej, socjalnej, prawnej – dostosowanej do zdiagnozowanego problemu;
- upowszechniania wiedzy i umiejętności w zakresie profilaktyki treściowo dopasowanych do grupy odbiorców;
- koordynowanie działań profilaktycznych podejmowanych przez różne grupy społeczne;
- promocji zdrowego stylu życia;
- rozpoznania i opracowywania na bieżąco strategii rozwiązywania problemów społecznych i ekonomicznych środowiska lokalnego;
- szkolenia i doskonalenia osób zajmujących się pomocą dzieciom, młodzieży, osobom dorosłym z problemem.

W Gminie Olszanica został ustalony na 2007 rok Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii stanowiący załącznik do Uchwały Nr V/28/2007 Rady gminy w Olszanicy z dnia 27 marca 2007 roku. Przeciwdziałanie narkomanii przewiduje:

- Działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i zapobiegawczą,
- Leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych,
- Ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych,
- Nadzór nad substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii,
- Zwalczanie niedozwolonego obrotu, wytwarzania, przetwarzania przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii,
- Nadzór nad uprawami roślin zawierających substancje, których używanie może prowadzić do narkomanii.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii jest kontynuacją zadań realizowanych w Gminie Olszanica od kilku lat. Stanowi spis działań będących jednocześnie zadaniami własnymi gminy, w obszarze zagadnień społecznych, które będą realizowane w roku 2007. Są to:

Cel do osiągnięcia	Zadania – metody i formy realizacji
Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem.	1. Współpraca z Punktem Interwencji Kryzysowej w Lesku i Punktem Informacyjno – Konsultacyjnym ds. narkomanii w Sanoku. 2. Realizacja i wdrażanie działań samopomocowych mających na celu zapobiegania powstawania zjawiska narkomanii.
Udzielanie rodzinom, w którym występują problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej.	1. Udostępnianie informacji o możliwościach korzystania z profesjonalnej pomocy psychologicznej i prawnej. 2. Stworzenie atrakcyjnych alternatyw, zaangażowanie dzieci i młodzieży w działalność społeczną, sportową i artystyczną
Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo – rekreacyjnych dla uczniów, także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych.	1. Organizowanie sondaży w szkołach na terenie Gminy Olszanica pozwalających ocenić stan problemów związanych z narkomanią. 2. Propagowanie zdrowych wzorców zachowań poprzez lokalną kampanię edukacyjną. 3. Rozpowszechnianie i propagowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych z zakresu narkomanii. 4. Organizowanie szkoleń dla pedagogów, wolontariuszy i innych podmiotów realizujących Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii
Pomoc społeczną uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i	1. Ścisłe współdziałanie instytucji i organizacji społecznych (szkoły,

wykluczeniem społecznym oraz integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontaktu socjalnego.	Komenda Powiatowa Policji, zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, PCPR i inne). 2. Spotkanie przedstawicieli policji z rodzicami nt. problematyki narkotykowej, przekazywanie materiałów edukacyjnych.
--	--

Uchwałą Nr V/27/2007 Rady Gminy w Olszanicy z dnia 27 marca 2007 roku został przyjęty Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Olszanica na 2007 rok. Celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest realizacja zadań Gminy Olszanica wynikająca z ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 roku Nr 147, poz. 1231 z późn. Zm.). Na 2007 rok zostały następujące kierunki działań.

Kierunki działania	Metoda i sposób realizacji działania
Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.	1. Podejmowanie działań zmierzających do poddania się leczeniu odwykowemu osób uzależnionych: - informacje o chorobie alkoholowej oraz możliwości jej leczenia (współdziałanie leczenia). 2. Nawiązanie współpracy z Poradnią Odwykową w Lesku w celu pomocy przy realizacji zadań programowych. 3. Szkolenia z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla członków GKRPA oraz osób zajmujących się ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.
Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.	1. Nawiązanie współpracy z Pogotowiem opiekuńczym w Sanoku, Sądem Rodinnym w Lesku, Punktem Interwencji Kryzysowej w Lesku, specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy „SOS w Lesku” celem zapewnienia ochrony dzieciom i osobom z rodzin w których występuje zjawisko przemocy. 2. Nawiązanie współpracy z psychologiem i terapeutą w celu udzielania pomocy dzieciom i rodzicom.
Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, a w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych.	1. Realizację programu „Trzeci elementarz” dla klasy VI szkoły podstawowej oraz klasy i gimnazjum. 2. Zakup pomocy dydaktycznych w celu prowadzenia zajęć szkolnych o tematyce antyalkoholowej oraz ulotek i plakatów. 3. Wspieranie działań podczas organizacji imprez rozrywkowych i sportowych dla dzieci i młodzieży bez udziału alkoholu, dofinansowanie działań związanych z turystyką i sportem propagujących zdrowy tryb życia, zakup nagród, koszty

	transportu, opłata za wynajem hali sportowej, zakup biletów na basen, skromny poczęstunek). 4. Tworzenie świetlic środowiskowych w Stefkowej i Olszanicy. 5. Finansowanie kolonii dla dzieci z rodzin patologicznych. 6. Przeprowadzenie diagnozy problemów społecznych (ankieta).
Wspomaganie działań instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych.	1. Współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy społecznej w zakresie udzielania pomocy rzeczowej dzieciom z rodzin patologicznych. 2. Udział w kosztach utrzymania Miejskiego Ośrodka Zapobiegania Uzależnieniom w Przemyślu. 3. Współdziałanie z policją, pracownikami socjalnymi, pracownikami służby zdrowia, parafiami oraz wyspecjalizowanymi placówkami i służbami w celu udzielania profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. 4. Wspieranie imprez bezalkoholowych i wycieczek profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. 5. Zakup drobnego sprzętu do organizowania imprez.
Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów o wychowaniu w trzeźwości oraz uchwał Rady Gminy	1. Zorganizowanie spotkania z właścicielami placówek handlowych w celu omówienia ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi ze szczególnym podkreśleniem przestrzegania zakazu stosowania reklam napojów alkoholowych. 2. Opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych co do zgodności lokalizacji punktów sprzedaży oraz liczby punktów z uchwałami rady Gminy. 3. Przeprowadzenie przez członków Komisji kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych pod względem przestrzegania: a) zakazu sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, nieletnim na kredyt lub pod zastaw, b) spożywania alkoholu w miejscu niedozwolonym. 4. Kierowanie na badanie przez biegłego osoby, która w związku z nadużywaniem alkoholu powoduje rozkład życia rodzinnego, demoralizuje małoletnich bądź systematycznie zakłóca spokój i porządek publiczny.
Działalność gminnej Komisji Rozwiązywania problemów Alkoholowych – zasady wynagradzania członków	Zasady wynagradzania członków Komisji: 1. za każdorazowy udział w posiedzeniu członków Komisji przysługuje dieta w wysokości: – przewodniczący Komisji 19%

	najniższego wynagrodzenia pracowników samorządowych, – pozostali członkowie Komisji 13% najniższego wynagrodzenia pracowników samorządowych, 2. wypłata diet uprawnionym członkom Komisji odbywa się na podstawie listy obecności.
--	---

Osoby niepełnosprawne

Za niepełnosprawne uznaje się, zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123 poz. 776 z późn. zm.), osoby dotknięte trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Osoby niepełnosprawne napotykać liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, rodzinie, pracy, urzędach, na ulicy, przybierające postać barier: architektonicznych, psychicznych, materialnych, prawnych czy społecznych. Od stopnia niepełnosprawności zależy czy osoba niepełnosprawna osiągnie odpowiednie wykształcenie, uzyska zatrudnienie, zapewni sobie materialne warunki życia, dostęp do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej, do systemu edukacji i kultury.

Obok tych utrudnień osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie takie bariery jak: bierność, niezrozumienie, niechęć i niewiedzę.

Na podobne problemy napotykać osoby długotrwale chore, które w okresie choroby mają ograniczone możliwości wypełniania swych ról społecznych.

Problem osób niepełnosprawnych w Gminie Olszanica jest znany zarówno pracownikom samorządowym jak i społeczności lokalnej.

Wśród klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (według stanu podanego na koniec 2007 roku) w Gminie Olszanica jest 161 osób niepełnosprawnych o różnym stopniu niepełnosprawności.

Poniżej zaprezentowane zestawienie tabelaryczne przedstawia dane dotyczące liczby rodzin w których znajdują się niepełnosprawne dzieci do 16 roku życia.

Tabela 29. Dzieci niepełnosprawne

Liczba rodzin w których znajdują się niepełnosprawne dzieci (do 16 lat)	Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkujących z rodziną				Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkujących samotnie			
	Ogółem	o stopniu niepełnosprawności			Ogółem	o stopniu niepełnosprawności		
		Lekkim	Umiarkowanym	znacznym		lekki	umiarkowanym	znacznym
38	161	26	67	30	34	11	20	3

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Osoby wykluczone społecznie i dotknięte ubóstwem

Wykluczenie społeczne to brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Podstawową przyczyną ubóstwa i wykluczenia społecznego jest na ogół bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe.

Zjawisko wykluczenia społecznego dotyczy osób i rodzin czy też grup ludności, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne);
- zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych, np. dezindustrializacji, kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów;
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych;
- nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie, co ma miejsce w wyniku niedorozwoju tych instytucji, spowodowanego brakiem priorytetów, brakiem środków publicznych, niską efektywnością funkcjonowania;
- doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek niedorozwoju właściwego ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów;
- posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie: niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych;
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np.: przemocy, szantażu, indoktrynacji.

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa. Jednak nie da się postawić znaku równości między zjawiskiem ubóstwa a wykluczeniem społecznym. Osoby ubogie nie muszą być wykluczone i odwrotnie – osoby wykluczone niekoniecznie są ubogie.

Obszar współwystępowania obu zjawisk ubóstwa i wykluczenia społecznego jest prawdopodobnie znaczny. Zakres współwystępowania obu zjawisk w Polsce nie był jeszcze przedmiotem badań ilościowych, dostarczających empirycznych dowodów o skali obszarów wspólnych. Sprawę może też komplikować szeroka interpretacja ubóstwa jako zjawiska ograniczonych możliwości działania w celu zaspokojenia potrzeb nie tylko ekonomiczno–materialnych, lecz także psychologiczno – społecznych i uwarunkowanych kulturowo.

W przypadku tak szerokiej interpretacji ubóstwa, zakres współwystępowania obu zjawisk może okazać się bardzo szeroki.

Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone

grupy podatne na wykluczenie społeczne:

- dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych;
- dzieci wychowujące się poza rodziną;
- kobiety samotnie wychowujące dzieci;
- kobiety pozostające poza rynkiem pracy;
- ofiary patologii życia rodzinnego;
- osoby o niskich kwalifikacjach;
- osoby bezrobotne;
- żyjący w bardzo trudnych warunkach mieszkaniowych;
- niepełnosprawni i chronicznie chorzy;
- osoby chorujące psychicznie;
- starsze osoby samotne;
- opuszczający zakłady karne;
- imigranci;
- osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej;

grupy poważnie zagrożone wykluczeniem społecznym w Polsce:

- dzieci i młodzież „wypadająca” z systemu szkolnego;
- osoby długookresowo bezrobotne;
- opuszczający więzienia;
- niektóre kategorie ludności wiejskiej: pracownicy byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych;
- osoby zagrożone eksmisją z zamieszkiwanych lokali;
- imigranci zarobkowi wchodzący do szarej strefy zatrudnienia;
- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków;
- bezdomni;
- imigranci utrzymujący się z pracy nielegalnej;
- osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej⁵.

Podstawowym czynnikiem ubóstwa, a zarazem wykluczenia społecznego jest **bezrobocie** – szczególnie długotrwałe tzw. Długookresowe. Są to tzw. Grupy wrażliwe: młodzież, osoby niepełnosprawne, osoby o niskich kwalifikacjach (brak wykształcenia, kobiety oraz osoby

⁵ Źródło: www.warto.eu/sciagnij/wykluczenie_spoleczne.doc

w wieku niemobilnym). W Gminie Olszanica osoby długotrwale bezrobotne tworzą największą grupę i stanowią 71% bezrobotnych (według stanu na 31.05.2008 roku).

Strukturę osób bezrobotnych będących klientami pomocy społecznej przedstawia poniżej zamieszczone zestawienie.

Tabela 30. Struktura osób bezrobotnych będących klientami pomocy społecznej

Lp.	Liczba bezrobotnych korzystających z pomocy GOPS	Liczba kobiet bezrobotnych korzystających z pomocy GOPS	Liczba mężczyzn bezrobotnych korzystających z pomocy GOPS	Struktura wiekowa kobiet			Struktura wiekowa mężczyzn			Struktura kobiet ze względu na wykształcenie			Struktura mężczyzn ze względu na wykształcenie		
				20-39	40-49	pow. 50	20-39	40-49	pow. 50	podstawowe, gimnazjalne	średnie, zasadnicze zawodowe	wyższe	podstawowe, gimnazjalne	średnie, zasadnicze zawodowe	wyższe
1.	465	250	215	90	115	45	48	73	94	128	106	16	87	119	9

Źródło: danych GOPS w Olszanicy

Konsekwencją braku pracy jest zubożenie i nieuczestniczenie w życiu społecznym, ale również ograniczony dostęp do zabezpieczenia dochodowego w przyszłości. Praca jest bowiem źródłem ubezpieczenia społecznego na okres niezdolności do pracy oraz na starość.

Według danych GOPS 65 mieszkańców Gminy Olszanica to osoby wykluczone społecznie i dotknięte ubóstwem. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone w Gminie Olszanica stanowi 45 osób.

Długotrwała choroba i niepełnosprawność stanowią w Polsce bardzo istotny czynnik wykluczenia społecznego, chociaż nie zawsze ubóstwa. Mimo formalnie istniejącego powszechnego systemu opieki zdrowotnej, istnieje ryzyko wykluczenia z powodu deficytów funkcjonowania ochrony zdrowia.

Związane jest ono z:

- zaniedbaniem sfery promocji zdrowia i profilaktyki;
- niedostatecznego rozpoznania choroby i jej leczenia (brak powszechnych, dokładnych analiz, badań w okresie przedszkolnym i w szkole);
- ograniczeniem dostępności do usług rehabilitacyjnych;
- zróżnicowaniem jakości opieki zdrowotnej.

Pomoc z powodu długotrwałej choroby GOPS w Olszanicy przyznał 59 osobom, a z powodu niepełnosprawności 55 osobom.

Zestawienie usług opiekuńczych udzielonych klientom GOPS w Olszanicy prezentuje poniższa tabela.

Tabela 31. Usługi opiekuńcze

Liczba osób korzystających z:			
usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych		specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	
Ogółem	osoby samotne	Ogółem	osoby samotne
2	2	1	1
Typy czynności usługowych			
usługi opiekuńcze i specjalistyczne opiekuńcze			
		Ogółem	osoby samotne
■ robienie zakupów		3	3
■ sporządzanie posiłków		3	
■ podawanie posiłków			
■ sprzątanie, pranie		3	3
■ załatwianie spraw urzędowych		3	3
■ organizowanie pomocy zgodnie z uzasadnionymi potrzebami podopiecznego		3	3
■ inne /jakie?			

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Ponadto GOPS w Olszanicy od 2005 do 2007 roku skierował do domów pomocy społecznej łącznie 4 osoby.

Tabela 32. Liczba osób skierowanych przez gminę do domów pomocy społecznej

Liczba osób skierowanych przez gminę do domów pomocy społecznej		
2005	2006	2007
1	3	4

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Tabela 33. Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej, za które gmina ponosiła odpłatność

Liczba osób umieszczonych w DPS, za które gmina ponosiła odpłatność		
2005	2006	2007
1	3	3

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Średnia wysokość odpłatności ponoszona przez gminę za 1 osobę umieszczoną w DPS (w roku 2007 r.) wyniosła 15.346,00 zł.

Ofiary patologii życia rodzinnego – zjawisko dziedziczenia biedy

Rodzina jest dla człowieka środowiskiem społecznym w którym czuje się najbezpieczniej, w sensie społecznym, psychicznym i najlepiej zaspokaja swoje psychospołeczne potrzeby. Nierzadko jednak pojawiają się zakłócenia wywołujące przejściowy lub trwały rozkład podstawowej komórki społecznej, jaką jest rodzina. Zjawisko to nazywane jest dezorganizacją, ograniczeniem lub zanikiem dotychczas wypełnianych funkcji i ról rodzinnych, zwłaszcza obowiązków małżonków wobec siebie i dzieci, a także dzieci wobec

rodziców oraz między rodzeństwem. Dezorganizację poprzedzają często zaburzenia psychospołeczne, zwykle określane jako zjawiska patologiczne, rozpoczynające się z reguły od drobnych konfliktów: alkoholizm, wybuchające często spory i kłótnie, sprzeczki, rękoczynny.

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. Zm.). Do zadań własnych gminy należy w szczególności:

- tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- opracowanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- prowadzenie gminnych ośrodków wsparcia.⁶

Pomoc z racji trudnej sytuacji życiowej jaką jest przemoc w rodzinie według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zarówno w 2006 jak i w 2007 nie została udzielona żadnej z rodzin zamieszkującej na terenie Gminy Olszanica. Dane te nie odzwierciedlają zapewne rzeczywistej sytuacji, wiele aktów przemocy nigdy nie wychodzi na jaw. Wynika to z wielu przesłanek, np. stąd, że w Polsce zjawisko to było od zawsze tematem tabu lub wręcz normą społeczną. Dane statystyczne potwierdzają istnienie zjawiska. Badania przeprowadzone przez CBOS potwierdzają jego skalę w kraju, np. ponad dwie piąte kobiet (43%) i niemal co trzeci mężczyzna (31%) znają przynajmniej jedną kobietę bitą przez męża.

Na podstawie badań Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie na terenie województwa w 2005 roku ustalono 2043 rodziny w których wystąpiła przemoc, natomiast ogółem poszkodowanych w tych rodzinach było 5556 osób.⁷

Biorąc powyższe pod uwagę pracownicy GOPS są wyczuleni na najmniejsze chociażby sygnały dotyczące przemocy w rodzinie. Posiadają stosowną wiedzę dotyczącą interwencji kryzysowej i wiedzą jak w takich sytuacjach reagować. Wykorzystywane są różne okazje np. zebrania, spotkania np., by wiedzę na ten temat upowszechniać po to by osoby krzywdzone wiedziały, że nie są pozostawione samym sobie.

Proces wykluczenia społecznego powoduje, że osoby, rodziny, grupy funkcjonują na marginesie życia społecznego. Dzieje się tak z różnych przyczyn: cech osobowościowych,

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z dnia 20 września 2005 r.)

⁷ Procedury postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych, związanych z przemocą w rodzinie – dla osób realizujących te zadania. Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie Wydział Polityki Społecznej. Rzeszów 2006/2007

długotrwałej choroby, niepełnosprawności, braku wykształcenia, kłopotów materialnych, dysfunkcji rodziny, starości, nałogów, czy braku pozytywnych do naśladowania wzorców. Osoby i rodziny dotknięte wykluczeniem społecznym mają ciągle problemy z zaspokojeniem podstawowych potrzeb życiowych. Nie znajdują swojego miejsca na rynku pracy, nie potrafią się odnaleźć w obecnej rzeczywistości. Czują się zagubione, nie potrafią korzystać z przysługujących im uprawnień. W konsekwencji zaczynają funkcjonować w wąskim świecie, wśród osób, które mają takie same jak oni trudności, tracąc więź z pozostałymi członkami społeczności lokalnych. Z biegiem czasu czują się zupełnie wyobcowane. Osoby te żyjąc w rodzinach, w warunkach izolacji społecznej gros własnych cech przekazują dzieciom, które w dorosłym życiu borykają się z podobnymi problemami jak ich rodzice. W konsekwencji stają się spadkobiercami biedy i niskiej pozycji społecznej, a często również dziedziczą patologię dotyczącą ich rodzinę – uzależnienia czy przestępczość.

Bieda oznacza egzystencję na poziomie uniemożliwiającym zaspokojenie potrzeb w sposób, który jest dostępny większości społeczeństwa. Badania pokazują, że substandardowe warunki życia są dziedziczone z pokolenia na pokolenie.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających od dłuższego czasu z pomocy społecznej. Ponad 12 lat od momentu pierwszego zgłoszenia się do OPS z jego pomocy korzysta 60 rodziny, od 6 do 12 lat, 42. Dane te potwierdzają powyższe stwierdzenia w odniesieniu do gminy Olszanica.

Tabela 34. Liczba rodzin utrzymujących się ze świadczeń

Czasokres	Liczba rodzin otrzymujących świadczenie
do 1 roku	28
od 1 roku do 2 lat	56
od 3 do 5 lat	65
od 6 do 12 lat	42
powyżej 12 lat	60

Zródło: danych GOPS w Olszanicy

Problem biedy w naszym kraju jest stosunkowo świeżej daty, a opierając się na badaniach amerykańskich można stwierdzić, że jeśli dziecko żyje w biedzie do piątego roku życia minimum przez trzy lata, to jego wskaźnik IQ zmniejsza się aż o 9 punktów. Oznacza to, że takie dziecko będzie miało zapewne trudności w szkole. Dorastanie w biedzie powoduje również następstwa psychologiczne – dziecko ma poczucie, że jest gorsze. Jest to spowodowane tym, że inne dzieci w szkole, ale również część nauczycieli, postrzega i traktuje biedne dzieci jako brudne i głupie. Warunki materialne tych dzieci powodują, że są to dzieci zaniedbane, ale nie gorzej rozwinięte.⁸

⁸ Na podstawie wywiadu z prof. Wielisławą Warzywodą-Kruszyńską – dyrektorką Instytutu Socjologii Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego

Tabela 35. Liczba dzieci (do 25 r. życia) w rodzinach korzystających z pomocy społecznej

Ogółem wszystkie dzieci	w tym liczba dzieci		
	w szkołach podstawowych i gimnazjalnych	w szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych, studia	liczba dzieci, które nie kontynuują nauki po ustaniu obowiązku szkolnego
410	257	103	50

Źródło: danych GOPS w Olszanicy

Według danych GOPS w Olszanicy ofiarami patologii życia rodzinnego jest 79 mieszkańców Gminy.

3.12. Stan i możliwości pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- pracy socjalnej;
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Główne cele pomocy społecznej:

- wsparcie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie - w miarę możliwości – do ich życiowego usamodzielniania i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka;
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym;

- zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia;
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie;
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie;
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

Pomoc społeczna od dnia 1 maja 2004 r. funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, Nr 99, poz. 1001, Nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 94, poz. 788, Nr 164, poz. 1366, Nr 175, poz. 1462, Nr 179, poz. 1487 i Nr 80, poz. 1493).

W roku 2003 w ramach zmian w systemie pomocy społecznej w pierwszym etapie wyłączono rentę socjalną z katalogu świadczeń pomocy społecznej. Od dnia 1 października 2003 renta socjalna stała się świadczeniem wypłacanym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na mocy ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2003 r. Nr 135, poz. 1268 z późn. zm.).

W następnym etapie przyjęte rozwiązania w zakresie budowanego jednolitego systemu świadczeń rodzinnych spowodowały przeniesienie niektórych świadczeń (zasilek stały, zasilek gwarantowany okresowy), wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414 z późn. zm.) do ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.).⁹

Jednostką organizacyjną Gminy Olszanica działającą w obszarze pomocy społecznej jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS)**.

GOPS w Olszanicy działa na podstawie:

- Ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64 poz. 593 z późn. zm.);
- Statutu (uchwała nr XIV/119/2004 Rady Gminy Olszanica z dnia 28 września 2004 roku).

Siedziba Ośrodka mieści się w budynku nr 210 w Olszanicy. Ośrodek obejmuje swoją działalnością teren Gminy Olszanica. GOPS jest jednostką budżetową finansowaną z budżetu Gminy oraz dotacji celowych na realizację zadań zleconych.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i

⁹ <http://www.mps.gov.pl>

rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;

- sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego;
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnowała z zatrudnienia w związku z koniecznością spowodowania bezpośredniej osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych lub osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- dożywianie dzieci;
- sprawianie pogrzebu, w tym osobo bezdomnym;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej;
- utworzenie i utrzymania ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań własnych gminy należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;

- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Zakres pomocy udzielonej przez GOPS w Olszanicy w latach 2006 – 2007 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 36. Zakres pomocy udzielonej przez GOPS w Olszanicy w latach 2006-2007

Rodzaj działalności	2006		2007	
	Liczba osób objęta działalnością	Kwota udzielonej pomocy [PLN]	Liczba osób objęta działalnością	Kwota udzielonej pomocy [PLN]
Zadania zlecone				
Zasiłki stałe ogółem	19	45.996	18	53.089
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną	1	1.000	1	6.000
Specjalne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	3	11.844	3	15.012
Zadania własne				

Zasiłki okresowe – ogółem	91	67.352	88	66.287
schronienie	-	-	-	-
posiłek	303	77.990	257	69.018
ubranie	-	-	-	-
Usługi opiekuńcze – ogółem	1	2.563	2	4.176
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ	-	-	-	-
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	1	1.500	3	2.500
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego	-	-	-	-
Sprawienie pogrzebu	2	4.538	-	-
Inne zasiłki celowe i w naturze – ogółem	536	180.640	155	102.168
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie – ogółem	-	-	-	-
Poradnictwo specjalistyczne	-	-	-	-
Interwencja kryzysowa	-	-	-	-
Praca socjalna	52	-	48	216

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Liczbę klientów Pomocy Społecznej w Gminie Olszanica w latach 2004 – 2007 przedstawia poniższa tabela.

Rok	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy	Liczba osób w rodzinach	Liczba ludności w Gminie	Procent klientów do ogółu mieszkańców
2004	298	571	1.295	5.129	25,25
2005	291	864	1.128	5.122	22,02
2006	310	854	1.132	5.123	22,10
2007	251	452	941	5.113	18,40

Rodzaj przyznanych świadczeń i liczbę klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy przedstawia poniżej zamieszczona tabela:

Tabela 37. Rodzaj przyznanych świadczeń i liczbę klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy

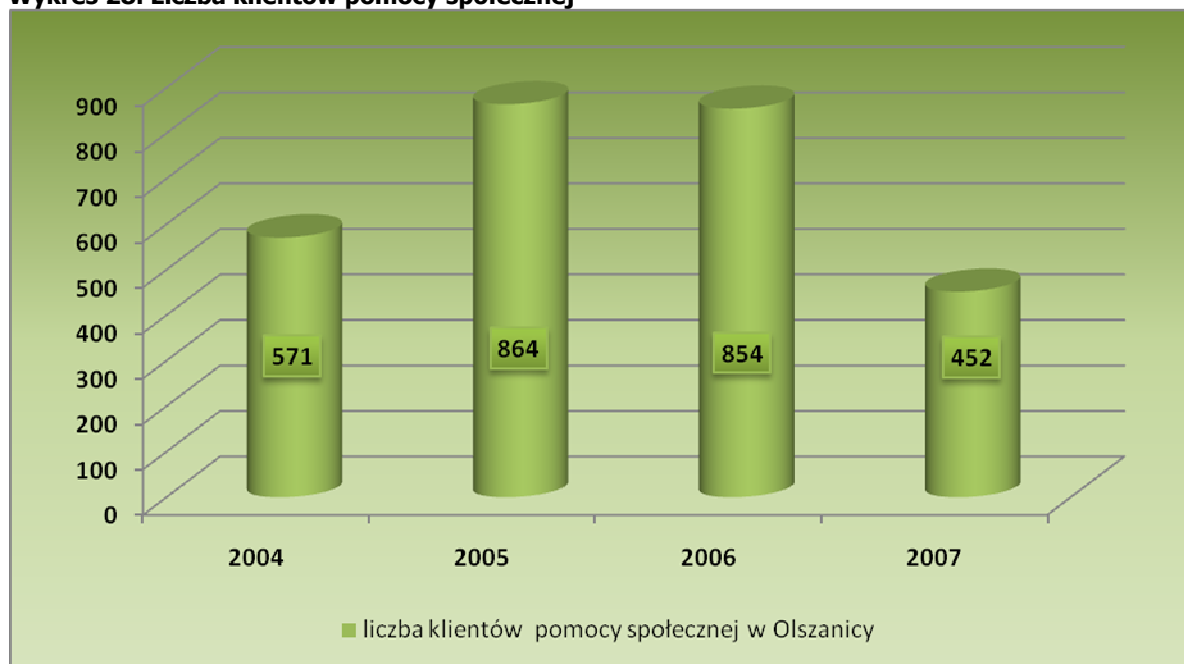
Rodzaj przyznanych świadczeń	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Liczba mieszkańców Gminy Olszanica objętych pomocą społeczną przez GOPS					
Zasiłek stały dla osób nie podejmujących pracy ze względu na sprawowanie opieki nad dzieckiem	15	14	14	12	12	14

niepełnosprawnym – od maja 2004r. jest świadczenie pielęgnacyjne wypłacane w ramach świadczeń rodzinnych						
Zasiłek stały wyrównawczy. Od 2004 zwany zasiłek stały			27	40	56	38
Renta celowa	-	-	-	-	-	-
Zasiłek okresowy	-	-	120	440	350	366
Zasiłek celowy			192	806	536	155
Zasiłek z tytułu ochrony macierzyństwa			47	-	-	-
Usługi opiekuńcze			4	7	4	5
Dożywianie			268	308	303	257
Zasiłki rodzinne			280	385	494	515
i pielęgnacyjne			29	90	104	121
Zasiłki jednorazowe dla kombatantów			-	-	-	-
Zasiłek dla rolników dotkniętych klęską suszy			-	-	1	6
Razem			981	2.088	1.859	1.477

Źródło: dane Urzędu Gminy w Olszanicy, GOPS

Jak wynika z powyższej tabeli i poniżej zamieszczonego wykresu liczba klientów pomocy społecznej charakteryzuje się brakiem jednoznacznej tendencji. W 2007 roku nastąpił spadek ich liczby o blisko 50%.

Wykres 28. Liczba klientów pomocy społecznej

Źródło: na podstawie danych UG w Olszanicy

Budżet Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy ustalony na lata 2005-2007 prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie.

Tabela 38. Budżet GOPS w Olszanicy

Rok	Plan	Wykonanie	Zadanie własne	Zadanie zlecone	W tym świadczenia rodzinne
2005	1.706.330,00	1.603.527,00	477.957,00	1.125.570,00	1.059.736,00
2006	2.172.087,00	2.069.031,50	553.616,59	1.515.414,91	1.450.984,49
2007	2.228.942,00	2.160.587,24	499.653,69	1.660.933,55	1.579.910,59

Źródło: dane Urzędu Gminy w Olszanicy, GOPS

Ogólną charakterystykę osób, którym przyznano decyzją świadczenie z pomocy społecznej przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 39. Podział według płci

Płeć	Ogółem	W tym osoby prowadzące samodzielne gospodarstwo domowe
Kobiety	468	25
Mężczyźni	473	32

Źródło: dane Urzędu Gminy w Olszanicy, GOPS

Tabela 40. Przekrój wiekowy

Przekrój wiekowy	Liczba kobiet	Przekrój wiekowy	Liczba mężczyzn
do 20 lat	226	do 20 lat	243
od 21 do 40 lat	128	od 21 do 40 lat	94
od 41 do 60 lat	96	od 41 do 65 lat	112
od 61 do 75 lat	10	od 66 do 75 lat	17
powyżej 75 lat	8	powyżej 75 lat	7

Źródło: dane Urzędu Gminy w Olszanicy, GOPS

Tabela 41. Stan cywilny

Stan cywilny	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Razem
Stan wolny	16	28	44
w tym konkubinat	4	2	6
mężatka/zonaty	397	426	823
pozostająca w separacji/ pozostający w separacji	11	4	15
rozwódka/rozwiedziony	26	11	37
wdowa/wdowiec	14	2	16

Źródło: dane Urzędu Gminy w Olszanicy, GOPS

Tabela 42. Wykształcenie

Wykształcenie	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Razem
brak	43	57	100
podstawowe	268	232	500
zawodowe	112	128	240
średnie	42	56	98
wyższe	3	-	3

Źródło: dane Urzędu Gminy w Olszanicy, GOPS

Najliczniejszą grupę wśród klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2006 roku stanowili mężczyźni. Poniższa tabela prezentuje powody przyznania pomocy społecznej przez GOPS w latach 2006-2007.

Tabela 43. Powody przyznania pomocy społecznej w Gminie Olszanica w latach 2006-2007

Wyszczególnienie	liczba gospodarstw domowych	liczba osób w gospodarstwach domowych	% ogółu mieszkańców	liczba gospodarstw domowych	liczba osób w gospodarstwach domowych	% ogółu mieszkańców
	2006			2007		
Ubóstwo	216	864	16,86	45	167	3,27
Sieroctwo	1	5	0,10	1	6	0,12
Bezdomność	3	9	0,18	1	1	0,02
Ochrona macierzyństwa	12	64	1,95	5	26	0,51
Bezrobocie	178	681	13,29	130	507	9,92
Niepełnosprawność	61	210	4,10	55	184	3,60
Długotrwała lub ciężka choroba	71	228	4,45	59	175	3,42
Bezradność	57	272	5,31	55	211	4,13
Przemoc w rodzinie	-	-	-	-	-	-
Alkoholizm	10	28	0,55	4	16	0,31
Narkomania	-	-	-	-	-	-
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	-	-	-	-	-	-
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze	-	-	-	-	-	-
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	-	-	-	-	-	-
Zdarzenia losowe	1	4	0,08	3	9	0,18
Sytuacja kryzysowa	-	-	-	-	-	-
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	-	-	-	1	6	0,12

Źródło: dane GOPS w Olszanicy

Zgodnie z powyższą tabelą widoczne jest, iż podstawowym powodem przyznawania pomocy społecznej w Gminie jest bezrobocie. Z pomocy tej w 2007 roku skorzystało np. 10% ogółu mieszkańców Gminy. Drugim takim powodem, aczkolwiek mniej liczny jest bezradność, długotrwała ciężka choroba i ubóstwo.

Analiza sytuacji, analiza działalności GOPS

Zadania pomocy społecznej od kilku lat zmieniają się nieustannie, coraz więcej zadań wcześniej wykazanych jako zadania zlecone gminie do realizacji jest przenoszonych do obowiązkowych zadań własnych gminy. Z tego też powodu zmniejszają się dotacje na realizację zadań zleconych, przychodzą natomiast dotacje celowe na realizację poszczególnych zadań własnych gminy z zakresu pomocy społecznej. Gmina przeznacza także duże środki własne na pomoc społeczną, nie brakuje środków na dożywianie, usługi opiekuńcze, czy też zasiłki. W październiku 2003 roku ZUS przejął wypłatę rent socjalnych i zasiłków pielęgnacyjnych wypłacanych przy tym świadczeniu, zmniejszyła się z tego powodu liczba osób objętych pomocą społeczną, aby zwiększyć się ponownie z powodu wprowadzenia programu dożywiania dzieci w szkołach, przy podniesionym progu kryterium – 200% kryterium dochodowego. Wprowadzony w 2006 roku program wieloletni „Pomoc państwa w dożywianiu” oprócz dożywiania dzieci w szkołach, pozwolił także na pomoc w postaci zasiłków celowych na zakup żywności. Część rodzin, szczególnie te niepełne lub wielodzietne przestało się kwalifikować do pomocy, gdyż przy wypłacanych świadczeniach rodzinnych jest szereg dodatków, w tym: dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka, dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej (3 i więcej dzieci), które znacznie podniosły dochody rodzin. W 2004 roku GOPS otrzymał do realizacji kolejne zadanie: realizację ustawy o świadczeniach rodzinnych. Poziom i zakres realizacji tego zadania w latach 2005-2007 prezentuje poniższa tabela.

Analizując ten okres można stwierdzić, że w roku 2007 w porównaniu z rokiem 2006 o ponad 4% zmniejszyła się suma wypłaconych świadczeń ogółem, aczkolwiek kwota udzielonych świadczeń wzrosła (nie porównywano z rokiem 2005 ponieważ w roku 2006 świadczenia rodzinne przestały wypłacać zakłady pracy). Dane te wskazują jak istotnie wzrastają potrzeby mieszkańców w tym zakresie oraz jak wzrasta obciążenie dla Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Tabela 44. Świadczenia rodzinne zrealizowane przez GOPS w latach 2005-2007

Lp.	Świadczenia	2005 r.		2006 r.		2007 r.	
		Kwota [zł]	Liczba świadczeń	Kwota [zł]	Liczba świadczeń	Kwota [zł]	Liczba świadczeń
1	Zasiłki rodzinne	369.322	8.049	563.837	11.038	650.456	10.516
2	Dodatki do zasiłku z tytułu:	482.890	4.605	499.970	6.099	511.801	5.614
2.1	urodzenia dziecka	14.500	29	31.000	31	23.000	23
2.2	opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	93.060	238	80.580	205	85.681	223
2.3 ¹⁰	samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania	12.800	32				
2.4	samotnego wychowywania dziecka	177.470	1.011	53.740	274	36.410	209
2.5	kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego:	20.470	305	33.700	474	39.580	508
2.5.1	kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia	2.200	44	2.790	52	3.000	50
2.5.2	kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 roku życia	18.270	261	30.910	422	36.580	458
2.6	rozpoczęcie roku szkolnego	61.560	684	70.140	702	67.600	676
2.7	podjęcie przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania:	64.680	1.539	98.970	2.177	106.090	2.057
2.7.1	na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła	6.240	78	7.590	91	7.290	81
2.7.2	na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła	58.440	1.461	91.380	2.086	98.800	1.976
2.8	wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	38.350	767	131.840	2.236	153.440	1.918
3	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka			43.000	43	34.000	34
4	Zasiłek pielęgnacyjny	85.680	595	182.604	1.242	220.572	1.442
5	Świadczenie pielęgnacyjne	58.772	142	60.424	145	67.130	161
	RAZEM ŚWADCZENIA	996.664	13.391	1.349.835	18.567	1.483.959	17.767
	Wypłacone zaliczki alimentacyjne	17.273	47	42.891	307	34.814	242

10

Do 31.08.2006r – kwota - 3.600 / liczba - 9

Źródło: dane GOPS Olszanica

3.13. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych według społeczności lokalnej

Diagnoza i analiza problemów społecznych dotyczyła wyodrębnienia głównych sfer aktywności społecznej, w których mogą pojawiać się problemy, a następnie przeprowadzeniu konsultacji społecznych, które pozwoliły na identyfikację problemów w poszczególnych obszarach.

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w czerwcu 2008 roku z udziałem społeczności lokalnej oraz partnerów społeczno-gospodarczych funkcjonujących na obszarze Gminy.

3.13.1. Identyfikacja obszarów problemowych

Do podstawowych sfer aktywności społecznej na obszarze Gminy, należą:

- zabezpieczenie materialne;
- edukacja publiczna i opieka nad dziećmi;
- ochrona zdrowia;
- pomoc społeczna, polityka prorodzinna oraz jakość zamieszkiwania (w tym potrzeba schronienia i wyżywienia);
- kultura;
- rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomani, bezpieczeństwo;
- kontakty społeczne i aktywność społeczna;

W sferach tych zostały zidentyfikowane następujące potencjalne obszary problemowe:

- zabezpieczenie materialne:
 - o poziom dochodów;
 - o struktura dochodów;
 - o możliwość zachowania, odtwarzania i powiększania dochodów;
- edukacja publiczna i opieka nad dziećmi:
 - o długość kształcenia szkolnego, jakość kształcenia;
 - o poziom wykształcenia mieszkańców;
 - o czas poświęcony rozwojowi fizycznemu;
 - o poziom rozwoju fizycznego;
 - o czas na rozwój emocjonalny i duchowy;
 - o opieka nad dziećmi;
- ochrona zdrowia:
 - o przeciętna długość trwania życia;
 - o umieralność niemowląt;
 - o udział niepełnosprawnych;
 - o zachorowalność, w tym na choroby przewlekłe, choroby cywilizacyjne;

- o dietność rodzin;
 - o dostęp do otwartego i zamkniętego leczenia;
 - o zagrożenia zdrowia i życia wynikające z zachowań patologicznych;
 - o styl życia.
- pomoc społeczna, polityka prorodzinna oraz jakość zamieszkiwania (w tym potrzeba schronienia i wyżywienia):
 - o skala zapotrzebowania na pomoc społeczną;
 - o postawy ludzi korzystających z pomocy społecznej;
 - o dyskryminacja osób z dysfunkcjami;
 - o możliwość samodzielnego zamieszkiwania;
 - o wielkość i standard mieszkań;
 - o skala ewentualnej bezdomności;
- kultura:
 - o poziom biernego uczestnictwa w kulturze;
 - o poziom uczestnictwa czynnego w kulturze;
 - o dostęp do różnorodnej oferty kulturalnej;
- rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii, bezpieczeństwo:
 - o zagrożenia przestępczością;
 - o zagrożenia spokoju społecznego;
 - o zagrożenia związane z komunikacją;
 - o zagrożenia zdarzeniami losowymi;
 - o alkoholizm, narkomania;
- kontakty społeczne i aktywność społeczna:
 - o stopień integracji społeczności lokalnych;
 - o stopień zorganizowania społeczności lokalnych;
 - o tolerancję;
 - o ofiarność;
 - o lojalność grupowa;
 - o możliwości oddziaływania na otoczenie materialne i społeczne;
 - o możliwości aktywności zawodowej;
 - o możliwości innej aktywności pozazawodowej.

3.13.2. Generowanie problemów

Wszystkie zidentyfikowane powyżej sfery aktywności społecznej związane są z istnieniem sytuacji problemowych. Problemy te mają jednak różną wagę i w różnym stopniu są odczuwane przez społeczność lokalną. W celu wyodrębnienia najbardziej problemowych sfer aktywności i konkretnych problemów w nich występujących – z punktu widzenia

społeczności lokalnej Gminy – zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, warsztaty oraz wywiady bezpośrednie z pracownikami GOPS. Ewaluacja dokonana w trakcie wymienionych wyżej działań ma charakter oceny jakościowej, która może być różnie rozumiana i definiowana, ale nikt nie kwestionuje faktu, że jej nadrzędnym celem jest uporządkowane i systematyczne gromadzenie wiedzy. Jest formą praktyki społecznej nastawionej na rozwój potencjału społecznego konkretnych instytucji i organizacji. Wykracza daleko ponad tradycyjnie ustalone standardy badań socjometrycznych. Każdy z uczestników procesu społecznego **ocenia rzeczywistość przez pryzmat własnych doświadczeń i sytuacji, w które jest zaangażowany; postrzega przez „filtr” swojej osobowości.** Ewaluacja daje niepowtarzalną okazję do pełnego oraz względnie obiektywnego opisu rzeczywistości i stawiania pytań o uwarunkowania rozwoju. Według K. Aspinwall ewaluacja „Jest częścią procesu podejmowania decyzji. Obejmuje wydawanie opinii o wartości działania poprzez systematyczne, jawne zbieranie i analizowanie informacji o nim w odniesieniu do znanych celów, kryteriów i wartości”.

W wyniku prowadzonych spotkań zostały wskazane następujące problemy w sferze społecznej:

Pomoc społeczna, polityka prorodzinna, jakość zamieszkiwania

- niewystarczająca ilość środków w stosunku do skali zapotrzebowania na wsparcie;
- zbyt trudne do zrealizowania kryterium dostępności do środków z GOPS;
- postawa roszczeniowa niektórych mieszkańców;
- część osób będących w potrzebie nie korzysta z pomocy – wstydzą się „prosić”;
- bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych w większości budynków użyteczności publicznej ;
- brak dostępu do gazu sieciowego;
- sporadyczne przypadki braku dostępu do bieżącej wody;
- niski standard mieszkań – ograniczone możliwości podłączenia do kanalizacji;
- brak mieszkań socjalnych, zastępczych, chronionych;
- występowanie sporadycznych przypadków bezdomności.

Edukacja publiczna, opieka nad dziećmi

- niezadawalający poziom wykształcenia mieszkańców;
- ograniczone możliwości szkół w zakresie prowadzenia dodatkowych i atrakcyjnych zajęć dla dzieci i młodzieży – niewystarczająca subwencja;
- niska świadomość części mieszkańców dotycząca ważności wykształcenia dla rozwoju osobistego i możliwości skutecznego występowania na rynku pracy;

- ograniczona dostępność zajęć pozalekcyjnych – brak zasobów transportowych i finansowych;
- niewystarczająca baza szkolna (sale gimnazjalne, zaplecze sportowe, pomieszczenia dydaktyczne);
- niezadawalający poziom rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży;
- za mało czasu poświęconego na rozwój emocjonalny i duchowy, brak bodźców;
- zbyt małe zaangażowanie rodziców w organizację wolnego czasu dzieciom i młodzieży;
- niedostateczne wyposażenie świetlic szkolnych i wiejskich;
- niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży;
- przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dzieci i młodzieży na szkoły;
- „euro-dzieci” – narastające zjawisko pozostawiania dzieci bez dostatecznej opieki w związku z wyjazdami zarobkowymi za granicę;
- brak zorganizowanej opieki popołudniowej dla dzieci szkolnych (np. świetlice z zapewnioną opieką);
- brak zorganizowanej całodziennej opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym;
- duża liczba rodzin i osób wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, wymagających profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych;
- brak świetlic socjoterapeutycznych;
- brak specjalistycznych punktów wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych np. specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne.

Bezpieczeństwo, rozwiązywanie problemów alkoholowych, narkomania

- ukrywane przypadki przemocy w rodzinie (psychiczno – fizyczna);
- rosnące zjawisko występowania awantur domowych;
- rosnąca liczba przypadków rozbojów;
- przypadki wandalizmu i niszczenia mienia publicznego;
- łatwy dostęp do alkoholu (z Ukrainy), sprzedaż alkoholu nieletnim;
- wzrost spożycia alkoholu;
- wypadki w ruchu komunikacyjnym i przy obsłudze sprzętu mechanicznego związane z piciem alkoholu;
- zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu komunikacyjnym – prowadzenie pojazdów przez osoby nieletnie;
- słaba jakość dróg – wyższa wypadkowość;
- podwyższona wypadkowość w ruchu komunikacyjnym w sezonie turystycznym.

Ochrona zdrowia

- niska świadomość w zakresie profilaktyki i zdrowego stylu życia;
- złe nawyki żywieniowe będące przyczyną chorób (dużo, tłusto);
- utrudniony dostęp do żywności o wysokiej jakości (droga tzw. zdrowa żywność, niedostateczne zaopatrzenie);
- wzrost liczby zachorowań na choroby cywilizacyjne (nowotwory, cukrzyca, choroby układu krążenia);
- styl życia niesprzyjający utrzymaniu zdrowia i wysokiej sprawności;
- niska aktywność fizyczna, siedzący tryb życia;
- brak gabinetu stomatologicznego;
- bardzo utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej;
- migracje – powszechne wyjazdy ludzi młodych za granicę (głównie z powodów ekonomicznych);
- spadek liczba urodzeń.

Zabezpieczenie materialne

- niskie zarobki na terenie gminy;
- niska lub brak motywacji do pracy ludzi młodych i bezrobotnych;
- bardzo ograniczony rynek pracy na terenie gminy;
- szara strefa – częste przypadki zatrudniania „na czarno”;
- niskie kwalifikacje zawodowe znacznej części bezrobotnych.

Kontakty społeczne, aktywność społeczna

- niski stopień współpracy pomiędzy lokalnymi organizacjami pozarządowymi;
- niewystarczająca skuteczność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy na działalność statutową;
- ograniczona możliwość zmiany czy podnoszenia kwalifikacji zawodowych na terenie gminy;
- za mała integracja mieszkańców w zakresie rozwiązywania spornych problemów;
- niezdrowa rywalizacja pomiędzy sołectwami.

Kultura

- niski udział mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych;
- niewystarczająca oferta kulturalna;
- niewystarczające wyposażenie zespołów ludowych (stroje, instrumenty);

- niedostateczne wyposażenie wiejskich Domów Kultury;
- zbyt mało instruktorów i animatorów kultury.

3.13.3. Analiza problemów

Pomoc społeczna, polityka prorodzinna, jakość zamieszkiwania

W zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej i jakości zamieszkiwania zostały zidentyfikowane problemy takie jak: niewystarczająca ilość środków na wsparcie w stosunku do skali zapotrzebowania, zbyt trudne do zrealizowania kryteria dostępności do środków z GOPS, postawa roszczeniowa większości klientów pomocy społecznej, ale również i część mieszkańców gminy uważa za ujmę wnioskowanie o pomoc, która mu się prawnie należy. Większość obiektów użyteczności publicznej na terenie gminy nie jest przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, co stanowi ważny problem dla niepełnosprawnych mieszkańców gminy (161 osób z tej grupy to klienci GOPS – u).

Część mieszkańców Gminy przystosowała się do złych warunków życia utrzymując się wyłącznie z zasiłków wypłacanych z pomocy społecznej. Osoby te często charakteryzują się biernością w podejściu do życia i nie poszukują aktywnie jakichkolwiek źródeł zarobku.

Na terenie Gminy istnieją jeszcze domy z brakiem dostępu do wody bieżącej, brak jest gazociągu, mieszkańcy muszą się zaopatrywać w gaz w butlach. Gmina jest bardzo słabo skanalizowana, na terenie Gminy jest jedynie 1,5km sieci kanalizacyjnej, co rodzi kolejny problem jakim jest niewystarczająca liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej. Problemem jest również brak możliwości zapewnienia schronienia osobom czy rodzinom będącym w trudnej sytuacji rodzinnej i bezdomnym. Sytuacja taka spowodowana jest np. brakiem mieszkań socjalnych, zastępczych czy chronionych na terenie Gminy.

Edukacja publiczna i opieka nad dziećmi

W obszarze edukacji publicznej i opieki nad dziećmi zostały zidentyfikowane takie problemy jak: niezadowalający poziom rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży, przyczyn niniejszego problemu upatrywać należy w niedostatecznej świadomości (zarówno rodziców jak i dzieci) konsekwencji braku odpowiedniej aktywności fizycznej, oraz w braku odpowiedniego zaplecza we wszystkich miejscowościach gminy do uprawiania sportu i innych zajęć ruchowych, co również stanowi znaczący problem na terenie gminy. Już teraz wśród dzieci i młodzieży z Gminy Olszanica jest znaczny odsetek przypadków z wadami postawy. Brak dbałości o rozwój fizyczny dzieci i młodzieży będzie skutkował w przyszłości wzrostem liczby osób młodych będących na rencie z tytułu niezdolności do pracy z powodów zdrowotnych oraz wymagających rehabilitacji. Do grupy problemów zidentyfikowanych w analizowanym obszarze należy też niezadowalający poziom wykształcenia oraz niska świadomość

dotycząca wykształcenia przejawiające się znacznym odsetkiem osób z wykształceniem podstawowym ukończonym i zasadniczym zawodowym (ponad 60% ogółu mieszkańców). Ponadto niewystarczająca subwencja dla szkół, niewystarczająca ilość środków na zajęcia pozalekcyjne, pozaszkolne wyjazdy, ograniczona dostępność do zajęć pozalekcyjnych ze względu na brak możliwości dojazdu do szkół w godzinach popołudniowych oraz (brak zasobów transportowych i finansowych) skutkują tym, że dzieci mają ograniczone możliwości poszerzania swoich umiejętności oraz rozwijania i budowania zainteresowań. Za mało czasu poświęconego na rozwój emocjonalny i duchowy, brak bodźców, zbyt małe zaangażowanie rodziców w organizację wolnego czasu dzieciom i młodzieży, niedostateczne wyposażenie świetlic, niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży, przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie, „euro-dzieci”, brak zorganizowanej opieki popołudniowej dla dzieci szkolnych (świetlice z opieką), to kolejne problemy zidentyfikowane w analizowanym obszarze skutkujące tym, że większość młodzieży można zakwalifikować jako typ odbiorcy środków masowego przekazu i typ zorientowany na współżycie w grupie. Przejawiający się wzorem zachowań polegających głównie na lekturze prasy, słuchaniu radia i oglądaniu telewizji oraz na rozmowach towarzyskich, pogawędkach oraz dowolnym, spontanicznym przebywaniu razem.

Na obszarze Gminy nie ma przedszkoli całodziennych, funkcjonuje natomiast alternatywna forma przedszkola, która oferuje trzygodzinną opiekę nad dziećmi kilka dni w tygodniu. Negatywną stroną tej sytuacji jest fakt, iż praca zawodowa rodziców może pozostawać ograniczona ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dziećmi do osiągnięcia przez nie wieku szkolnego. Równocześnie rozwój (w tym rozwój zachowań społecznych) dziecka jest wszechstronniejszy jeśli od najmłodszych lat ma ono kontakt z grupą rówieśników i uczestniczy w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez odpowiednio przygotowany personel.

Bardzo częstym zjawiskiem jest niedostateczne przygotowanie zawodowe osób kończących naukę w szkołach średnich. Młodzi ludzie nie są przygotowani do świadczenia pracy, wymagają dalszej nauki zawodu a przynajmniej dokończania, czy doskonalenia kwalifikacji. Częstym problemem bywa również fakt nierównych szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży o różnym stopniu rozwoju, dlatego też należy zwrócić szczególną uwagę na kwestię integracji dzieci i młodzieży oraz ułatwianie procesu wychowawczo-edukacyjnego w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Lesku.

Również wyposażenie szkół w pomoce naukowe i sprzęt dydaktyczny, mimo iż ulega systematycznej poprawie, dalej jest niedostateczne. Sytuacja ta wpływa na obniżenie szans edukacyjnych dzieci z terenu Gminy. Na terenie gminy brak jest świetlic socjoterapeutycznych oraz punktów wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych typu: specjalne poradnictwo prawne, psychologiczne itp.

Bezpieczeństwo, rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii,

W przedmiotowym zakresie zidentyfikowanymi problemami są: ukrywana przemoc w rodzinie (psychiczno – fizyczna), awantury domowe. Ofiary przemocy nie zgłaszają takich zdarzeń na Policji, a co gorsze boją się i wstydzą szukać dla siebie pomocy.

W trakcie konsultacji kwestię alkoholizmu zidentyfikowano jako znaczący problem Gminy, wskazując na wzrastającą liczbę osób nadużywających alkoholu, (łatwy dostęp do alkoholu – Ukraina), a wśród nich coraz młodszych mieszkańców (sprzedaż alkoholu dla nieletnich). Gmina realizuje Program przeciwdziałania temu zjawisku.

Dane o zjawisku przestępczości podane przez Rewir Dzielnicowych w Olszanicy świadczą o tym, że Olszanica jest Gminą bezpieczną, w której liczba przestępstw z roku na rok maleje. Aczkolwiek zdarzają się rozboje, przypadki wandalizmu i niszczenia mienia stanowiące problem dla mieszkańców Gminy.

Znaczącym problemem pozostają zagrożenia związane ze stanem technicznym dróg (słaba jakość dróg) oraz z ruchem na drogach zwłaszcza w sezonie turystycznym (wyższa wypadkowość). Wzrasta liczba kierowców w stanie nietrzeźwym, oraz nieletnich nieuprawnionych do prowadzenia pojazdów stanowiących zagrożenie dla wszystkich użytkowników dróg.

Ochrona zdrowia

W zakresie ochrony zdrowia zidentyfikowanymi problemami są: bardzo utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej, niska świadomość w zakresie profilaktyki i zdrowego stylu życia, utrudniony dostęp do żywności o wysokiej jakości skutkujące złymi nawykami żywieniowymi, wzrostem zachorowań na choroby cywilizacyjne (nowotwory, cukrzyca, choroby układu krążenia) stylem życia niesprzyjającym utrzymaniu zdrowia i wysokiej sprawności oraz tym, że mieszkańcy gminy średnio dożywają do 65 roku życia.

Na terenie Gminy istnieje budynek dawnego ośrodka zdrowia, w którym działają: Prywatna Praktyka Lekarska – lek. Med. Zbigniew Fałkowski i Specjalistyczna Praktyka Lekarska Urszula Pałubicka. Ponadto istnieje Gabinet Rehabilitacyjny. Zakłady te świadczą usługi na dobrym poziomie w zakresie leczenia internistycznego. Mieszkańcy Gminy mają natomiast problem z dostępem do leczenia stomatologicznego i specjalistycznego. Lecznictwo to jest nisko rozwinięte, co powoduje konieczność korzystania z przychodni w mieście powiatowym lub sąsiednich gminach. Fakt ten związany jest z koniecznością uciążliwego dojazdu do lekarza oraz długotrwałym okresem oczekiwania na usługi medyczne.

Innym ważnym problemem jest spadek liczby urodzeń, co w znacznym stopniu wpływa na obserwowany od 2002 roku spadek liczby ludności. Niepokojącym zjawiskiem jest też emigracja młodych ludzi w celach zarobkowych.

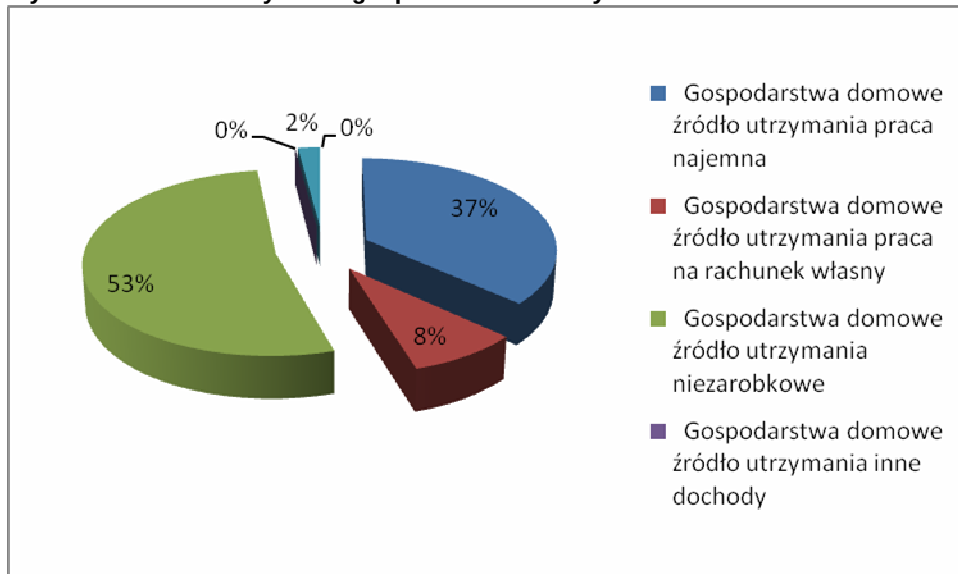
Zabezpieczenie materialne

W sferze zabezpieczenia materialnego najbardziej istotnymi problemami są: niskie zarobki na terenie gminy, niska lub brak motywacji do pracy ludzi młodych i bezrobotnych, bardzo ograniczony rynek pracy, znaczny udział osób zatrudnionych w szarej strefie, gdyż prywatni przedsiębiorcy chcą uniknąć opłat związanych z zatrudnieniem pracowników oraz niskie kwalifikacje zawodowe znacznej części bezrobotnych. Znaczącym problemem w Gminie Olszanica i powiecie leskim jako całości jest bezrobocie. Na koniec kwietnia 2008 r. stopa bezrobocia w powiecie leskim ogółem wynosiła 21,2%, przy stopie 13,6% w województwie podkarpackim i 10,5% w kraju.

Zgodnie z wcześniej przedstawionymi danymi widoczne jest, iż sytuacja na rynku pracy w powiecie leskim, jest bardzo zła – stopa bezrobocia jest jedną z najwyższych w całym województwie, ponad dwukrotnie przewyższając średnią krajową. Korzystnym symptomem jest natomiast fakt spadku liczby bezrobotnych w powiecie w porównaniu z rokiem 2007. Do spadku bezrobocia przyczynił się przede wszystkim wzrost wyłączeń z ewidencji bezrobotnych, osób które znalazły pracę. Powodem było też rozpoczęcie się prac sezonowych w budownictwie, rolnictwie, ogrodnictwie, transporcie, turystyce i leśnictwie. Znaczenie miała również realizacja programów aktywizacji bezrobotnych z Funduszu Pracy i ze środków unijnych, w tym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Ponadto wzrosła liczba osób, które nie potwierdziły gotowości do podjęcia pracy lub dobrowolnie zrezygnowały ze statusu bezrobotnego. Częstym powodem takich decyzji jest brak motywacji do pracy. Rezygnacja ze statusu dotyczy też wyjeżdżających za granicę.

Ponadto widoczne jest, iż w gminie zarejestrowanych jest blisko 18% ogółu bezrobotnych w powiecie. Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest udział osób długotrwale bezrobotnych, który stanowi ponad 71% wszystkich bezrobotnych z Gminy Olszanica. Znaczącym problemem pozostaje również to, iż jedynie 14% bezrobotnych w Gminie Olszanica ma prawo do zasiłku, jak również fakt, że 53% gospodarstw domowych utrzymuje się z niezarobkowych źródeł utrzymania, takich jak: emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne, emerytura rolna, renta z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna, renta rodzinna, zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek pomocy społecznej oraz innych niezarobkowych źródeł.

Wykres 29. Źródła utrzymania gospodarstw domowych w Gminie Olszanica

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kontakty społeczne i aktywność społeczna

W obszarze kontaktów społecznych i aktywności społecznej jako podstawowe problemy zostały zidentyfikowane: niski stopień współpracy pomiędzy lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ograniczona możliwość zmiany czy podnoszenia kwalifikacji zawodowych, za mała integracja mieszkańców w zakresie rozwiązywania spornych problemów, niezdrowa rywalizacja pomiędzy sołectwami.

Powyższe problemy wskazują jednoznacznie, iż stopień zainteresowania mieszkańców sprawami Gminy i społeczności lokalnej jest wysoce niezadowolający. Występuje również bierność większości lokalnych organizacji pozarządowych, w pozyskiwaniu funduszy na działalność statutową. Mieszkańcy poszczególnych miejscowości mogliby wspólnie opracowywać plany rozwoju miejscowości i realizować konkretne projekty rozwojowe.

Kultura

W Gminie Olszanica w każdej miejscowości funkcjonują Wiejskie Domy Kultury i Świetlice Wiejskie, aczkolwiek ich wyposażenie jest niewystarczające. Ponadto w Gminie działa 9 zespołów ludowych i jedna kapela ludowa, również niedostatecznie wyposażonych (w stroje i instrumenty). W zakresie kultury przeważająca większość mieszkańców Gminy wskazuje też na niewystarczającą ofertę kulturalną oraz zbyt mało instruktorów i animatorów kultury, zauważa się niski udział mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych.

3.13.4. Ustalenie priorytetów

W trakcie prowadzonych konsultacji społecznych oraz bezpośrednich wywiadów z pracownikami Urzędu Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy wyznaczone problemy zostały uszeregowane hierarchicznie, jako problemy wysoko-priorytetowe, średniopriorytetowe i niskopriorytetowe.

Uszeregowanie problemów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 45. Hierarchizacja problemów

Problemy wysokopriorytetowe
• brak mieszkań socjalnych, zastępczych, chronionych; • niewystarczająca ilość środków w stosunku do skali zapotrzebowania na wsparcie; • niewystarczająca baza szkolna (sale gimnazjalne, zaplecze sportowe, pomieszczenia dydaktyczne); • zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu komunikacyjnym – prowadzenie pojazdów przez osoby nieletnie; • niezadawalający poziom rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży; • „euro-dzieci” – narastające zjawisko pozostawiania dzieci bez dostatecznej opieki w związku z wyjazdami zarobkowymi za granicę; • duża liczba rodzin i osób wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, wymagających profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych; • niedostateczna dostępność specjalistycznego leczenia; • brak gabinetu stomatologicznego; • bardzo utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej; • niskie zarobki na terenie gminy; • wypadki w ruchu komunikacyjnym i przy obsłudze sprzętu mechanicznego związane z piciem alkoholu; • bardzo ograniczony rynek pracy na terenie gminy; • brak zorganizowanej całodziennej opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym; • brak świetlic socjoterapeutycznych; • brak specjalistycznych punktów wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych np. specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne.
Problemy średniopriorytetowe
• ukrywane przypadki przemocy w rodzinie (psychiczno – fizyczna); • rosnące zjawisko występowania awantur domowych; • rosnąca liczba przypadków rozbojów; • niskie kwalifikacje zawodowe znacznej części bezrobotnych;

- brak dostępu do gazu sieciowego;
- niski standard mieszkań – ograniczone możliwości podłączenia do kanalizacji;
- występowanie sporadycznych przypadków bezdomności;
- zbyt trudne do zrealizowania kryteria dostępności do środków z GOPS;
- bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych w większości budynków użyteczności publicznej;
- przypadki wandalizmu i niszczenia mienia publicznego;
- podwyższona wypadkowość w ruchu komunikacyjnym w sezonie turystycznym;
- niezadawalający poziom wykształcenia mieszkańców;
- ograniczone możliwości szkół w zakresie prowadzenia dodatkowych i atrakcyjnych zajęć dla dzieci i młodzieży – niewystarczająca subwencja;
- ograniczona dostępność do zajęć pozalekcyjnych – brak zasobów transportowych i finansowych;
- zbyt małe zaangażowanie rodziców w organizację wolnego czasu dzieciom i młodzieży;
- niedostateczne wyposażenie świetlic szkolnych i wiejskich;
- niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży;
- przrzucanie odpowiedzialności za wychowanie dzieci i młodzieży na szkoły;
- brak zorganizowanej opieki popołudniowej dla dzieci szkolnych (np. świetlice z zapewnioną opieką);
- łatwy dostęp do alkoholu (z Ukrainy), sprzedaż alkoholu nieletnim;
- wzrost spożycia alkoholu;
- wzrost liczby zachorowań na choroby cywilizacyjne (nowotwory, cukrzyca, choroby układu krążenia);
- migracje – powszechne wyjazdy ludzi młodych za granicę (głównie z powodów ekonomicznych);
- spadek liczba urodzeń;
- niska lub brak motywacji do pracy ludzi młodych i bezrobotnych;
- niewystarczająca skuteczność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy na działalność statutową;
- ograniczona możliwość zmiany czy podnoszenia kwalifikacji zawodowych na terenie gminy;
- niski udział mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych;
- niewystarczające wyposażenie zespołów ludowych (stroje, instrumenty);
- niedostateczne wyposażenie wiejskich Domów Kultury;

- zbyt mało instruktorów i animatorów kultury.

Problemy niskopriorytetowe

- sporadyczne przypadki braku dostępu do bieżącej wody;
- część osób będących w potrzebie nie korzysta z pomocy – wstydzą się „prosić”;
- postawa roszczeniowa niektórych mieszkańców;
- niska świadomość części mieszkańców dotycząca ważności wykształcenia dla rozwoju osobistego i możliwości skutecznego występowania na rynku pracy;
- za mało czasu poświęconego na rozwój emocjonalny i duchowy, brak bodźców;
- słaba jakość dróg – wyższa wypadkowość;
- niska świadomość w zakresie profilaktyki i zdrowego stylu życia;
- złe nawyki żywieniowe będące przyczyną chorób (dużo, tłusto);
- utrudniony dostęp do żywności o wysokiej jakości (droga tzw. Zdrowa żywność, niedostateczne zaopatrzenie);
- styl życia niesprzyjający utrzymaniu zdrowia i wysokiej sprawności;
- niska aktywność fizyczna, siedzący tryb życia;
- szara strefa – częste przypadki zatrudniania „na czarno”;
- niski stopień współpracy pomiędzy lokalnymi organizacjami pozarządowymi;
- za mała integracja mieszkańców w zakresie rozwiązywania spornych problemów;
- niezdrowa rywalizacja pomiędzy sołectwami;
- niewystarczająca oferta kulturalna.

Źródło: opracowanie własne

3.13.5. Analiza SWOT

Po wstępnych analizach sytuacji Gminy, podjęto czynności zmierzające do całościowej oceny stanu istniejącego oraz wskazania głównych trendów i kluczowych problemów. W tym celu przeprowadzona została analiza SWOT, która pozwala na zidentyfikowanie problemów i potencjałów działania oraz uwarunkowań zewnętrznych, stanowiących zagrożenia i szanse rozwoju.

Analiza SWOT jest metodą stosowaną w opracowaniach dokumentów o charakterze strategicznym, umożliwiającą rozpoznanie atutów – mocnych stron (Strengths), słabości (Weaknesses), szans (Opportunities) i zagrożeń (Threats).

Pojęcia te należy rozumieć w sposób następujący:

- **Atut** – uwarunkowanie oceniane pozytywnie ze względu na możliwość realizacji celów rozwojowych, wewnętrzny potencjał gminy,
- **Słabość** – uwarunkowanie wewnętrzne oceniane negatywnie, niekorzystne z punktu widzenia realizacji celów,
- **Szansa** – korzystne zjawisko zewnętrzne lub proces sprzyjający realizacji celów rozwoju

gminy, poza możliwościami bezpośredniego wpływu,

- **Zagrożenie** – zjawisko lub proces stanowiący przeszkodę w realizacji celów.

Tabela 46. Analiza SWOT sfery społecznej Gminy Olszanica

Czynniki sprzyjające rozwojowi	Czynniki niesprzyjające rozwojowi
Czynniki rozwojowe wewnętrzne Gminy Olszanica	
Atuty	Słabości
tworzenie stanowisk pracy w ramach prac interwencyjnych,	duży udział osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (rent i emerytur, zasiłków),
rosnąca liczba osób podejmujących działalność gospodarczą,	kwalifikacje zawodowe niedostosowane do aktualnych potrzeb pracodawców,
funkcjonujące zorganizowane grupy mieszkańców i organizacje pozarządowe (np. KGW, OSP),	niska kreatywność w dostosowaniu się do potrzeb rynku pracy,
realizowane w szkołach programy profilaktyczne dla dzieci,	mała liczba miejsc pracy na terenie gminy,
realizowane programy antyalkoholowe,	niska towarowość gospodarstw rolnych,
realizowane programy przeciwdziałania narkomanii,	rozdrobienie gospodarstw rolnych,
duże rezerwy terenów pod budownictwo mieszkaniowe określone w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy,	niskie wynagrodzenie oferowane w lokalnych przedsiębiorstwach,
warunki naturalne sprzyjające produkcji żywności o podwyższonej jakości,	niskie kwalifikacje zawodowe i poziom wykształcenia części mieszkańców,
walory przyrodniczo-krajobrazowe sprzyjające rozwojowi turystyki,	niedostatecznie rozwinięty sektor MSP,
istniejące tradycje rolnicze i rzemieślnicze,	pewna liczba rodzin nie posiadająca dochodów z tytułu pracy,
bardzo niski poziom przestępczości na terenie gminy,	niewystarczająca opieka socjalna,
prężnie funkcjonujące jednostki OSP,	niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu przez młodzież,
odbywające się cykliczne imprezy kulturalne, masowe,	brak przedszkoli całodziennych,
wystarczająca baza lokalowa dla działalności społecznej mieszkańców,	brak mieszkań socjalnych, chronionych i zastępczych,
istniejące rozwinięte zaplecze kulturalno-oświatowe,	brak świetlic socjoterapeutycznych,
rozwinięta sieć szkół na terenie Gminy,	brak dostępu do gazu sieciowego,
istniejące biblioteki i czytelnie działające w poszczególnych miejscowościach.	przypadki braku dostępu do bieżącej wody,
	niska gotowość do podejmowania ofert pracy,
	ograniczone możliwości podłączenia do kanalizacji,
	słaba jakość dróg,
	niewystarczający nadzór oraz opieka

	rodziców nad dziećmi,
	tolerowanie sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
	spożywanie alkoholu w miejscach publicznych,
	łatwość dostępu do alkoholu (Ukraina),
	łamanie przepisów ruchu drogowego przez dzieci i młodzież,
	ograniczenia kadrowe i finansowe Policji,
	niewiara w skuteczność wspólnego działania,
	postępujące względne ubożenie części społeczeństwa,
	dominująca bierna i roszczeniowa postawa społeczeństwa,
	mała skuteczność wypełniania funkcji wychowawczych rodziców nad dziećmi,
	mała aktywność młodzieży w zakresie rozwoju duchowego i emocjonalnego,
	niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa,
	niedostatecznie wyposażone świetlice szkolne i wiejskie,
	niewystarczająca baza szkolna (sale gimnazjalne, zaplecze sportowe, pomieszczenia dydaktyczne),
	bariery architektoniczne w miejscach publicznych,
	niewystarczająca oferta kulturalna,
	mała świadomość racjonalnego żywienia,
	niedostateczna profilaktyka w opiece zdrowotnej,
	brak gabinetów stomatologicznych,
	niski poziom profilaktyki chorób cywilizacyjnych,
	wzrastająca liczba osób w podeszłym wieku wymagających opieki,
	brak motywacji uczenia się u części młodzieży nie mającej jasnej perspektywy dalszego rozwoju,
	ograniczone środki finansowe na zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne.
Czynniki rozwojowe zewnętrzne w otoczeniu	

Szanse	Zagrożenia
dopłaty bezpośrednie do produkcji rolnej ze środków UE,	skomplikowane procedury związane z pozyskiwaniem dotacji
dostępne zewnętrzne środki pomocy na wspieranie lokalnych inicjatyw,	bezkarność osób popełniających drobne przestępstwa,
funkcjonujące w otoczeniu zinstytucjonalizowane formy opieki i pomocy dla osób niepełnosprawnych,	ograniczona ilość i trudny dostęp do źródeł zewnętrznego finansowania inwestycji związanych z powstawaniem i rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw oraz gospodarstw rolnych,
istniejące środki na tworzenie miejsc pracy, na rozwój sektora MSP,	niekorzystna polityka fiskalna wobec osób prowadzących działalność gospodarczą,
organizacja dożywiania w szkołach (dla uczniów – program rządowy),	ograniczone możliwości korzystania z zewnętrznych środków finansowania inwestycji związanych z modernizacją substancji mieszkaniowej (fundusze strukturalne) – ograniczona ilość środków, trudne i długotrwałe procedury,
bliski rynek pracy miasta Lesko,	niski stopień pomocy państwa w zakresie wspierania rozwoju mieszkalnictwa,
zewnętrzne źródła finansowania inwestycji związanych z powstawaniem i rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw oraz gospodarstw rolnych,	ograniczenia prawne przekwalifikowania gruntów rolnych na budowlane,
korzystne rozwiązania w zakresie polityki fiskalnej wobec osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz prowadzących działalność agroturystyczną,	mało skuteczne prawo dotyczące zwalczania chuligaństwa i wandalizmu,
możliwość finansowania kosztów zatrudnienia pracowników (staże, przygotowanie do zawodu itp.) ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego,	niewystarczające środki finansowe przeznaczanie na funkcjonowanie Policji,
atrakcyjne oferty pracy poza granicami kraju i w większych ośrodkach miejskich w Polsce,	rosnące, wysokie ceny nośników energii,
rozwinięta działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Lesku wspierająca rozwój małej i średniej przedsiębiorczości,	„znieczulenie” społeczeństwa na zachowania patologiczne,
bliskość uczelni wyższych w Krośnie, Sanoku i Rzeszowie,	powszechność złych wzorców zachowań w mass mediach,
bliskość miast Leska i Sanoka, dających większe możliwości zdobycia pracy,	niestabilne prawo dotyczące opieki społecznej, zdrowia i oświaty,
kredyty hipoteczne na budownictwo mieszkaniowe,	wysokie bezrobocie w bezpośrednim otoczeniu Gminy,
rosnące zainteresowanie aktywnym wypoczynkiem w otoczeniu,	narastające zjawiska patologiczne (narkotyki, alkohol, przemoc w rodzinie),

zewnętrzne środki finansowania lub dofinansowania przedsięwzięć edukacyjnych, promocyjnych, kulturalnych i innych (fundacje, programy itp.),	niewystarczający poziom subwencji oświatowych,
możliwość pozyskania dofinansowania na inwestycje związane z funkcjonowaniem służby zdrowia, placówek edukacyjnych, kulturalnych i pomocy społecznej,	niskie zarobki w oświacie,
istniejące fundacje i stypendia dla osób kształcących się,	wysokie koszty kształcenia w uznanych ośrodkach akademickich,
dostępność środków wspierających integrację osób niepełnosprawnych,	wysokie bezrobocie i znikoma ilość atrakcyjnych ofert pracy w regionie,
aktywność rzeszowskiego ośrodka akademickiego oraz szkół wyższych państwowych i niepaństwowych,	duży popyt na wykwalifikowanych pracowników i atrakcyjne oferty pracy poza granicami kraju oraz w większych ośrodkach miejskich w Polsce,
zrozumienie przez społeczeństwo potrzeb włączenia osób niepełnosprawnych do czynnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym,	trudny dostęp do zewnętrznych środków zasilania finansowego,
istniejące przepisy prawne uwzględniające potrzeby niepełnosprawnych,	ograniczone środki na służbę zdrowia.
bliskość dużych ośrodków kultury,	
możliwość korzystania z ofert kulturalnych sąsiednich gmin,	
możliwość korzystania z obiektów sportowych Leska, Sanoka.	

Źródło: opracowanie własne

Na terenie Gminy Olszanica nie funkcjonują warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), świetlice socjoterapeutyczne, środowiskowe domy samopomocy (ŚDS). Mieszkańcy Gminy korzystają z usług placówek:

- WTZ w Lesku – 9 osób,
- ŚDS Lesko – 6 osób.

4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

4.1. Założenia do Strategii

Założenia do strategii stanowią warunki brzegowe niezbędne do prawidłowego jej sformułowania i są określane na początku opracowywania dokumentu strategicznego. W odniesieniu do realizowanej Strategii przyjęto następujące założenia:

- ✓ Realizacja Strategii ma służyć mieszkańcom Gminy oraz instytucjom i organizacjom funkcjonującym na jej terenie.
- ✓ Decyzję o przyjęciu Strategii oraz decyzje dotyczące realizacji jej założeń podejmuje Rada Gminy.
- ✓ Strategia została opracowana przy współudziale reprezentantów społeczności Gminy co wpływa na wartość dokumentu. W pracy nad Strategią wykorzystana została wiedza ludzi najlepiej znających problemy i potrzeby społeczności lokalnej.
- ✓ Okres planowania: 8 lat od 2008 roku do 2015 roku. W harmonogramie realizacji Strategii zostały przyjęte podokresy:
 - I 2008 – 2010;
 - II 2011 – 2013;
 - III 2014 – 2015.
- ✓ Przyjmuje się, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy będzie zgodna z wyzwaniem strategicznym polityki rozwoju regionalnego województwa zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do 2020 roku oraz programami operacyjnymi umożliwiającymi korzystanie ze środków publicznych.

4.2. Misja

Misja to najogólniejszy cel podmiotu strategii (najczęściej jednozdaniowy) stanowiący opis wizji przyszłości Gminy z jej głównymi polami aktywności w przyszłości w zakresie pomocy społecznej. Misję określono w perspektywie do roku 2020 na podstawie Misji Gminy sformułowanej w Strategii Rozwoju Gminy, przyjętej Uchwałą Rady Gminy Nr XII/89/99 z dnia 21.12.1999 roku.

Ze względu na swój charakter i funkcje jakie spełnia misja, jej zasięg czasowy może wybiegać poza perspektywę przyjętą w strategii, podkreślając w ten sposób nadrzędne wartości (zasady), jakimi Gmina będzie się kierować, nawet w dalekiej przyszłości, podejmując działania na rzecz realizacji swojej wizji rozwoju.

Misja do roku 2020

„Jesteśmy gminą położoną w południowo-wschodniej części Polski, na Przedgórzu Bieszczadzkim, o charakterze turystyczno-rolniczym, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną i bazą turystyczną, gdzie pracownicy i zasobni mieszkańcy, wrażliwi na problemy społeczne są gotowi nieść pomoc osobom będącym w potrzebie”

4.3. Określenie celów strategicznych i szczegółowych

Cel jest definiowany jako stan, który chcemy osiągnąć w przyszłości.

Cele strategiczne związane są z określaniem tego jaką gminą/społecznością chcemy być, co się powinno robić lub czego nie powinno się robić w gminie. Cele strategiczne związane są z decyzjami dotyczącymi alokacji zasobów i potencjałów gminy.

Cele strategiczne wyznaczają zasadniczy kierunek rozwoju gminy jako całości, są konkretyzacją misji rozwoju gminy. Są one sformułowane ogólnie jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane funkcje (potrzeby), które winny zostać zrealizowane (zaspokojone) w określonym horyzoncie czasu. **Pomimo swej ogólności cele strategiczne są związane z konkretną rzeczywistością – zostały sformułowane na podstawie diagnozy sytuacji w gminie – problemów i potrzeb oraz związane są z prognozą zmian w przyszłości.**

Należy je traktować w kategoriach celów - procesów rozwojowych, służących lepszemu zaspokajaniu różnorodnych potrzeb społecznych mieszkańców i gospodarki oraz przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności i rangi gminy w regionie.

Gmina jest systemem dynamicznym, stale rozwijającym się, w którym dokonują się wielorakie przekształcenia. Dlatego bardziej adekwatnym jest dynamiczny model wyobrażania przyszłości gminy, w którym podstawę stanowi misja rozwoju oraz cele strategiczne, czyli cele - procesy rozwoju.

Realizacja zapisów misji i celów strategicznych nie jest aktem jednorazowym, lecz długotrwałym procesem stałego wzrostu jakości życia ludności oraz atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Wynika z nich, że intencją władz samorządowych jest dążenie do tego, aby gmina stała się w gminą wielofunkcyjną, przedsiębiorczą, nowoczesną i zamożną, przy zachowaniu walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz kulturowego, a więc taką, w której występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych jest zminimalizowane.

Cele strategiczne wykraczające poza statutowe cele i zadania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej będą realizowane przez inne podmioty posiadające odpowiednie kompetencje jak np. Powiatowy Urząd Pracy w Lesku.

Cel strategiczny - główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie

Głównym Celem strategicznym przyjętym w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Olszanica jest:

„Wysoka gotowość i skuteczność Gminy Olszanica w niesieniu kompleksowej pomocy w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej”

Cele szczegółowe zostały określone w poszczególnych sferach aktywności społecznej, dla których były definiowane problemy.

Cele szczegółowe w zakresie zabezpieczenia materialnego

- ✓ poziom dochodów zapewniający dobry standard życia;
- ✓ wysoka świadomość ludzi młodych i bezrobotnych o potrzebie zabezpieczenia finansowego życia na wypadek choroby i starości;
- ✓ wzrost poziomu samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców;
- ✓ ograniczenie zjawiska utrzymywania się „szarej strefy” – osób nielegalnie zatrudnionych, które korzystają z opieki społecznej;
- ✓ kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych dostosowane do potrzeb rynku pracy.

Cele szczegółowe w zakresie edukacji publicznej i opieki nad dziećmi

- ✓ poprawa wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców;
- ✓ oferty szkół poszerzone o zajęcia dodatkowe - atrakcyjne dla dzieci i młodzieży;
- ✓ wysoka świadomość mieszkańców gminy o wpływie poziomu wykształcenia na rozwój osobisty i możliwość skutecznego występowania na rynku pracy;
- ✓ zapewniona dostępność zajęć pozalekcyjnych (zabezpieczenie transportowe i finansowe);
- ✓ zapewnione dobre warunki lokalowe do prowadzenia zajęć lekcyjnych i sportowych na poziomie szkół podstawowych i gimnazjów;
- ✓ wysoki poziom sprawności fizycznej dzieci i młodzieży;
- ✓ wzrost świadomości dzieci i młodzieży o potrzebie rozwoju emocjonalnego i duchowego;
- ✓ wzrost zaangażowania rodziców w organizację wolnego czasu dzieciom i młodzieży;
- ✓ wyposażenie świetlic szkolnych i wiejskich zapewniające wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży;
- ✓ poprawa oferty dla młodzieży w zakresie spędzania wolnego czasu;
- ✓ wzrost zaangażowania rodziców w wychowanie dzieci i młodzieży;

- ✓ ograniczone zjawisko braku opieki rodzicielskiej nad dziećmi w związku z wyjazdami zarobkowymi za granicę;
- ✓ zapewniona i zorganizowana opieka popołudniowa dla dzieci szkolnych;
- ✓ zapewniona dostępność opieki przedszkolnej;
- ✓ zapewniony dostęp do profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych osobom wykazującym bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych;
- ✓ zapewniony dostęp do świetlic socjoterapeutycznych;
- ✓ zapewniona dostępność specjalistycznego poradnictwa dla rodzin dysfunkcyjnych.

Cele szczegółowe w zakresie ochrony zdrowia

- ✓ wysoka świadomość w zakresie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia;
- ✓ zmniejszenie zachorowalności na choroby będące następstwem złych nawyków żywieniowych, wysoka świadomość racjonalnego żywienia;
- ✓ ułatwiony dostęp do żywności o wysokiej jakości;
- ✓ wysoka świadomość zdrowego stylu życia;
- ✓ zmniejszenie wzrostu zachorowalności na choroby cywilizacyjne;
- ✓ wzrost aktywności fizycznej wśród mieszkańców gminy;
- ✓ zapewniony dostęp do usług stomatologicznych;
- ✓ ułatwiony dostęp do leczenia specjalistycznego;
- ✓ niski wskaźnik migracji;
- ✓ wysoki wskaźnik liczby urodzeń.

Cele szczegółowe w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej oraz jakości zamieszkiwania

- ✓ wysoka skuteczność GOPS w pozyskiwaniu dodatkowych środków na działalność statutową;
- ✓ zwiększona świadomość społeczeństwa na temat reguł i zasad udzielania pomocy społecznej;
- ✓ zapewniona pomoc wszystkim osobom będącym w potrzebie – przełamywanie stereotypów np. nieuzasadnionego wstydu;
- ✓ wyeliminowane bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej ;
- ✓ zwiększona dostępność gazu sieciowego;
- ✓ zapewniony dostęp do bieżącej wody;
- ✓ poprawa standardu mieszkań – rozbudowany system odbioru i oczyszczania ścieków;
- ✓ zapewnione mieszkania socjalne, zastępcze, chronione;

- ✓ zapewniona opieka nad osobami bezdomnymi.

Cele szczegółowe w zakresie kultury

- ✓ wysoki poziom czynnego i biernego uczestnictwa mieszkańców w kulturze;
- ✓ ciekawa oferta kulturalna;
- ✓ zapewnione wyposażenie zespołów ludowych w stroje i instrumenty;
- ✓ wyposażenie wiejskich domów kultury zapewniające sprawne ich funkcjonowanie zgodnie z przeznaczeniem;
- ✓ zapewniony rozwój umiejętności artystycznych pod kierunkiem instruktorów i animatorów kultury.

Cele szczegółowe w zakresie bezpieczeństwa, rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii

- ✓ wysoka świadomość mieszkańców o negatywnych konsekwencjach ukrywania przemocy w rodzinie;
- ✓ ograniczenie zjawiska występowania awantur domowych;
- ✓ ograniczenie liczby przypadków rozbojów;
- ✓ ograniczenie liczby przypadków wandalizmu i niszczenia mienia publicznego;
- ✓ ograniczenie łatwego dostępu do alkoholu, szczególnie przez nieletnich;
- ✓ spadek spożycia alkoholu;
- ✓ ograniczone zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikające z wzrastającej liczby nietrzeźwych kierowców;
- ✓ ograniczone zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikające z prowadzenia pojazdów przez osoby nieletnie;
- ✓ ograniczone zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikające ze złego stanu infrastruktury;
- ✓ ograniczone zagrożenia wypadkowością w ruchu komunikacyjnym w sezonie turystycznym.

Cele szczegółowe w zakresie kontaktów społecznych i aktywności społecznej

- ✓ rozwinięta współpraca między lokalnymi organizacjami pozarządowymi;
- ✓ wysoka skuteczność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy na działalność statutową;
- ✓ zapewniony dostęp do rozwoju i podnoszenia kwalifikacji zawodowych na terenie gminy;
- ✓ wysoki poziom integracji społeczności lokalnej w zakresie rozwiązywania spornych problemów;
- ✓ rozwinięta współpraca między sołectwami.

4.4. Określenie wskaźników realizacji celów szczegółowych

W trakcie realizacji strategii bardzo ważny jest monitoring, czyli proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji nt. wdrażanych działań operacyjnych w ramach strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji działań operacyjnych strategii z przyjętymi założeniami i celami. Ważnym instrumentem monitoringu są obiektywnie weryfikowalne wskaźniki, które opisują cele działań operacyjnych w operacyjnie mierzalnych kategoriach i zapewniają podstawy dla mierzenia wydajności. Specyfikacja tych wskaźników umożliwia sprawdzenie wykonalności celów oraz formuje bazę dla systemu monitorowania projektu, programu czy strategii.

Wśród najważniejszych funkcji wskaźników należy wymienić to, że:

- Wskaźniki pomagają ustalać wartości docelowe dla projektu, programu, strategii oraz określać, w jakim zakresie w ramach strategii, programu lub projektu realizowane są założone wyniki.
- Są środkiem ilustrującym w wymierny sposób, co właściwie zostało zrobione w stosunku do działań planowanych pod kątem ilościowym, jakościowym oraz terminowości. Umożliwiają obiektywną weryfikację czy cele zostały osiągnięte i w jakim stopniu.
- Wskaźniki są konieczne do kontroli postępu w realizacji oraz prawidłowości realizacji zadań.

Wskaźniki zostały określone dla poszczególnych celów szczegółowych we wszystkich sferach aktywności społecznej, dla których były definiowane problemy. Wskaźniki zdefiniowano na poziomie produktów i rezultatów.

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie zabezpieczenia materialnego

- ✓ stopa bezrobocia [%];
- ✓ liczba osób, rodzin systematycznie korzystających z pomocy społecznej [osób, rodzin].

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie edukacji publicznej i opieki nad dziećmi

- ✓ powierzchnia czynnych obiektów opieki przedszkolnej [m²];
- ✓ liczba dzieci objętych opieką przedszkolną na terenie Gminy [osób];
- ✓ liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych na terenie Gminy [osób];
- ✓ liczba godzin zajęć pozalekcyjnych na terenie całej Gminy [h];

- ✓ liczba projektów związanych z organizacją wypoczynku i rekreacji dla dzieci i młodzieży [szt.];
- ✓ liczba osób korzystających z wypoczynku i rekreacji dla dzieci i młodzieży [osób];
- ✓ liczba osób ze średnim i wyższym wykształceniem [osób];
- ✓ liczba dzieci korzystających z zajęć uzupełniających [osób];
- ✓ liczba godzin zajęć uzupełniających [h];
- ✓ średnia ocen z testów kończących naukę w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie Gminy [średnia ocen].

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie ochrony zdrowia

- ✓ liczba lekarzy specjalistów przyjmujących pacjentów na terenie Gminy [osób];
- ✓ liczba zorganizowanych wydarzeń zwiększających dostęp do lekarzy specjalistów [szt.];
- ✓ liczba programów badań profilaktycznych zorganizowanych pod egidą NFZ na terenie Gminy [szt.];
- ✓ powierzchnia gabinetów stomatologicznych na terenie Gminy [m²];
- ✓ liczba gabinetów stomatologicznych na terenie Gminy [szt.];
- ✓ liczba osób - dzieci i młodzieży z dysfunkcjami fizycznymi objętych zajęciami korekcyjnymi [osób];
- ✓ liczba zgonów na terenie Gminy z powodu występowania chorób cywilizacyjnych [szt.];
- ✓ liczba urodzeń na terenie Gminy [szt.].

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej oraz jakości zamieszkiwania

- ✓ liczba osób (badanych w ankiecie) zadowolonych z funkcjonowania GOPS [szt.];
- ✓ liczba osób systematycznie korzystających z pomocy społecznej, które podjęły pracę [osób];
- ✓ liczba zrealizowanych projektów z zakresu dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych [szt.];
- ✓ liczba obiektów publicznych w pełni dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych [szt.];
- ✓ liczba osób korzystających z oferty świetlic integracyjnych (domu dziennego pobytu) na terenie Gminy [osób];
- ✓ powierzchnia powstałych świetlic integracyjnych (domu dziennego pobytu) [m²];
- ✓ liczba dzieci objętych programem dożywiania [osób];
- ✓ liczba dostępnych mieszkań socjalnych, zastępczych i chronionych [szt.].

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie kultury

- ✓ liczba wydarzeń i aktywności kulturalnych na terenie Gminy [szt.];
- ✓ liczba osób - biernych uczestników życia kulturalnego na terenie Gminy [osób];
- ✓ liczba osób aktywnie uczestniczących w życiu kulturalnym [osób];
- ✓ liczba osób zaangażowanych w organizację imprez i inne działania mające na celu zachowane tradycji i dziedzictwa kulturowego i historycznego [osób].

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii oraz bezpieczeństwa

- ✓ liczba dzieci i młodocianych notowanych jako zagrożone z tytułu korzystania z używek [osób];
- ✓ liczba patroli kontrolujących przestrzeganie przepisów o ruchu drogowym [szt.];
- ✓ liczba imprez, wydarzeń promujących przestrzeganie przepisów o ruchu drogowym [szt.];
- ✓ liczba kierowców nietrzeźwych [osób];
- ✓ liczba wypadków i kolizji drogowych na terenie Gminy [szt.];
- ✓ liczba spotkań z mieszkańcami nt. funkcjonowania systemu ostrzegania o zagrożeniach oraz sposobów zachowania się w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia [szt.];
- ✓ liczba osób uczestniczących w spotkaniach nt. funkcjonowania systemu ostrzegania o zagrożeniach oraz sposobów zachowania się w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia [osób];
- ✓ długość zmodernizowanych dróg [km];
- ✓ liczba przypadków zakłócenia spokoju i porządku publicznego [szt.].

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych w zakresie kontaktów społecznych i aktywności społecznej

- ✓ liczba zorganizowanych imprez integrujących mieszkańców Gminy [szt.];
- ✓ liczba uczestników imprez integrujących mieszkańców Gminy [osób];
- ✓ liczba osób objętych projektami integrującymi mieszkańców Gminy [osób];
- ✓ liczba zrealizowanych projektów integrujących mieszkańców Gminy [szt.];
- ✓ liczba powstałych lokalnych organizacji pozarządowych [szt.];
- ✓ liczba członków powstałych lokalnych organizacji pozarządowych [osób];
- ✓ liczba projektów zrealizowanych przez nowopowstałe lokalne organizacje pozarządowe [szt.];

- ✓ liczba osób aktywnie uczestnicząca w zebraniach wiejskich i innych wydarzeniach organizowanych przez władze samorządowe [osób].

4.5. Ustalenie priorytetów

Cele szczegółowe realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Olszanica zostały uszeregowane hierarchicznie jako cele wysokopriorytetowe, średnionpriorytetowe i niskopriorytetowe. Uszeregowanie celów zostało przyporządkowane hierarchizacji zidentyfikowanych problemów. Uszeregowanie celów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 47. Hierarchizacja celów szczegółowych

Cele wysokopriorytetowe
✓ zapewnione mieszkania socjalne, zastępcze, chronione; ✓ wysoka skuteczność GOPS w pozyskiwaniu dodatkowych środków na działalność statutową; ✓ zapewnione dobre warunki lokalowe do prowadzenia zajęć lekcyjnych i sportowych na poziomie szkół podstawowych i gimnazjów; ✓ ograniczone zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikające z prowadzenia pojazdów przez osoby nieletnie; ✓ wysoki poziom sprawności fizycznej dzieci i młodzieży; ✓ ograniczone zjawisko braku opieki rodzicielskiej nad dziećmi w związku z wyjazdami zarobkowymi za granicę; ✓ zapewniony dostęp do profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych osobom wykazującym bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych; ✓ ułatwiony dostęp do leczenia specjalistycznego; ✓ zapewniony dostęp do usług stomatologicznych; ✓ poziom dochodów zapewniający dobry standard życia; ✓ ograniczone zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikające z wzrastającej liczby nietrzeźwych kierowców; ✓ wzrost poziomu samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców; ✓ zapewniona dostępność opieki przedszkolnej; ✓ zapewniony dostęp do świetlic socjoterapeutycznych; ✓ zapewniona dostępność specjalistycznego poradnictwa dla rodzin dysfunkcyjnych.
Cele średnio i niskopriorytetowe
✓ wysoka świadomość mieszkańców o negatywnych konsekwencjach ukrywania przemocy w rodzinie; ✓ ograniczenie zjawiska występowania awantur domowych; ✓ ograniczenie liczby przypadków rozbojów; ✓ kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych dostosowane do potrzeb rynku pracy;

- ✓ zwiększona dostępność gazu sieciowego;
- ✓ poprawa standardu mieszkań – rozbudowany system odbioru i oczyszczania ścieków;
- ✓ zapewniona opieka nad osobami bezdomnymi;
- ✓ zwiększona świadomość społeczeństwa na temat reguł i zasad udzielania pomocy społecznej;
- ✓ wyeliminowane bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej;
- ✓ ograniczenie liczby przypadków wandalizmu i niszczenia mienia publicznego;
- ✓ ograniczone zagrożenia wypadkowością w ruchu komunikacyjnym w sezonie turystycznym;
- ✓ poprawa wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców;
- ✓ oferty szkół poszerzone o zajęcia dodatkowe - atrakcyjne dla dzieci i młodzieży;
- ✓ zapewniona dostępność zajęć pozalekcyjnych (zabezpieczenie transportowe i finansowe);
- ✓ wzrost zaangażowania rodziców w organizację wolnego czasu dzieciom i młodzieży;
- ✓ wyposażenie świetlic szkolnych i wiejskich zapewniające wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży;
- ✓ poprawa oferty dla młodzieży w zakresie spędzania wolnego czasu;
- ✓ wzrost zaangażowania rodziców w wychowanie dzieci i młodzieży;
- ✓ zapewniona i zorganizowana opieka popołudniowa dla dzieci szkolnych;
- ✓ zapewniona i zorganizowana opieka popołudniowa dla dzieci szkolnych;
- ✓ ograniczenie łatwego dostępu do alkoholu szczególnie przez nieletnich;
- ✓ spadek spożycia alkoholu;
- ✓ ograniczenie łatwego dostępu do alkoholu szczególnie przez nieletnich;
- ✓ zmniejszenie wzrostu zachorowalności na choroby cywilizacyjne;
- ✓ niski wskaźnik migracji;
- ✓ wysoki wskaźnik liczby urodzeń;
- ✓ wysoka świadomość ludzi młodych i bezrobotnych o potrzebie zabezpieczenia finansowego życia na wypadek choroby i starości;
- ✓ wysoka skuteczność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy na działalność statutową;
- ✓ zapewniony dostęp do rozwoju i podnoszenia kwalifikacji zawodowych na terenie gminy;
- ✓ wysoki poziom czynnego i biernego uczestnictwa mieszkańców w kulturze;
- ✓ zapewnione wyposażenie zespołów ludowych w stroje i instrumenty;

- ✓ wyposażenie wiejskich Domów kultury zapewniające sprawne ich funkcjonowanie zgodnie z przeznaczeniem;
- ✓ zapewniony rozwój umiejętności artystycznych pod kierunkiem instruktorów i animatorów kultury;
- ✓ zapewniony dostęp do bieżącej wody;
- ✓ zapewniona pomoc wszystkim osobom będącym w potrzebie – przełamywanie stereotypów np. nieuzasadnionego wstydu;
- ✓ wysoka świadomość mieszkańców gminy o wpływie poziomu wykształcenia na rozwój osobisty i możliwość skutecznego występowania na rynku pracy;
- ✓ wzrost świadomości dzieci i młodzieży o potrzebie rozwoju emocjonalnego i duchowego;
- ✓ ograniczone zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikające ze złego stanu infrastruktury;
- ✓ wysoka świadomość w zakresie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia;
- ✓ zmniejszenie zachorowalności na choroby będące następstwem złych nawyków żywieniowych, wysoka świadomość racjonalnego żywienia;
- ✓ ułatwiony dostęp do żywności o wysokiej jakości;
- ✓ wysoka świadomość zdrowego stylu życia;
- ✓ wzrost aktywności fizycznej wśród mieszkańców gminy;
- ✓ ograniczenie zjawiska utrzymywania się „szarej strefy” – osób nielegalnie zatrudnionych, które korzystają z opieki społecznej;
- ✓ rozwinięta współpraca między lokalnymi organizacjami pozarządowymi;
- ✓ wysoki poziom integracji społeczności lokalnej w zakresie rozwiązywania spornych problemów;
- ✓ rozwinięta współpraca między sołectwami;
- ✓ ciekawa oferta kulturalna.

Źródło: opracowanie własne

4.5.1. Strategie działania realizujące Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych

Realizacja celów jest możliwa poprzez strategie działania. **Strategie działania** to względnie trwałe sposoby działania związane z realizacją celów strategicznych i określone są na podstawie zidentyfikowanych czynników rozwojowych. Innymi słowy, strategie działania określają co robić, aby osiągnąć założone wcześniej cele. Są związane z relacją, jaka występuje pomiędzy Gminą, a jej specyficznym otoczeniem.

Specyficzne otoczenie - jest to otoczenie, z którym Gmina ma bezpośrednie powiązania (wzajemne oddziaływania), np.: użytkownicy oferty Gminy, dostawcy, konkurenci.

Szerokie otoczenie - jest to pozostałe otoczenie (cały świat), z którym Gmina nie ma aktualnie bezpośrednich powiązań lecz mogą się one pojawić w przyszłości.

Strategie działania do podjęcia przez GOPS, Urząd Gminy lub inne podmioty, instytucje, prowadzące do realizacji celów:

- aktywizacja lokalnego rynku pracy;
- promocja i wsparcie samozatrudnienia;
- aktywizacja zawodowa i społeczna osób objętych pomocą społeczną;
- stworzenie spójnego systemu wsparcia dla rodzin wielodzietnych;
- stworzenie spójnego systemu wsparcia dla rodzin dotkniętych dysfunkcjami społecznymi;
- zapobieganie społecznej izolacji i marginalizacji najsłabszych i najbardziej zagrożonych osób/rodzin;
- zapobieganie społecznej izolacji i marginalizacji osób niepełnosprawnych;
- realizacja projektów integrujących osoby niepełnosprawne ze środowiskiem;
- objęcie pomocą finansową, rzeczową, psychologiczną i prawną (zgodnie z obowiązującymi przepisami) wszystkich osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży;
- uruchomienie i systematyczne rozszerzanie oferty specjalistycznych usług medycznych i rehabilitacyjnych na terenie Gminy;
- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie;

- rozwijanie aktywności sportowej i rekreacyjnej oraz kulturalnej z wykorzystaniem przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Gminy komunalnych obiektów sportowych i kulturalnych;
- organizowanie imprez masowych w zakresie kultury i sportu;
- realizowanie projektów w zakresie aktywizacji społecznej z organizacjami pozarządowymi z terenu Gminy i powiatu;
- rozwijanie i udostępnianie oferty zajęć pozalekcyjnych umożliwiających rozwój zainteresowań w szkole i poza nią;
- współpraca różnych lokalnych organizacji pozarządowych ze szkołami w zakresie realizacji projektów edukacyjnych i wychowawczych;
- wspieranie rozwoju utalentowanych dzieci i młodzieży;
- obejmowanie możliwie jak najszerszą opieką dzieci z rodzin gorzej prosperujących (w tym patologicznych);
- współpraca z rodzicami w zakresie rozwijania umiejętności rodzicielskich;
- zapobieganie chorobom cywilizacyjnym, propagowanie troski o swoją sprawność i kondycję fizyczną, upowszechnianie znajomości zasad udzielania pierwszej pomocy;
- propagowanie zasad racjonalnego stylu odżywiania się;
- upowszechnianie wiedzy w zakresie profilaktyki zdrowotnej;
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców;
- rozwijanie spójnego systemu wsparcia i opieki dla osób starszych;
- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach dla osób bezrobotnych;
- współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie pomocy rodzinom z problemami;
- aktywizowanie klientów pomocy społecznej – GOPS - do samodzielnego rozwiązywania problemów życiowych;
- aktywizowanie środowisk lokalnych poprzez tworzenie organizacji pozarządowych;
- udzielanie pomocy organizacjom i podmiotom gospodarczym w skutecznym pozyskiwaniu środków pomocowych przeznaczanych na działania prospołeczne i rozwój działalności gospodarczej;
- promowanie uruchamiania pozarolniczej działalności gospodarczej;
- prowadzenie działań uświadamiających społeczność lokalną i likwidujących obojętność i niechęć środowiska wobec osób dotkniętych niedostosowaniem społecznym.

4.6. Działania operacyjne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Realizacja celów strategii wymaga opracowania i realizacji elementów planu operacyjnego czyli działań operacyjnych. Do podstawowych działań operacyjnych realizujących cele strategiczne podejmowanych przez samorządy lokalne należą:

- programy,
- projekty,
- zadania,
- polityki szczegółowe.

Programy i projekty będą podejmowane przez podmiot Strategii jakim jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Olszanicy oraz Gmina Olszanica, a także inne podmioty, organizacje, instytucje – partnerzy realizacji Strategii.

Zadania będą podejmowane przede wszystkim przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Olszanicy, mogą to być zadania zlecone lub przedsięwzięte w ramach obowiązujących kompetencji.

Polityki szczegółowe to różnego rodzaju przepisy prawa lokalnego wspierające rozwiązywanie problemów społecznych, a więc podejmowane przez Radę Gminy.

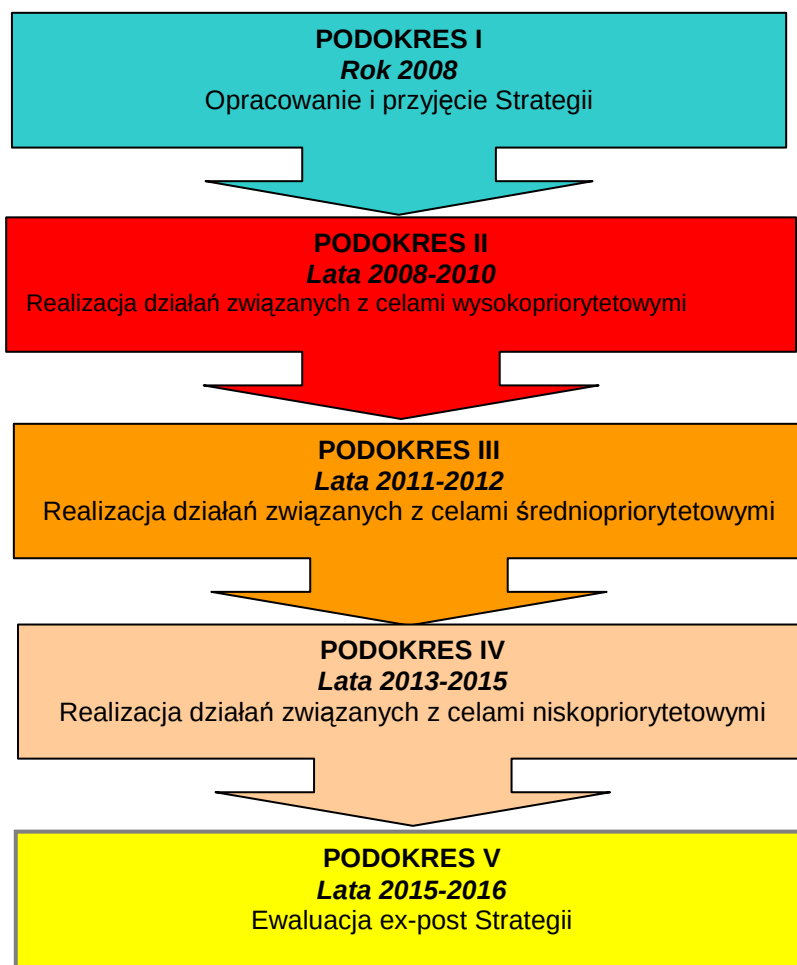
Działania operacyjne zostały wyznaczone dla poszczególnych sfer aktywności społecznej. Realizacja wyznaczonych działań przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych i celu strategicznego, a poprzez to misji określonej w przedmiotowej Strategii. Działania te zostaną zrealizowane poprzez opracowanie określonych projektów, programów, zadań i polityk szczegółowych.

4.7. Harmonogram działań związanych z realizacją Strategii

Przedmiotowa Strategia dotyczy okresu programowania w Unii Europejskiej w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2008-2015. Działania zakładane do podjęcia w ramach realizacji Strategii mają na celu rozwiązanie zidentyfikowanych problemów społecznych, które zostały uszeregowane według stopnia ważności. Koniecznym zatem pozostaje rozpoczęcie realizacji Strategii od realizacji działań przyczyniających się do rozwiązywania problemów wysokopriorytetowych i osiągnięcia celów im przyporządkowanych.

Zakładany okres realizacji został zatem podzielony na podokresy związane z opracowaniem i przyjęciem Strategii, realizacji działań związanych odpowiednio z celami wysokopriorytetowymi, średniopriorytetowymi i niskopriorytetowymi. Dodatkowo po zakończeniu realizacji Strategii została przewidziana jej ewaluacja ex-post.

Harmonogram działań związanych z realizacją Strategii został przedstawiony na poniższym schemacie.

Schemat 1. Harmonogram działań związanych z realizacją Strategii

Źródło: opracowanie własne

Podział okresu realizacji Strategii na podokresy ma charakter ramowy. Strategia jest dokumentem elastycznym i „otwartym” zatem przyporządkowanie celów do podokresów ma charakter kierunkowy i w trakcie jej realizacji może zaistnieć konieczność dostosowania hierarchii do bieżącej sytuacji.

Szczegółowy harmonogram planowanych do realizacji działań z uwzględnieniem realizatorów i partnerów oraz źródeł finansowania przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Lp.	Nazwa działania	Lata realizacji	Odpowiedzialny/ koordynator	Partnerzy	Źródła finansowania
1.	Wieloletni program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	Od 2005	w gminie – Wójt Gminy w województwie – Wojewoda w państwie – Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, przedszkola, placówki opiekuńczo –	Budżet państwa – maksymalnie 80 % kosztów, Budżet gminy min. 20 % kosztów

				wychowawcze,	
2.	Projekt „Czas na aktywność w gminie Olszanica”	2008 – 2013	Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy	brak	Środki Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki Priorytet 7 Działania 7. 1 Poddziałanie 7. 1. 1 w wysokości 89,5%, wkład własny gminy w wysokości 10,5 %
3.	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	2008 Program jest opracowywany i przyjmowany przez Radę Gminy na każdy rok budżetowy	Wójt Gminy	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Olszanicy, szkoły, Policja, Poradnia Leczenia i Terapii Uzależnień w Lesku, Specjalistyczny Ośrodek dla Ofiar Przemocy w Lesku	Budżet gminy
4.	Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Olszanica	2008 i jest podejmowany na każdy rok budżetowy	Wójt Gminy	jw.	Budżet gminy

Edukacja publiczna i opieka nad dziećmi

Zadanie	Odpowiedzialny/ koordynator	Partnerzy	Źródła finansowania
Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym. Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej. Edukacja, wychowanie, upowszechnianie kultury fizycznej i sportu kierowane do dzieci w wieku przedszkolnym.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	Dotacje m.in. z EFS POKL Priorytet 9.1.1 Fundacja BGK im. Jana Kantego Steczковского „Na dobry początek” Budżet gminy
Wyrównanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	EFS POKL Priorytet 9.1.2 Budżet gminy
Kształcenie umiejętności społecznych i życiowych, kształcenie właściwych relacji w kontaktach międzyludzkich dzieci i młodzieży szkolnej.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	Kuratorium Oświaty w ramach rządowego programu „rozwój edukacji na terenach wiejskich w latach 2008-2013 Budżet gminy
Wyrównywanie szans na dobry start w dorosłe życie młodzieży.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Organizacje pozarządowe.	Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży w ramach programu „Równać Szanse” Budżet gminy
Oddolne inicjatywy edukacyjne.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	EFS POKL Priorytet 9.5 Budżet gminy

Ochrona zdrowia

Zadanie	Odpowiedzialny/ koordynator	Partnerzy	Źródła finansowania
Upowszechnianie aktywnego wypoczynku.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	EFS POKL Budżet gminy Ministerstwo Sportu
Kształcenie postaw prozdrowotnych.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	EFS POKL Budżet gminy Ministerstwo Sportu

Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	EFS POKL Budżet gminy Ministerstwo Sportu
Rozwój infrastruktury turystycznej.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Organizacje pozarządowe Partnerzy zagraniczni.	EFS, EFRR np. programy transgraniczne Interreg
Organizacja letniego i zimowego wypoczynku.	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Organizacje pozarządowe Partnerzy zagraniczni Szkoły publiczne i niepubliczne.	EFS, EFRR np. programy transgraniczne Interreg Ministerstwo Edukacji Ministerstwo Sportu

Kultura

Zadanie	Odpowiedzialny/ koordynator	Partnerzy	Źródła finansowania
Organizacja imprez, uroczystości, festiwali	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe.	EFS POKL Budżet gminy Ministerstwo Kultury i Rozwoju Regionalnego
Modernizacja i wyposażenie wiejskich domów kultury i świetlic wiejskich	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe Partnerzy zagraniczni.	EFS POKL EFRR Budżet gminy Ministerstwo Kultury i Rozwoju Regionalnego
Edukacja regionalna	Kierownik Oświaty Kultury Sportu i Promocji Gminy	Szkoły publiczne i niepubliczne z terenu gminy Olszanica. Organizacje pozarządowe Partnerzy zagraniczni.	EFS POKL EFRR Budżet gminy Ministerstwo Kultury i Rozwoju Regionalnego Ministerstwo Edukacji

5. Źródła finansowania

Realizacja misji, celu strategicznego, celów szczegółowych i strategii działania oraz działań operacyjnych sformułowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie finansowana z różnych źródeł. Należą do nich:

- środki finansowe z budżetu Gminy w zakresie finansowania zadań własnych Gminy w zakresie pomocy społecznej oraz w innych obszarach ujętych w Strategii;
- środki finansowe z Budżetu Państwa przeznaczone na zadania zlecone Gminie przez administrację rządową;
- środki funduszy krajowych (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Ochrony Środowiska, Fundusz Mieszkaniowy);
- środki finansowe z Programów Operacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Decydujące znaczenie dla wykorzystania środków zewnętrznych dofinansowujących działania inwestycyjne i nieinwestycyjne będzie miało wiele czynników m.in. potencjał absorpcyjny Gminy oraz innych potencjalnych beneficjentów czyli zdolność do uzupełnienia środków pomocowych środkami własnymi oraz aktywność i umiejętność zarządzania (przygotowania i wdrażania) programów i projektów ukierunkowanych na realizację misji przyjętej w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Olszanica.

6. System wdrożenia, monitoringu i ewaluacji

System wdrażania, monitorowania i oceny Strategii w tym sposób prowadzenia komunikacji społecznej prezentuje schemat System planowania i wdrażania znajdujący się na w dalszej części rozdziału.

Planowanie i wdrażanie Strategii jest zadaniem trudnym, wymagającym współdziałania wielu podmiotów uczestniczących.

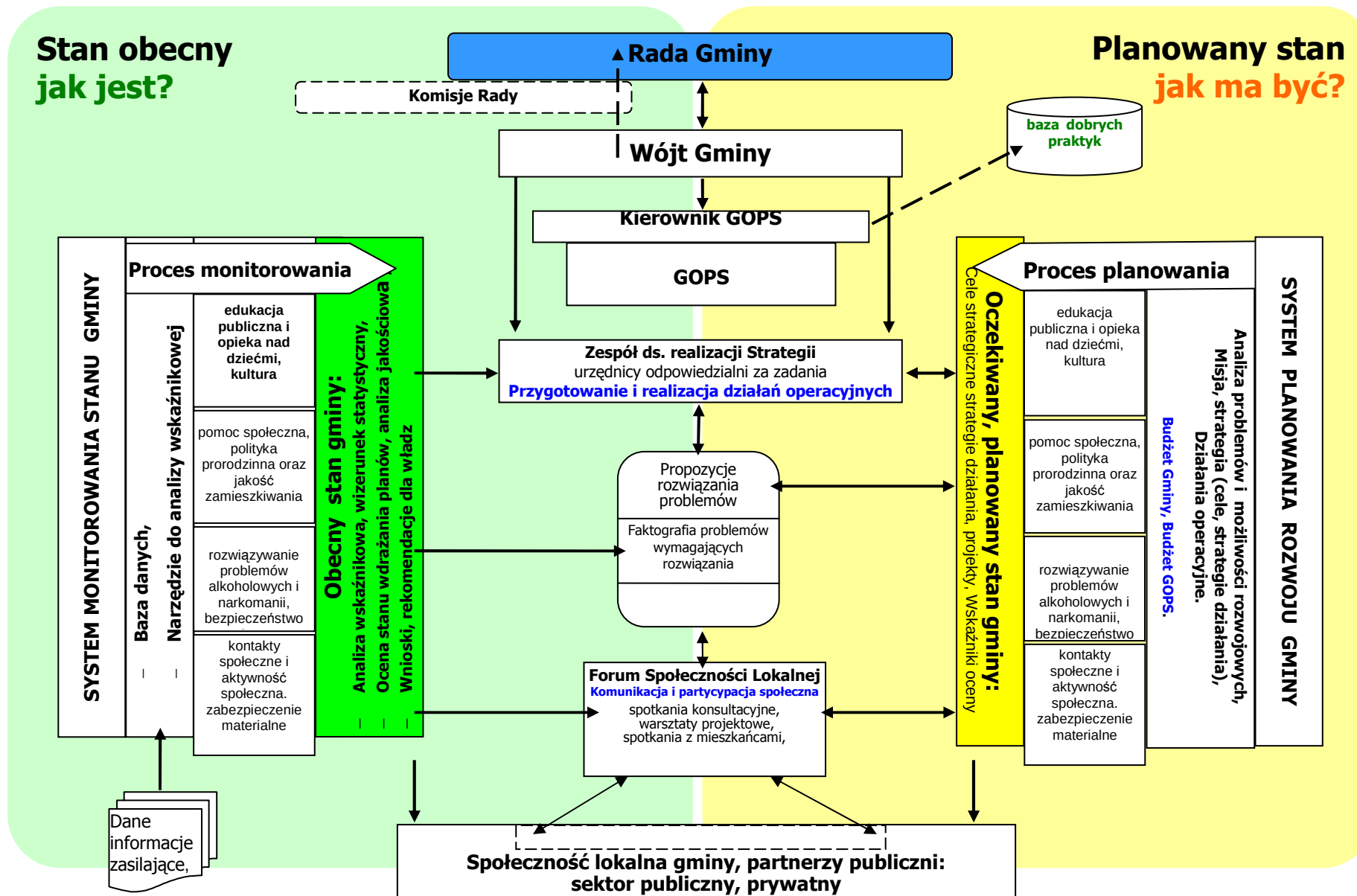
Podmiotami realizującymi przedmiotową strategię będą:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Rada Gminy i Wójt Gminy.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych realizowana będzie przy współpracy społeczności lokalnej oraz niektórych instytucji i organizacji, takich jak m.in. :

- niezorganizowani - aktywni mieszkańcy Gminy,
- zorganizowani mieszkańcy Gminy:
 - przedstawiciele instytucji i agend sektora publicznego,
 - przedstawiciele organizacji i zorganizowanych grup sektora biznesu w tym producentów rolnych,
 - przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- Szkoły Podstawowe i Gimnazja z terenu całej Gminy,
- Zakłady Opieki Zdrowotnej z terenu całej Gminy,
- Parafie Rzymskokatolickie z terenu całej Gminy,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lesku,
- Powiatowy Urząd Pracy w Lesku,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- Komenda Powiatowa Policji w Lesku oraz Rewir Dzielnicowych w Olszanicy.

Schemat 2. System planowania i wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

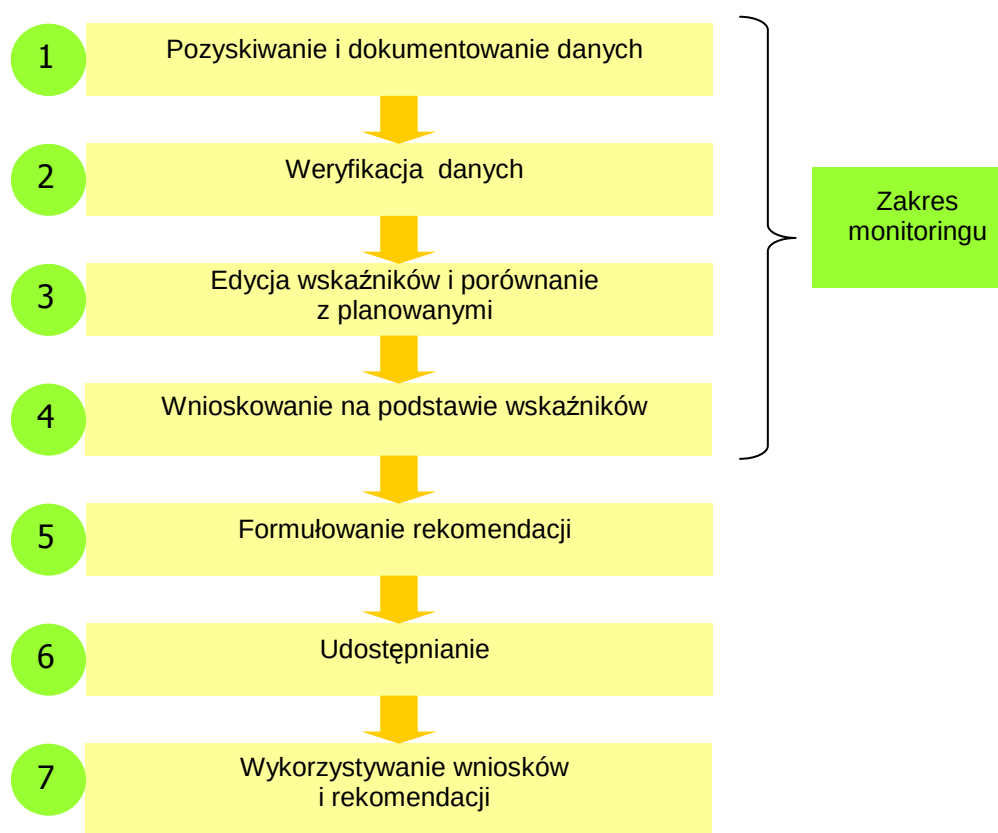
Strategia jest dokumentem elastycznym i „otwartym” na społeczną dyskusję oraz wszelkie konstruktywne uwagi i wnioski. Do zasad zarządzania strategicznego należy monitorowanie procesu wdrażania strategii i zmian zachodzących w otoczeniu oraz wprowadzanie aktualizacji korekt.

Procedura przyjęcia i wdrożenia:

- przedłożenie Radzie Gminy wstępnej wersji Strategii;
- przyjęcie Strategii uchwałą Rady Gminy;
- opracowanie rocznych planów operacyjnych zawierających zadania, projekty i programy wraz ze wskaźnikami realizacji celów (GOPS w Olszanicy, Urząd Gminy);
- realizacja zadań, projektów i programów ujętych w harmonogramach rocznych planów operacyjnych (GOPS w Olszanicy, Urząd Gminy i jednostki współpracujące);
- bieżące monitorowanie i raportowanie (GOPS w Olszanicy).

Proces monitorowania, oceny i wykorzystania wyników:

- odpowiedzialny za wykonanie – pracownicy GOPS w Olszanicy.

SPIS ILISTRACJI

Mapa 1. Lokalizacja Gminy Olszanica na tle kraju	15
Mapa 2. Lokalizacja Gminy Olszanica na tle województwa podkarpackiego	15
Mapa 3. Lokalizacja Gminy Olszanica na tle powiatu leskiego	16
Mapa 4. Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego (stan na koniec kwietnia 2008 roku)	40
Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych latach na dzień 31.12 każdego roku – według faktycznego miejsca zamieszkania [osoby]	19
Tabela 2. Saldo migracji ludności Gminy Olszanica	21
Tabela 3. Zmiany liczby ludności Gminy Olszanica w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i nieprodukcyjnym w latach 2002 – 2006	23
Tabela 4. Struktura/liczba rodzin, dzietność	24
Tabela 5. Podział klientów pomocy społecznej	25
Tabela 6. Stopa bezrobocia na dzień 31.12 w powiecie leskim na tle województwa i kraju [%]	39
Tabela 7. Liczba osób bezrobotnych w latach 2001-2008 (31.05.)	40
Tabela 8. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica	42
Tabela 9. Zjawisko bezrobocia w rodzinach osób korzystających z pomocy społecznej	45
Tabela 10. Okresy pozostawania osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych	45
Tabela 11. Liczba osób, którym GOPS pomógł podjąć pracę	45
Tabela 12. Wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania	47
Tabela 13. Wyposażenie mieszkań	47
Tabela 14. Wyposażenie mieszkań	48
Tabela 15. Struktura gospodarstw domowych w Gminie Olszanica	48
Tabela 16. Główne źródła utrzymania gospodarstw domowych	49
Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe Gminy Olszanica (stan na koniec 2006 roku)	50
Tabela 18. Warunki mieszkaniowe w rodzinach osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej - w roku 2006	50
Tabela 19. Wyposażenie mieszkań w media	50
Tabela 20. Ilość pomieszczeń w mieszkaniach	51
Tabela 21. Sieć wodociągowa na terenie gminy w latach 2002-2006	52
Tabela 22. Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy w latach 2002-2006	52
Tabela 23. Placówki oświatowe w Gminie Olszanica	56
Tabela 24. Rodzaj świadczonych usług mieszkańcom Gminy Olszanica	58
Tabela 25. Struktura popełnionych przestępstw w Gminie Olszanica w latach 2004 - 2007 roku	61
Tabela 26. Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według wybranych rodzajów przestępstw w 2006 r.	62
Tabela 27. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	65
Tabela 28. Struktura osób zagrożonych alkoholizmem	66
Tabela 29. Dzieci niepełnosprawne	71
Tabela 30. Struktura osób bezrobotnych będących klientami pomocy społecznej	74
Tabela 31. Usługi opiekuńcze	75
Tabela 32. Liczba osób skierowanych przez gminę do domów pomocy społecznej	75
Tabela 33. Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej, za które gmina ponosiła odpłatność	75
Tabela 34. Liczba rodzin utrzymujących się ze świadczeń	77
Tabela 35. Liczba dzieci (do 25 r. życia) w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	78
Tabela 36. Zakres pomocy udzielonej przez GOPS w Olszanicy w latach 2006-2007	81
Tabela 37. Rodzaj przyznanych świadczeń i liczbę klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy	82
Tabela 38. Budżet GOPS w Olszanicy	84
Tabela 39. Podział według płci	84
Tabela 40. Przekrój wiekowy	84
Tabela 41. Stan cywilny	84
Tabela 42. Wykształcenie	84
Tabela 43. Powody przyznania pomocy społecznej w Gminie Olszanica w latach 2006-2007	85
Tabela 44. Świadczenia rodzinne zrealizowane przez GOPS w latach 2005-2007	87
Tabela 45. Hierarchizacja problemów	98
Tabela 46. Analiza SWOT sfery społecznej Gminy Olszanica	101
Tabela 47. Hierarchizacja celów szczegółowych	113
Wykres 1. Zmiany liczby ludności Gminy Olszanica w latach 2002-2006	20
Wykres 2. Dynamika ludności	20
Wykres 3. Zmiany w liczbie mężczyzn i kobiet tworzących populację Gminy Olszanica	21
Wykres 4. Dynamika salda migracji ludności Gminy Olszanica	22
Wykres 5. Liczba ludności w Gminie Olszanica wg wieku: przedprodukcyjnego, produkcyjnego i poprodukcyjnego	23

Wykres 6. Struktura ludności ze względu na wiek.....	24
Wykres 7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w województwie podkarpackim, w latach 2000-2005.....	26
Wykres 8. Struktura podmiotów gospodarczych według własności.....	26
Wykres 9. Struktura przedsiębiorstw według klas wielkości.....	27
Wykres 10. Struktura przedsiębiorstw według sekcji PKD.....	28
Wykres 11. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w powiecie leskim w latach 2002-2006.....	29
Wykres 12. Podmioty Gospodarki Narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie leskim.....	30
Wykres 13. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych.....	32
Wykres 14. Struktura podmiotów gospodarczych według wybranych sekcji PKD.....	33
Wykres 15. Struktura użytkowania gruntów w wybranych powiatach w 2002 roku.....	36
Wykres 16. Użytki rolne w gminach powiatu leskiego w 2002 roku [ha].....	37
Wykres 17. Struktura użytków rolnych i lasów w gminach powiatu leskiego w 2002 roku.....	37
Wykres 18. Zmiany liczby osób bezrobotnych w latach 2001-2008 (31.05.).....	41
Wykres 19. Dynamika bezrobotnych w Gminie Olszanica.....	41
Wykres 20. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według wykształcenia.....	43
Wykres 21. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według wieku.....	43
Wykres 22. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według stażu pracy.....	44
Wykres 23. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Olszanica według czasu pozostawania bez pracy.....	44
Wykres 24. Struktura gospodarstw domowych w Gminie Olszanica.....	48
Wykres 25. Zmiany w liczbie uczniów w szkołach podstawowych.....	57
Wykres 26. Zmiany w liczbie uczniów w gimnazjach.....	57
Wykres 27. Struktura przestępstw popełnionych na terenie Gminy Olszanica w roku 2007.....	61
Wykres 28. Liczba klientów pomocy społecznej.....	83
Wykres 29. Źródła utrzymania gospodarstw domowych w Gminie Olszanica.....	97